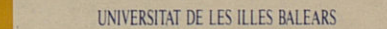
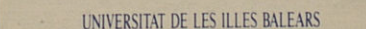
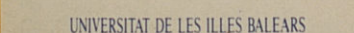

EL MIRALL

Maig 1988

núm. 17

225 ptes.

10 Anys d'Universitat a les Illes
Entrevista a Rafel Estaràs
El teatre d'Alexandre Ballester

ANSELM TURMEDA
LIBRE
DE BONS
AMONESTAMENTS
I ALTRES OBRES

BIBLIOTECA
Bàsica
DE MALLORCA

CONSELL INSULAR DE MALLORCA

Aquesta és la vostra biblioteca.

És la Biblioteca Bàsica de Mallorca que vos ofereix, en una segona etapa, el Consell Insular de Mallorca, posant a l'abast de tothom les obres més representatives de la literatura i cultura fetes a Mallorca.

Una col·lecció única i molt econòmica que no pot manca a ca vostra.

Autors com Anselm Turmeda, Llorenç Movà, Antoni M. Alcover, Gabriel Alomar, Joan Estelrich, etc., formen la nova etapa d'aquesta Biblioteca, tan essencial per conèixer la nostra cultura, les nostres arrels i tradicions.

Una Biblioteca que, per la nostra cultura, és bàsica.

És bàsica per la nostra cultura.

2
ETAPA
Nº 16 AL 25
275 pts.

BIBLIOTECA
Bàsica
DE MALLORCA

editorial
MOLL

Cada dijous, un nou títol a quioscs i llibreries.
Demanau també els números anteriors.

CONSELL INSULAR DE MALLORCA

EL MIRALL

Revista mensual
Maig - 1988 núm. 17
ANY II

Edita:
OBRA CULTURAL BALEAR

Publica:
Associació **EL MIRALL**

Informació i Correspondència:
Apartat de Correus núm. 179
Telèfons (971)-72.32.99 / 72.59.37
07080 - Palma (Mallorca)

Delegació a Barcelona:
c/ Montcada, 20 (Palau Dalmases)
08003 - Barcelona

Delegació a València:
c/ Moratín, 15
46001 - València

Director:
Climent Picornell

Cap de Redacció:
Pere Estelrich

Secretari de Redacció:
Josep Mª Magrinyà i Brull

Consell de Redacció:
Miquel Cardell
Bernat Calafat
Joan Company i Siquier
Miquel Company
Ramon Díaz i Villalonga
Francesc Farré
Antoni Ginard i Bujosa
Joana Lladó i Ballester
Mateu Morro i Marcé
Antoni Nadal i Soler
Francesca Sastre
Gabriel Seguí
Gaspar Valero i Martí

**Els articles publicats en aquesta revista
expressen únicament l'opinió dels seus
autors.**

Coberta:
Jaume Falconer

Fotos:
Última Hora

Producció, administració i publicitat:
c/ Imprenta, 1 - Pral. 2^a
07001 - Palma (Mallorca)

Fotocomposició:
«El Mirall»

Impressió:
Interior: OMNI S.A.
Gremi Ferrers, 42
Poligon de Son Castelló - Palma
Coberta: Xisco Arts Gràfiques
c/ del Baix Riera 1.A - Palma
Dipòsit Legal: P.M. 10-1987

Pàg. 4	TRIANGLE EFERVESCENT Climent Picornell: Jo no hi era (... però la vaig estimar tant)
Pàg. 5	CRÒNIQUES INGÈNUES Joan Mayol: De màquines de fer mal, locutors i troglodites
Pàg. 6	POLÍTICA Ferran Navinés: El cas Mitterrand
Pàg. 8	ENTREVISTA Isabel Ribot i Blanes: Rafael Estaràs, una trajectòria coherent
Pàg. 14	10 ANYS D'UNIVERSITAT Nadal Batle: A l'espera dels cinc anys que vénen
Pàg. 15	Els deu anys anteriors
Pàg. 17	Lluís Piña: La Universitat de les Illes Balears. Antecedents i història
Pàg. 20	Romà Pinya: El Patronat d'Estudis Universitaris
Pàg. 21	Gabriel Mesquida: Cap a la Universitat de les Illes Balears
Pàg. 22	LITERATURA Jeroni Salom: Els signes no-lingüístics de "Dins un Gruix de vellut" d'Alexandre Ballester
Pàg. 26	COMUNICACIÓ Maties Oliver: Llengua i model de TV a les Illes
Pàg. 28	Josep Escarré: Debat sobre llengua i model de TV
Pàg. 30	EXCURSIONISME Gaspar Valero: La volta al Puig Roig
Pàg. 33	ART Jaume Torres i Estradé: 1, 2, 3... Neogeos, Sus
Pàg. 35	MÚSICA Josep-Lluís Cardol-Rovira: Baltasar Porcel, melodia llunyana
Pàg. 39	Armand Garcia: Balanç d'una temporada d'òpera
Pàg. 39	Pere Estelrich i Massutí: Música per a tothom
Pàg. 41	CINEMA Joan Tortella: A propòsit d'un cinema que vaig estimar
Pàg. 42	CRE-A-CCIÓ Maria Victòria Secall: Hiverneus
Pàg. 43	ENIGMES DE LA NOSTRA HISTÒRIA Miquel Ferrà i Martorell: La misteriosa "olla" del castell de Bellver
Pàg. 44	LLIBRES Carles Manera: Cultura obrera i moviment social (notes a propòsit del llibre d'Antoni Nadal sobre el primer de maig a Palma)
Pàg. 46	Climent Picornell: Retrats del fotògraf no adolescent
Pàg. 47	Gabriel Seguí Trobat: "Crònica de Guinea", de Miquel Ferrà
Pàg. 48	"Palau Reial i els vint-i-cinc anys de l'Obra" P.E.M.: 200 homes del món
Pàg. 49	LLENGUA Rafel Crespi: Hipoteca de cabòries
Pàg. 50	EDUCACIÓ Felip Munar i Munar: L'animador socio-cultural (-laboral)

TRIANGLE EFFERVESCENT

JO NO HI ERA (...PERÒ LA VAIG ESTIMAR TANT)

CLIMENT PICORNELL

Fa vint anys. Una altra efemèrides que serveix per a reviscolar coses passades. Era el maig de 1968 a París. Amb motiu d'aquesta commemoració diaris, revistes, ràdios, televisions ens bombardegen amb programes i notícies que volen valorar el que representa la revolta del maig-68. Juntament a això, columnistes, participants a debats i taules rodones, escriptors d'opinió i una llarga caterva de gent semblants proclamen el que en pensen. El que trob curiós és que tots hi eren.

Es realment curiós: tots hi eren. Un pintava slogans per les parets; un altre aguantava els papers d'en Cohn Bendit, mentre dos o tres més, rera les barracades de la rue Gay Lussac increpaven els gendarmes; un altre s'allotjava a ca n'Alain Krivine, uns parlaven a la tribuna del Teatre Odeon... La meua conclusió és la següent: si tots hi haguessin estat la participació estrangera al maig-68 hagués esdevingut majoritària. Molts d'ells, segurament, devien seguir els esdeveniments des de casa seva, probablement amb l'enveja de no poder-hi esser, contrastada amb la dura realitat del maig del 68 a Espanya o a Catalunya o a les Illes. Tal vegada el general Franco feia el paper del general de Gaulle, però **cutre**.

Jo vull col·laborar a l'efemèrides i pens que els lectors de EL MIRALL m'ho permetran tot i que possiblement estiguin una mica empatxats de recança d'allò de **sous le pavé, la plage** (d'avall l'asfalt hi ha la platja), **l'imagination au pouvoir** (la imaginació al poder), **soyez réalistes demandez l'impossible** (siau realistes demanau l'impossible) i tants i tants d'altres slogans que perduraren una dècada i un poc més com anunci d'una nova època que venia, que venia i que venia i que no ha arribat. Encara. Havia de ser la revolució... tant com la vàrem estimar.

Jo no hi era. Vull dir que no era a París mentre es desenvolupaven els fets de maig de l'any 1968. No hi era, però d'una forma curiosa m'hi implicaren posteriorment. Ho explicaré. París és una de les ciutats que estim (qüestions de topografia) i a la qual, gràcies a la residència d'un bon amic vaig molt sovint. En un sopar parissenc, defensant unes determinades postures polítiques, un dels interlocutors em digué, com qui fa un retret: "vous êtes un soixantehuitard"! Sou un seixantavuitista!

Supòs que és la traducció correcta del que em volia dir. Em consideraven un seguidor de les idees del maig del 68. Un "soixantehuitard"! No hi era, però m'hi consideraven. Ja és cosa. Però cosa passada, que no mou molí.

No sé si ho som un "68è" però m'ho vaig pensar una temporada. Mentres pels

carrers de Ciutat, a les fosques i amb pinzell (encara no hi havia sprays) pintava per les parets **llibertat o Amnistia**, em planyia a mi mateix de no poder escriure **Han plogut panteres o Prohibit prohibir**. Com els meus suposats companys parissencs. Ja m'imagin a les madones que sortien de la plaça de l'Olivar interrogant-se davant el sentit d'una pluja o d'una prohibició tan inhabituals. Elles, tan poc avesades als "graffitis" ciutadans.

Conserv, això sí, un cert aire de pensament de l'època i una afecció al moviment que s'anomenà "situacionista" -i que el maig-68 inflà en desmesura- i a les seves anàlisis, amb Guy Débord interrogant-se sobre "La societat de l'espectacle", o Raoul Vanheigen amb el seu "Tractat de viure com ho fan les noves generacions". Però no em costarà gens renegar de totes aquestes coses. Encara no sé quant. Algú em comenta que és el trànsit de hippie a yuppie, tot passant abans per la revolta. Què més voldria...

DE MÀQUINES DE FER MAL, LOCUTORS I TROGLODITES

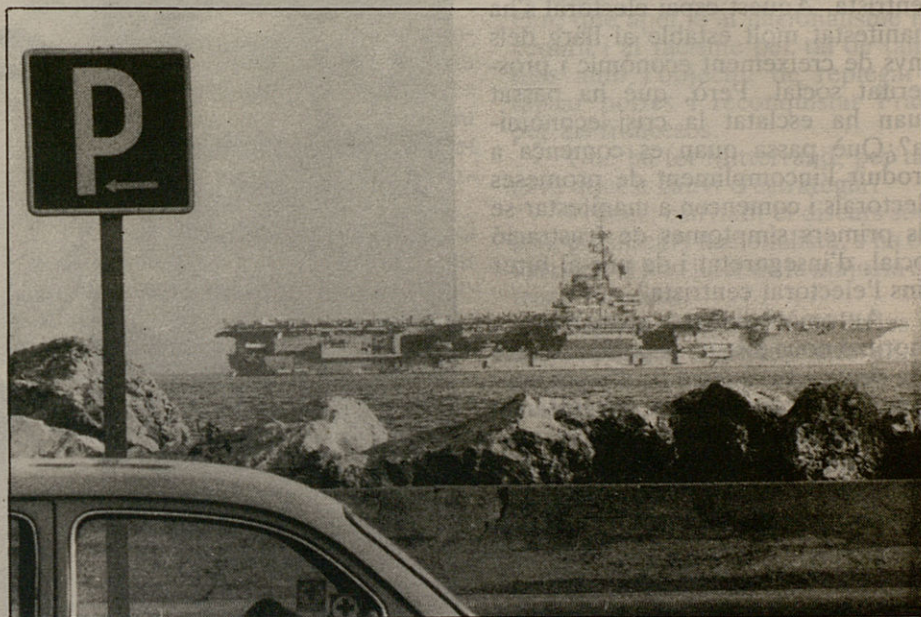
JOAN MAYOL

Aquesta mesada, lector, ha passat aviat i ens ha quedat poc temps pel saludable exercici de la reflexió. I ens trobam amb el "Rendez-vous" de la crònica que -subjectivament i ingènua- t'oferim a "El Mirall". Què triar, d'aquestes darreres sessions del Parlament?

Seria, potser, cruel recollir les propostes explícites de l'excèntric costum de l'esquerra de fer feina, proferides emfàticament des de la tribuna per un diputat liberal. Algú podria considerar infidel (i sobretot, avorrit) retreure la dilatadíssima cita llatina proferida per Sebastià Serra en ocasió de l'acceptació a tràmit de la nostra Proposició de Llei de Síndic de Greuges. I, en canvi, podria parèixer sectari lloar la sang freda i la bellíssima rondalla que Joan López ens llegí tot debatent una Moció socialista.

N'hi ha hagudes un parell, tanmateix, que viscudes a l'escó ens ha fet nèixer, com un ullal incontenible, la intenció de posar-les per escrit. N'apuntarem (els malpensats diran que amb més bona lletra que intenció) les tres més confitades.

Algú recordarà, potser, que fa més setmanes volguérem -santa innocència- que el Govern de la C.A.I.B. recordàs als comandants de les naus portadores d'armament nuclear- màquines de fer mal, en afortunada expressió de J.R. Jurado- les condicions del referèndum de la NATO, i l'interès dels aborígens d'aquestes illes en no córrer riscos ni patir accidents. El debat subsegüent no passarà a les antologies parlamentàries. El portaveu d'UM ens demanava si això ho havia de fer Gabriel Cañellas convidant els comandants a sopar o amb un "saluda". Però la intervenció gloriosa estigué a càrrec del capità de la marina mercant, D. Josep Tur -que ha fet un curset de la NATO i es documenta a l'ambaixada USA per les seves intervencions- que ens digué que les bombes americanes no suposaven cap risc

perquè mai no ha passat res, i que troba sospitosos que no protestem del Pacte de Varsòvia. Això, si fa no fa, era el mateix dia en què el govern de Madrid deia que les bombes que passen més de 260 dies per any a la badia de Ciutat no estan introduïdes al territori espanyol, perquè tornaran a sortir. Els violadors poden sol·licitar els oficis dels ministres com a advocats defensors, amb aquest concepte d'"introducció", que al parèixer vol dir deixar-la dedins per sempre...

Anem a la segona. Fem una interpellació sobre medis de comunicació, sobre tot per aconseguir ampliar la programació en català i específicament la radiofònica. Per si algú dubtava de l'oportunitat d'aquest punt concret, va intervenir el polifacètic diputat Salgado, que entre altres coses ha estat locutor de ràdio, i ens enfloca: "Comienzo mi intervención en castellano porque en mis tiempos fui locutor..." Es a dir, que l'idioma radiofònic del Sr. Salgado és el castellà. Tal declaració fa irrelevant el sentit del vot a la resolució concreta que tractàvem.

La darrera, una autèntica joia

oratòria, és també dretana: el Consell de Menorca proposa la protecció d'un espai natural. El Portaveu d'AP demana, al final del discurs "...no nos traigan más proposiciones sobre el "atur" porque yo no quiero ser pesimista pero en pocos años vamos a estar paralizados totalmente. I los "hereus", no se preocupen, van a tener que vivir en las cuevas como los antiguos". Ingènuaament, és d'agrair que tals parlaments es facin en castellà, perquè és millor que el català no s'empri per destruir el país. Aquests parlaments, que podem qualificar de troglodites en la concepció d'ordenació del territori, són molt útils, ja que demostren com pensa la dreta en el tema, i elimina qualsevol ombra de dubte d'evolucions a modernismes en aquest aspecte.

Però l'ingenu no pot per menys que sorprendre's quan, després d'escoltar tan sòlides raons i arguments tan convincents, la dreta vota que sí a l'admissió a tràmit de la Llei. Es veu que no és la lògica, sinó la conveniència (política o econòmica) la que decanta el vot. Ben mirat, ni l'ingenu podia esperar altra cosa.

POLÍTICA

EL CAS MITTERAND

FERRAN NAVINÉS

El poder polític a l'Europa democràtica de postguerra l'atorga el vot centrista. Aquest espai electoral s'ha manifestat molt estable al llarg dels anys de creixement econòmic i prosperitat social. Però, què ha passat quan ha esclatat la crisi econòmica? Què passa quan es comença a produir l'incompliment de promeses electorals i comencen a manifestar-se els primers símptomes de frustració social, d'inseguretat i de por al futur dins l'electorat centrista?

Automàticament apareixen a l'horitzó nous discursos polítics crítics a la dreta i l'esquerra de l'espai centrista, que comencen a desgastar-lo progressivament, en funció de la incapacitat que tinguin les forces centristes per regular i administrar la crisi.

Ara bé, si aquestes tenen èxit en la regulació de la crisi, el reagrupament del vot centrista serà un fet. Si no, la diàspora de vots pot continuar a dreta i esquerra, però no per massa temps, car la maduració de la crisi comporta l'afebliment de l'esquerra, sempre. Per tant, si al llarg de la crisi les forces centristes no aconsegueixen regular-la i administrar-la sota el paraigües de l'Estat del Benestar (fent els ajustos que calgui), el flux de vots cap a la dreta serà un fet.

S'atura el procés? Qui l'atura?

Arribats ací, val la pena fer esment de dues experiències recents: el reaganisme i el thatcherisme.

Els EUA arribaren l'any 1979 -sota l'Administració Carter- a un

PARTHENIS

Joaquim Verdú

Dissenys

Teresa Bigorra

ANTÒNIA BIBILONI
FRANCISCA SÀEZ

C/. Brossa, 4 E
Telf. 71 07 78

Palma de Mallorca

"Tenim cuinera pagesa. Es dona d'edat.
Només li agrada sa netadat i els seus cuinats fan enveja"

Carrer Parellades, 15 - baixos - Tel. 72 46 63 - Palma 07003
CUINA OBERTA DE LES 8 A LES 17 H.

clima social de profunda frustració nacional: l'administració Carter ni re-soegué la profunda crisi econòmica ni aconseguí als ulls de l'americà mitjà recuperar l'honor nacional malmès pel fracàs de la Guerra del Vietnam (amb les profundes conseqüències que aquesta ha tingut per a la societat americana) i per l'escàndol del Watergate.

El discurs de Reagan cridant a la salvació dels valors patriòtics aconseguí, en canvi, tres coses:

a) el replegament de forces de tots els sectors socials partidaris del redreçament nacional (és evident que el discurs nacionalista és abans de tot interclassista);

b) donar per bo el que abans era dolent: la crisi no és un mal, ans al contrari, serveix per seleccionar els guanyadors...i, aquests, són els nostres (ergo, el nostre és un país de guanyadors!);

c) per l'èxit que té la crida, provocar en el cos electoral americà un flux de vots de cada vegada més cap a posicions més dretanes. Però, com sempre, la realitat social és canviant i el mateix èxit del mandat Reagan pot suposar la derrota del seu seguidor Bush. M'explicaré.

Els vuit anys de Reagan crec que han servit, si més no, per aturar el creixent procés de frustració nacional dels americans. Possiblement, també, per adonar-se que la solució a la crisi no es troba ja en una Amèrica tancada en si mateixa (experiència del darrer crack borsari d'octubre passat), ni tampoc en el darwinisme social reaganià: els desequilibris socials s'han agreujat molt al llarg del mandat Reagan, la qual cosa explica en bona part l'ascens de Jackson.

Per tot aquest conjunt de raons, és possible que el proper novembre es pugui donar un canvi d'Administració per la recomposició del vot centrista li-

La maduració de la crisi comporta l'afebliment de l'esquerra.

derat pel tàndem Dukakis-Jackson. El cas de Thatcher és semblant al de Reagan, però amb una variant: la profunda crisi per la qual travessa l'oposició laborista.

Thatcher, des de posicions conservadores, ha retornat, també, la confiança al país, ha refermat, si és vol, la feble vocació europea del seu país i, en definitiva, ha acabat amb el perill del creixement dels grups feixistes al Regne Unit.

D'acord que hi hagué un flux del cos electoral cap a posicions més conservadores, però, en tot cas, la responsabilitat és del partit laborista i la resta de grups polítics i socials progressistes en no haver sabut generar un nou discurs polític que connectés amb els grups socials necessitats d'un canvi.

Tornem ara a França i reformulem de nou la pregunta:

Qui pot aturar el lepenisme?

Abans de respondre-la, cal tenir en compte que les eleccions presidencials franceses han confirmat tres coses:

1.- Que el poder polític a França el continua atorgant el vot centrista.

2.- Que la crisi econòmica ha generat un profund tall social entre els que l'han superat i els que no l'han superat, amb la consegüent frustració i crispació que suposa ser pobre enmig d'una societat que, cada cop més, ret culte al consumisme.

3.- La crisi de L'Estat-nació i la formulació de dues alternatives nacionalistes: a) l'alternativa Mitterrand, que apel·la al nacionalisme (per tant, fa una crida interclassista i trenca amb

el discurs dreta-esquerra) per tal que tot el conjunt de la societat francesa tanqui files amb l'objectiu de continuar amb el procés de modernització i de millora de la competitivitat internacional de l'economia francesa, perquè França està destinada a representar un paper principal dins el procés de reconstrucció política d'Europa que s'obre a partir de 1992 (és aquest, també, el discurs de Pujol); b) l'alternativa Le Pen, que apel·la al nacionalisme més xenòfil i al racisme per tal de tancar files amb l'objectiu de replegar-se, tancar portes i reconquistar França per als francesos.

Què ha fet Mitterrand, per tant, amb aquest canvi d'estratègia?

Primer: canviant el discurs socialista pel discurs nacionalista, s'ha convertit en el nou líder de la majoria centrista francesa.

Segon: obligar la resta de les forces centristes a pactar amb ell, car estan obligades a fer-ho per la mateixa existència i pujança del lepenisme.

Tercer: si l'aposta europea és l'encertada (i crec que ho és com a única sortida vàlida per superar l'Estat-nació-no el nacionalisme-i, doncs, per aconseguir millors instruments institucionals per regular i administrar la crisi)

permetrà a les forces polítiques franceses que han de recompondre l'espai centrista, tallar l'ascens del lepenisme, tal com ha succeït a d'altres països (i penso ara en el cas d'Itàlia).

Tres reflexions finals per acabar: I) Potser convindria que alguns polítics locals pensessin en el cas Mitterrand.

II) La filosofia política que practica Mitterrand: el polític no està al servei de les ideologies, sinó que les ideologies estan al servei del polític.

III) L'art del polític: canviar de sintonia sense que el públic se n'adoni.

LLIBRERIA ANTICUARIA RIPOLL

LIBROS
ANTIGUOS

LAMINAS
GRABADOS

San Miguel, 12 - Tel (971) 72 13 55 - Apartado 338
07002 PALMA DE MALLORCA

ENTREVISTA

*Oh Magalí, ma ben aimada,
guaiti el teu cap al finestró.
Escolta un poc aquesta alçada
de tamborins tota dolçor.
Lluu dels estels la munió,
l'aura és callada...
Mes els estels es llanguiran
quan et veuran.*

F. Mistral, versió de M.A. Salvà

Potser avui aquest poema de Frederic Mistral cobra un sentit d'especial emoció. Aquesta entrevista s'ha anat ajornant a causa de la malaltia de na Magalí, filla d'en Rafel, i encara que la cicatriu roman sempre, en aquests moments és ferida oberta i és un deure agrair a en Rafel la dedicació d'un diumenge que ha sostret a la seva intimitat, la seva i la de la seva família, poc temps després de la pèrdua definitiva. Na Magalí ja no hi és, però és en el record en roman la bellesa i ella era bella, ho era el seu nom i ho és el poema que l'inspirà. De qualsevol manera, el clan Estaràs-King transpuja pau, serenitat i optimisme, tot oposat al sentiment tràgic, tan estès, d'aquells que els agrada ésser compadits.

Encetam l'entrevista a una sala d'estar acollidora d'una casa d'arquitectura mallorquina, típica de muntanya. La xerrada amb en Rafel la fem amb la intenció de donar a conèixer tota una trajectòria de feina que a hores d'ara té un exponent important: les lliçons que sota el títol **Cançons de les Illes, cançons del món** han anat impartint "Els Valldemossa" per les escoles.

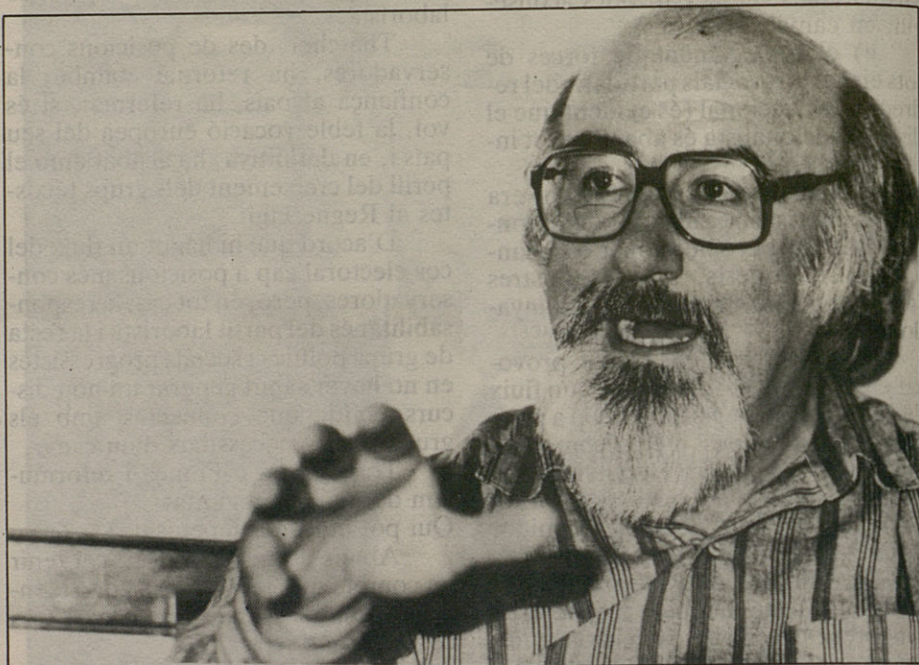
"EL PARADO" I CONTACTES HUMANS A TRAVERS DE L'"HOTEL ARTISTA"

P.- El vostre pare va influir en la formació del grup?

R.- Erem petits i de la mateixa manera que un fuster diu al seu fill: vine a ajudar-me al taller, ell ens deia: veniu per allà, perquè veia que al mateix temps que era un entreteniment per nosaltres, apreníem alhora un poquet a ballar, a tocar la guitarra. Interviguérem més com a balladors joves, com a nins, a diferents pobles de Mallorca. Després, quan varen començar els balls aquí a Valldemossa, sobretot en Bernat, ja d'una manera més efectiva, va aprendre a tocar la guitarra, ell i el fill

RAFEL ESTARÀS: UNA TRAJECTÒRIA COHERENT

ISABEL RIBOT I BLANES/PERE ESTELRICH I MASSUTÍ

Rafel Estaràs

del cosí, en Maties, perquè jo, tot i ésser el major i precisament per això, hi vaig anar manco, perquè vaig ésser més "l'estudiant".

P.- D'això deduxo que els vostres germans tingueren una preparació musical que a vós us manca, no és així?

R.- No, en Bernat no estudià música, en Tomeu després, sí que n'estudià.

P.- Bé, però encara que no es pugui parlar d'un aprenentatge tradicional, ¿hi hagué influències importants a través de "El Parado", com per exemple la de Calatayut?

R.- Calatayut havia ajudat "El Parado", n'havia estat col·laborador amb mon pare, tant en l'edició de música mallorquina de l'any 32 com després amb els discs, l'any 34. A més del contacte amb "El Parado", per aquell temps mon pare ja tenia l'Hotel Artista i Calatayut venia i estava cinc i sis dies amb nosaltres. Evidentment, això ajudà a que ens aficionàssim a la guitarra...

P.- De qualsevol manera no vàreu tenir mestres... Potser vós heu estat el més espontani, des del punt de vista musical...

R.- Quan vaig acabar el batxillerat aquí, me'n vaig anar a Madrid i hi vaig estar cinc anys. Es clar, jo no tenia cap altre contacte que els estius, durant els quals anàvem a fer serenates amb els amics. En realitat, repetesc, els que tocaren més varen ésser en Maties i en Bernat. A més de tocar en els balls com a joves del poble, tocaven per a les al·lotes, i a través de joves que s'hostatjaven a l'hotel feien música i prengueren més contacte amb la música del moment. Per exemple, en Bernat, que havia estudiat una mica d'anglès, aprenia les lletres de les cançons en aquesta llengua, cosa que a l'època no era usual ni freqüent.

P.- Anem ara a veure les influències de l'Hotel Artista.

R.- De bon principi varen ésser els clients, principalment catalans, començant per Coll Bardolet, i d'altres pintors, cantants d'òpera, escriptors... gent que tenia un interès artístic folklòric i que volia sentir cantar en mallorquí, quan ells en aquells moments tenien tanta dificultat. Per nosaltres era natural fer rotlades i posar-nos a cantar i ballar. Davant ca nostra, a l'hotel.

Calatayut havia estat col.laborador de mon pare a través de "El Parado".

sempre hi havia reunions i ball. Va esser quan aprenguérem cançons com "Rosó" o "Dolça Catalunya" ... va ser sobretot influència de Coll que ens donava llibres, i també influí perquè en Tomeu tocàs el fabiol. Un amic meu que preparava "aduanes" amb jo a Madrid, tocava un flautí petitet, que seria avui una "sopranino" però que no estava ni afinat. Jo l'hi vaig donar al meu germà i en Coll en veure que li agradava practicar, li regalà ja un fabiol afinat.

P.- Del que em dieu es desprèn la gran importància dels contactes humans en tota activitat creativa. Potser aquests contactes feren possible que a Valdemossa sorgís un grup de les característiques del vostre...

R.- Sí, possiblement a altres pobles hi hagué el mateix interès per part dels joves, però els mancà aquest entorn i aquest ambient que visquérem nosaltres. Sobretot pel que fa a "El Parado" estic convençut de la influència de la família Sureda, que estava en contacte amb escriptors, pintors... perquè això que t'he contat que feien el meu germà i el meu cosí ho havien fet ells els anys vint, i això sens dubte ajudà a la creació de "El Parado".

P.- I com es formà el grup?

R.- Després d'haver sopat, a l'hotel, sonàvem i cantàvem, com t'he contat, i n'Horacio d'Eguia i uns amics d'Inca, els Noguera, que venien sovint per ca nostra, convidaren un dia en Ferrer de "Titos", supòs que amb la idea que ens veiés i ens sentís cantar i, com cada dia després de sopar i tal com anàvem vestits, actuàrem. En Ferrer ens va

Els Valdemossa fa vint-i-vuit anys

sorprendre perquè ens va dir: "demà podeu començar a Titos". I quan li demanàrem com ens havíem de vestir ens respongué que talment com anàvem en aquell moment. Jo duia un jersei de tipus escandinau perquè hi havia a ca nostra una senyora noruega que me n'havia fet un. En Bernat en duia un blau marí de coll pujat com aquest que duc jo ara, tampoc encara no era molt corrent... i així ens hi presentàrem i s'inventà el nom de "Els existencialistes de Valldemossa". L'endemà ja ens va fer vestir a tots iguals: pantalons negres

i jersei obscur. Ens feia sortir al voltant d'una taula, amb una botella de vi, tal com ens havia vist dos dies abans al poble. Volia reproduir l'ambient natural que es vivia a ca nostra.

P.- Tot sembla que fou molt senzill. Creieu que avui això seria possible?

r.- No, evidentment. Avui hi ha quantitat de gent preparada i les circumstàncies han canviat. Pensa que jo vaig conèixer el món turístic des de sempre, vaig néixer l'any 33 a un hotel, per tant el meu contacte hi fou precoç. El boom dels 60 no ens va venir de nou

Aquí fotos **HONDA color**

Anau a revelar les vosres fotografies a les botigues on vegeu aquest distintiu

Libreria Dogos

IMPORTACIONS

LLibreria general i lingüística
Literatura nacional i estrangera

Textos: Universitaris - Batxillerat
Formació Professional - EGB

Mestre Antoni Torrandell, 1
(Galeries Oms) Tel. 71 05 05 07003 PALMA

perquè nosaltres hi havíem estat des de sempre.

DE "ELS EXISTENCIALISTES DE VALLDEMOSSA" A "THE VALDEMOSSA"

P.- De Títos passau a Londres, com va esser aquest bot?

R.- Els mateixos propietaris de "Títos" tenien un restaurant a Londres, partírem a veure què succeïa i al cap d'un mes no havia passat res. Veïnat d'aquest restaurant hi havia el "Blue Angel" que era un club de gent jove, dels estudiants que baixaven d'Oxford a Cambridge, el darrer night club abans de les discoteques. Ens oferírem i hi arribàrem a cantar, però la nostra actuació se va anar prolongant de tal manera que na Nülle primer, i després en Maties ens veren haver de deixar, i quedàrem els tres germans. És en aquest moment quan es canvia el nom. L'empresari del club el trobà massa llarg i proposà escollir entre "Els existencialistes" i "Els Valldemossa", i quedà el nom de "The Valldemossa". Per tant, el nom del grup fou una qüestió accidental i de fet comercial.

Al cap d'un parell de dies d'haver començat, Williams, el fill de Robert Graves, ens va parlar d'un programa a televisió que sobre son pare s'estava fent i ens va dir que si teníem la roba a l'ampla hi podríem sortir. Quan estàvem enregistrant el programa ens va sentir un productor d'un espai de notícies, en el qual a més s'hi intercalava una cançó d'un grup folklòric; el fill de

Coll Bardolet regalà el primer fabiol afinat a en Tomeu.

Rex Harrison, Noel, presentava aquests grups i ens oferí actuar-hi. Així, entre una cosa i l'altra, enregistràrem uns set programes a la televisió anglesa.

P.- En tornar a Mallorca sembla que es pot parlar ja d'una certa professionalització...

R.- Sí. En tornar, en Maties se reincorporà al grup i entre l'any 60 i el 64 seguïrem a "Títos".

DE "TAGOMAGO" A "JACK EL NEGRO"

P.- El 64, amb l'empresari Tous i Pau Lluï, obriu Tagomago. Aquesta sala de festes inicia una etapa ja més definida dins la vostra trajectòria professional. Margaluz s'incorpora al grup. Va això lligat al caire d'espectacle que voleu donar en aquests moments a les actuacions?

R.- Sí, entre el 66 i el 68 començàrem a fer coses junts, fou abans de començar les nostres actuacions per l'estranger. Però aquest tipus de música el fèiem ja a "Títos", perquè a més de les cançons mallorquines interveníem en els "ballets". A manera d'exemple, molt de temps abans que aquí se conegués "West Side Story" nosaltres, amb ball, ja cantàvem "Maria". Després, quan férem el "Vivo Cantando" a Eurovisió amb na Salomé parlàrem de fer

"Fiesta" però na Margaluz quedà embarrassada i deixà el grup.

P.- Pel que ens dieu, fins arribar a la vostra estabilitat actual el grup ha sofert canvis, com ha estat això?

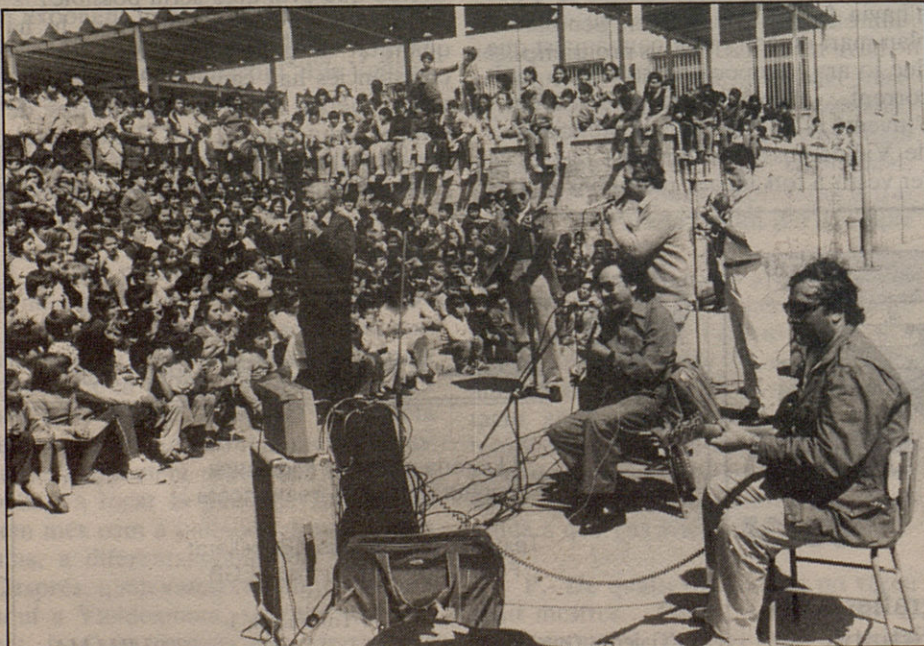
R.- Sí, després del que he explicat, quan vàrem vendre "Tagomago" i compràrem "Jack el Negro" en Maties ens deixà. Va coincidir amb una estada als Estats Units on, si fa no fa, ens passà el mateix que ens havia passat a Londres. Al cap d'un mes d'esser allà no succeïa res, a més el sindicat d'artistes reivindicava que els portorriquenys podien fer la mateixa feina que nosaltres...

P.- Seguim, però, encara a "Tagomago" i, segons hem comentat, la música que s'hi feia podem dir que contínuu el conjunt del vostre repertori al llarg dels anys...

R.- Sí, perquè sintetitza els tres vessants de les nostres actuacions: música als pobles, que seria la música popular i tradicional; música per a les actuacions a barbacoas i hotels, que seria la música més com a espectacle de la qual hem parlat; i música més comercial, en resum. Després, quan vàrem vendre "Tagomago", durant cinc o sis anys deixàrem de fer la música amb ballet i continuàrem fent música amb moviment a Son Amar, però ja dins l'estil de musical americà. Hi ha un altre tipus de música espectacle que és la que feim als hotels, que consisteix generalment en un parell de cançons mallorquines com **El Parado**, **El Copeo**, jotes... com la **Jota Marinera**... També un parell de peces de fabiol que fa en Tomeu, cançons sudamericanes i folk nordamericà, sobretot a partir de la incorporació de na Gènia. Més endavant, també per idea de na Gènia, hi hem afegit cançons de cantants forans que ella admira i per a les quals la seva veu és indicada.

P.- Parlem una mica de l'etapa de "Tagomago" com a empresaris. Participàveu en les programacions? Perquè en aquella època hi actuà una ampla mostra d'artistes de diferents ideologies i estils, des de Julio Iglesias fins a Serrat, Ma del Mar Bonet, Atualpa Yupanqui...

R.- Hi cantà de tot i molt: gent de tot l'estat espanyol, cantants als quals podríem qualificar de **progressistes** o **compromesos**; des del punt de vista espectacular també en vengueren molts: Louis Armstrong, Lionel Hampton, Maurice Chevalier... més que res, pel que representaven, perquè ja eren molt vells; triomfadors del moment: pràcticament tots els guanyadors d'eurovisió hi passaren; famosos, no d'eurovisió, com Tom Jhones, Bassey...

Fent música per les escoles

P.- També muntàreu un club de Jazz just entrant a la dreta, en un local independent de l'edifici central.

R.- Sí, va esser el primer club de jazz gros que hi ha hagut a Palma pel qual passaren amics de Londres. Tete Montoliu venia i passava quinze dies amb nosaltres...

P.- Ens heu comentat que vàreu vendre "Tagomago" per comprar "Jack el Negro". Quina diferència hi havia entre l'un i l'altre i quin va esser el resultat dels dos com a negocis?

R.- "Jack el Negro" fou un club més privat, no tan turístic. El públic que teníem era més restringit, també hi havia actuacions, hi cantà Núria Feliu, Guillermina Mota, Ma del Mar Bonet... però era un club massa gros com a club privat i quant als serveis no funcionà del tot.

Com a negoci, cap dels dos, ni "Tagomago" ni "Jack el Negro" resultaren rendibles. La relació propietari-artista a ciutats grans funciona, aquí no. No ho recomanem a ningú. Quan es tancà "Jack el Negro" decidírem no tornar a embarcar-nos més en cap aventura com a empresaris, val més cantar per a altres: barbacoas, hotels, creuers...

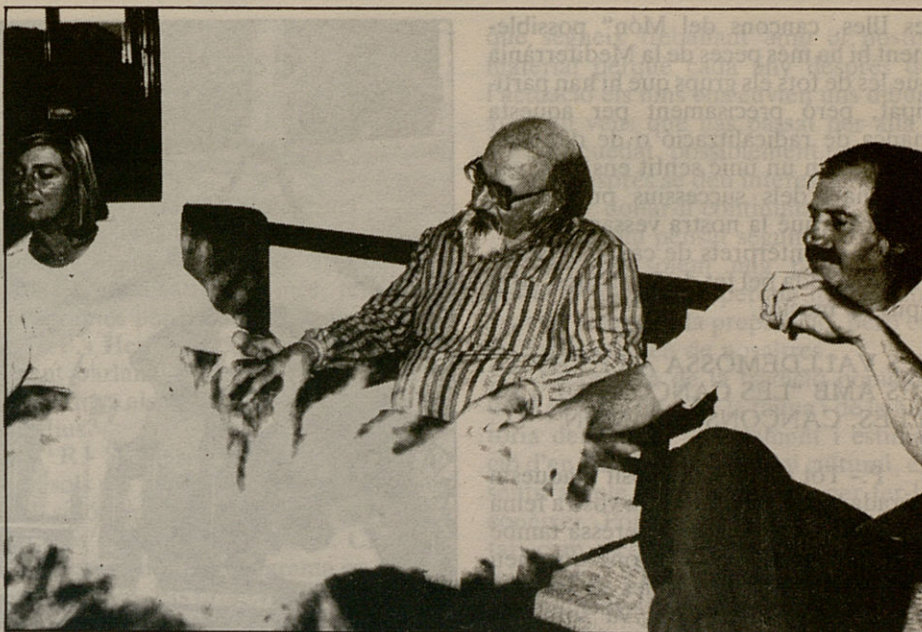
ELS VALLDEMOSA, AL MARGE DE LA NOVA CANÇÓ?

P.- Bé, tota aquesta ampla mostra i desplegament d'activitat us ha dut a cantar en diferents llengües i d'uns començaments exclusivament en mallorquí heu acabat cantant també en català, anglès...

R.- Sí, és cert. Jo mai no he volgut pensar la trajectòria d'haver cantat tan sols en català. Sabem allò que hem de fer i quan ho hem de fer i sobretot que en moltes ocasions no podem fer allò que voldríem fer. Som un grup professional de la música i heterogeni, no podem pretendre pensar tots igual i hem d'aconseguir viure de la música tots.

P.- Vós mateix heu dit que en segons quins moments heu hagut de fer certes coses... no us heu tancat a res, com hem vist, però tampoc no us heu definit massa en un sentit concret.

R.- Com a grup moltes vegades no ha quedat més remei, per la part ideològica, que pot esser molt distinta entre els diferents constituents. Quan al fet d'esser un grup professional, has d'esser molt bo per tenir una situació molt definida, la qual cosa potser ens hauria ajudat perquè aleshores te fas un nom i el mantens; en canvi aquesta no radicalització ha fet que no se'ns tengués en

Na Gènia, en Rafel i en Tomeu d'«Els Valldemossa»

compte en ocasions en les quals hi tindríem cabuda.

P.- Els Valldemossa participaren al Jaume II a dos dels "festivals" dels organitzats per Pau Valls, però no us arribàreu a integrar en el món de la Nova Cançó com a moviment de reivindicació d'una llengua a través de la música. Explica'ns una mica això...

R.- Sí, i precisament quan a Bellver se celebraren els 25 anys de la Nova Cançó a Mallorca, el matí vaig anar a l'Ajuntament simplement per fer-los veure que no ens havien dit res i que creia que era un error. No sabien que haguéssim participat en aquests dos festivals que concretament foren, un al Jaume I i l'altre a Bellver. Sembla que no havien mirat a fons els programes del que s'havia fet vint-i-cinc anys enrera, però he de dir que quan els vaig informar decidiren que sí, que hi havíem de participar.

Jo crec que aquells festivals no tenien massa a veure amb allò que després va esser el moviment de la Nova Cançó, però ja que presentaven el nom de "La nova Cançó a Mallorca" tot relacionant-la bastant amb aquells festivals que organitzà Pau Valls, crec que sí, que hi havíem de ser, perquè Pau Valls en aquells anys ens cridà per participar, perquè teníem un nom i perquè fèiem cançons en mallorquí...

P.- De fet el grup fou un capdavant pel que fa a cantar en la nostra llengua, però això no responia a una intenció política, no és cert?

R.- Nosaltres cantàvem en mallorquí amb naturalitat i espontaneïtat perquè, com he dit al començament, no ha-

viem tengut cap tipus de dificultat per fer-ho. A vegades les postures molt definides i radicals s'adopten quan hi ha hagut una posició equivalent en contra, i si no has tengut aquesta oposició no te radicalitzes igual, cosa que pot esser pitjor. Pensa que mon pare havia enregistrat música en malloquí l'any 34 i després n'esregidtràrem nosaltres, malda-ment fos música folklòrica. "El Parado" va seguir enregistrant, aleshores no donàvem importància al dret de manifestar-nos en la nostra llengua com succeí a Barcelona, perquè tal vegada no sentíem aquesta oposició.

En aquest aspecte vull contar una anècdota que pot aclarir com tenir un "nom" pot perjudicar en algunes ocasions. Quan vàrem esser a Londres enregistràrem per a la Philips i férem un disc petit, quatre cançons, que es deia "Música de Mallorca" i un altre, un "Long Play", que es deia "Els Valldemossa en el Blue Angel" que contenia quatre o cinc cançons en mallorquí. Era l'any 61 o el 62 i en tornar, un dia a Can Jaume Vidal Alcover, a Aucanada, coneuguérem una gent d'Edigsa que ens proposà fer un disc per a ells, però hagüérem de dir que no perquè just acabàvem de gravar per a la Philips. Jo això ho dic com a defensa meva, perquè m'hauria agradat molt, havent coincidit en el mateix temps, haver estat aficat a la Nova Cançó, perquè és la meva idea i la meva manera de pensar. Això no vol dir que ho sigui de tot el grup.

P.- Tampoc no us hem vist a cap programació dels encontres de Música Mediterrània, com ho explicàreu?

R.- A la nostra feina "Cançons de

les Illes, cançons del Món" possiblement hi ha més peces de la Mediterrània que les de tots els grups que hi han participat, però precisament per aquesta manca de radicalització o de definició del grup en un únic sentit ens hem vist marginats dels successius programes, potser perquè la nostra vessant investigadora i d'interprets de cançó catalana queda diluïda pel fet de fer, a més, altre tipus de música.

ELS VALLDEMOSSA A LES ESCOLES AMB "LES CANÇONS DE LES ILLES, CANÇONS DEL MÓN"

P.- Tot i que el propòsit d'aquesta xerrada ha estat parlar de la vostra feina al llarg d'uns anys, ens interessa també fer conèixer aquestes lliçons que heu anat donant per les escoles de les illes durant onze anys. Com va sorgir la idea?

R.- Va sorgir perquè era una idea que jo duia de temps enrere: difondre entre els joves i els nins la música autòctona. Reivindicar la nostra música a través d'unes actuacions a les escoles.

P.- Tot i que aquesta tasca és i ha estat important pel que fa a la difusió de la nostra cultura popular, a nivell general, creis que ha tingut la incidència o transcendència que es mereix?

R.- M'agrada que em digueu això perquè crec que és una feina que no ha tingut la incidència o transcendència que es mereix. Ja fa onze anys que la feim i dins el món intel·lectual és pràcticament desconeguda.

P.- Aquesta curolla que, com dieu, feia temps que teníeu ganes de dur a terme, com va poder materialitzar-se?

R.- Per casualitat en vaig parlar amb responsables del Departament de Cultura de "Sa Nostra" i els va semblar bé.

P.- Tenim a les mans les onze lliçons, són uns llibrets d'acurada presen-

Commemorant els 25 anys de la Nova Cançó

tació, amb documentació històrica, acompanyament de mapes, descripció d'instruments musicals... fullejant-los una mica hi trobam bàsicament música tradicional mallorquina: jotes, boleros, mateixes, romances, nades, cançons de bressol i, també, música tradicional eivissenca i menorquina. Peces del folklore internacional, traduccions d'espirituals negres i dels Beatles i lliçons monogràfiques. De qui són les traduccions de les peces foranes? Perquè les cançons són en català.

R.- Les traduccions són sempre meves, pot haver-n'hi qualcuna que no, però en general són meves.

P.- Per a les lliçons monogràfiques, us heu assessorat, heu demanat informació a especialistes en el tema en cada cas?

R.- Al programa dels ocells va col·laborar d'una mena científica Miquel Rayó i en va fer la presentació. A

la lliçó "Poetes Mallorquins" ens va ajudar la nostra filla Magalí, que en aquell moment era estudiant i s'interessava molt pel tema; en aquesta lliçó s'estudia la unió que ha existit des de sempre entre la música i la poesia. Enguany, a l'onzena lliçó, hem demanat a Jaume Corbera que ens ajudés atès el seu coneixement del món occità. Als primers programes en general jo llençava la idea i la coordinació la feia Miquel Bota Totxo.

P.- Al llarg de les publicacions es veuen algunes peces repetides.

R.- Sí, en primer lloc perquè de quan començarem a enguany ja no hi ha la mateixa gent a les escoles, han passat onze anys... i en segon lloc perquè els llibres no s'han editat per fer-ne una col·lecció sinó perquè tenguessin utilitat en cada moment. És un programa per a una actuació concreta; ara bé, és clar que quan qualcú observa els onze

Embat

llibres

Pge. Part. Papa Joan XXIII, n.º 5-E
Centre Comercial «Los Geranios»
07002 Palma de Mallorca Tel. 71 33 50

El divendres obert tot el dia

AGÈNCIA IMMOBILIÀRIA FERRER

Miquel Àngel Ferrer Montserrat
(Assessoria jurídica pròpia)

**COMPRA, VENDA I LLOGUER DE
RÚSTIQUES, PISOS I XALETES**

Pl. Major, 1. 2n. Tels. 71 31 88 - 71 53 63
07002 PALMA DE MALLORCA

llibrets veu que hi ha una coherència encara que no es fessin amb aquesta idea.

P.- N'hi ha qualcuna de la qual n'estau especialment satisfet?

R.- Aquesta lligó d'enguany crec que és la més encertada, no tan sols per la part musical, que ha sortit bé, sinó perquè l'estreta relació del sud de França amb Mallorca és bastant desconeguda i aquesta feina nostra crec que pot ajudar a fer-la conèixer. A mi concretament aquesta part de la història no me l'ensenyaren. I també, perquè ha tengut molt bona acollida, a les escoles ens demanen un enregistrament per quedar-se'l (enregistrament que no s'ha fet) i això ens indica que per moltes coses que facis sempre hi ha feines noves i camp per investigar.

També vull dir que estic molt satisfet de tot el conjunt de l'obra perquè és una feina tan diferent de la que feim normalment per les sales de festa! Aquest aspecte d'investigació, de recerca i de col·laboració amb els especialistes en els temes és molt enriquidora.

P.- Quina és la resposta de l'al·lot de cara les vostres actuacions?

R.- Crec que tenim un avantatge que no té el mestre que ha d'ensenyar una cançó, perquè som cinc, tenim uns

El nom de "Els Valldemossa" fou una qüestió accidental i comercial.

micros instal·lats i això suposa més força comunicativa. A més, tenen uns programes per anar-nos seguint.

P.- Heu notat cap canvi, musicalment parlant, respecte dels nins de fa onze anys als d'ara? Els trobau més receptius?

R.- Sí. Responen molt millor, i no tan sols pel que fa a la preparació musical, sinó també pel que fa a la llengua: hi ha més interès i participació. Crec que el fet de guardar el programa en pot ser un exemple. Els primers anys en acabar la lligó trobàvem programes escampats per tot, ara, en trobes qualcun, però això és natural perquè a les actuacions ens escolten d'avvers dos-cents nins.

P.- Creieu que també és important l'actitud del mestre de cara a mantenir l'interès que vosaltres, tanmateix en un dia, solament podeu desvetllar?

R.- I tant. Per exemple, a Felanitx hi ha una mestra, na Marosa, que se veu

que segueix treballant amb el nostre material perquè cada any després de l'actuació els nins ens envien uns dibuixos i tu veus que has passat per allà i cosa ha quedat, possiblement perquè la mestra després se deu interessar i preocupar per donar-li continuïtat.

P.- Teniu pensat seguir?

R.- En solem mig parlar quan acaba el programa, perquè hem d'emprar un temps en la preparació, però en tot cas no depèn de nosaltres...

La recerca de la tradició popular, de la poesia culta, de la fauna i de la història demostren l'arrelament i estimació d'en Rafel pel patrimoni cultural, en sentit ample, i el seu interès per fer-lo conèixer. Potser tan sols trobam a faltar, com a complement i resultat de la feina feta, l'enregistrament d'un disc que reunixi si no les lliçons pròpiament dites, sí les cançons. Les escoles ho demanen i ho han de menester perquè la feina sigui efectiva, amb l'actuació d'un dia no n'hi ha prou, tots sabem que sembrar llavors no basta...

Corolari.- Aquesta conversa amb Rafel Estaràs fou enregistrada a Valldemossa una jornada de primavera. La nostra col·laboradora Isabel Ribot n'és l'autora, encara que en la transcripció li hagi donat una mà Pere Estelrich.

VIII^è PREMI DE NARRATIVA INFANTIL I JUVENIL «GUILLEM CIFRE DE COLONYA»

BASES

1^a.— «Colonya» Caixa d'Estalvis de Pollença convoca un certamen de literatura infantil i juvenil, en llengua catalana, destinat a premiar una novel·la sobre tema lliure per servir de lectura a infants i joves de 9 a 14 anys d'edat.

2^a.— Podran concórrer al Premi tots els autors que ho desitgin, sempre que l'obra estigui escrita en llengua catalana i sigui inèdita.

3^a.— Els escriptors que vulguin participar-hi hauran d'enviar els seus originals, escrits en llengua catalana, d'una extensió entre els 60 i als 80 fulls de mida holandesa, a doble espai i per una sola cara i per triplicat a: Colonya Caixa d'Estalvis de Pollença - Plaça Major, 7-07460 - Pollença (Mallorca), abans del dia 1 d'octubre de 1988, amb la indicació: Premi de Narrativa Infantil i Juvenil «Guillem Cifre de Colonya».

4^a.— Les obres presentades a concurs podran estar directament firmades per l'autor, indicant l'adreça i el telèfon o sota pseudònim, figurant, en aquest cas, les dades personals (Nom, Llinatge, adreça, telèfon), en sobre apart.

5^a.— El jurat, que serà format per Eulàlia Valer i Ferrer, Josep Pascual Comellas, Gabriel Janer Manila i Miquel Rayó i Ferrer, valorarà bàsicament la fantasia, la imaginació i el sentit educatiu de les obres presentades.

6^a.— El veredicté es farà públic en el transcurs d'un Acte Literari que es celebrarà el dia 12 de novembre de 1988, durant les Fires de Pollença i s'anunciarà oportunament el programa a desenvolupar.

7^a.— Els originals no premiats podran esser retirats de la Caixa de Colonya durant els trenta dies següents a la proclamació del veredicté.

8^a.— L'obra guanyadora del Premi: «Guillem Cifre de Colonya» serà publicada per l'aditorial «La Galera».

9^a.— La quantia del Premi serà de 400.000 pesetas. la meitat de las quals s'entregarà al guanyador a compte de drets d'autor.

10^a.— La presentació d'originals a aquest Premi suposa la plena acceptació de la Bases. En qualsvol cas, la Caixa de Colonya resoldrà les circumstàncies no previstes a les esmentades bases.

10 ANYS D'UNIVERSITAT

A L'ESPERA DELS CINC QUE VÉNEN

NADAL BATLE I NICOLAU *

My sad conviction is that people can only agree about what they are not really interested in.
Bertrand Russell.

Val a dir que per a una institució com la nostra deu anys són una mesura de temps digna d'esser comparada amb la durada d'algunes partícules elementals, que com tots sabem és minsa i força reduïda. L'escassa edat de la nostra universitat, tot i que ens pot fer anar alisos si hom ho afegeix a la munió de greuges que hem patit i enregistrar durant tots els anys de fosca alienació, ens allera del llast que la senilitat comporta. No cal sebolir a la sorda l'empeguement que certs costums i hàbits de consuetud ens provoquen, car si som tan joves és perquè ens ha mancat l'hormona de la creixença independent. En suma, tenim tots els avantatges i desavantatges dels joves: quan tenen 16 anys no poden resitir el pare per tal com creuen que és un complet ignorant, però quan han fet els 21 romanen absolutament bocabadats de tantes coses que ha après el pare en cinc anys. I com que és el cas que no hem aconseguit (ni és previsible que en vida nostra ho assolim) que ens reconeguim públicament l'ús de raó i, en conseqüència, ens deixin administrar allò que per dret ens pertoca, ens hem d'avenir a valorar allò que fem per apaivagar la gran mancança, com és ara conservar l'esperança d'un alçament de llum en la tenebra, que, per molt que ens vulguin fer creure, no ha arribat: tot són purs miratges provocats per espines sense ignició subseqüent. Altrament dit, fer talment com si fóssim, per bé que no som, encara que alguns vulguem ésser.

La UIB, de manera tan crítica com pot semblar la forma d'aquest escrit, ha intentat de servir els altíssims objectius. I per servir-los cal ésser moderns, oberts i aliar-se amb tots aquells que de passada ens poden ajudar, cal no oblidar-ho. Vet ací la gran contradicció: esperar, esperar sense paciència. Dementre, és bo que puguem dir que tal dia com avui la UIB és

Commemorar els deu anys de la fundació d'una universitat vé a ser com allò d'aquell que entra dins una oficina i diu:

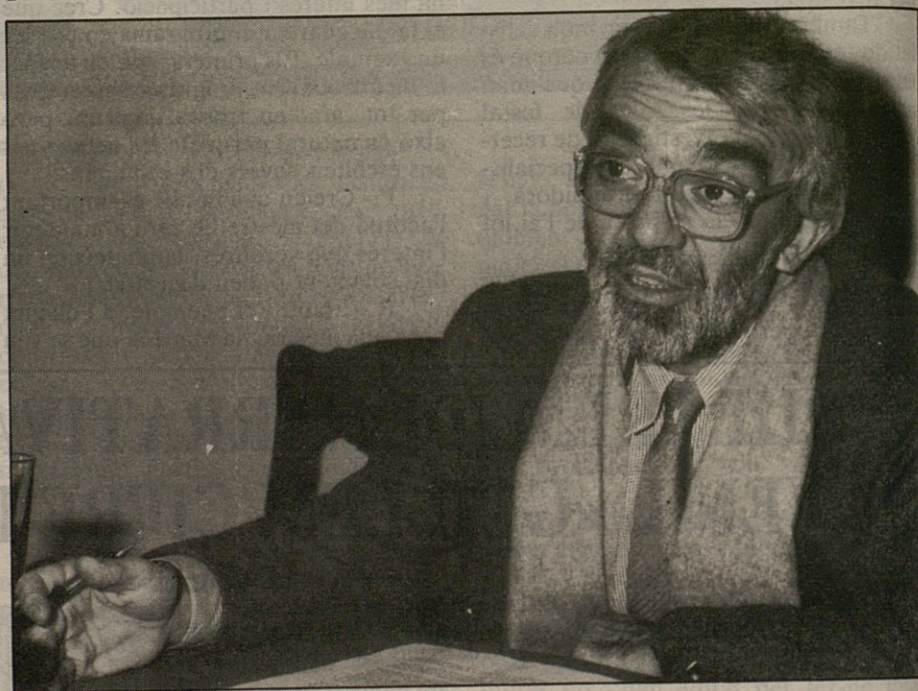
- Bon dia, el meu nom és Miquel Puig.

L'oficinista li respon:

¡Quina memòria més impressionant!

Vostè té una memòria d'elefant. I li retruca el que ha entrat:

- I tant, ¡com ho sap! Els elefants em consulten quan no es recorden de qualque cosa.

L'actual rector Nadal Batle i Nicolau

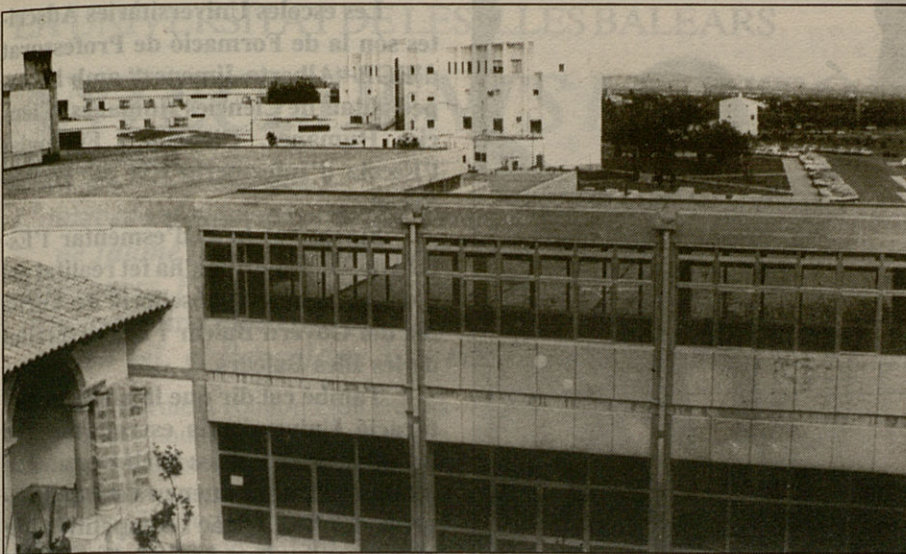
***fer talment com si
fóssim, per bé que no
som, encara que alguns
vulguem ésser.***

la institució més normalitzada de les Illes, la que aconsegueix, almenys en termes relatius, més inversió pública de les Illes, i una de les que poden fer més perquè ens coneguim enjondre.

La processó és llarga i el ciri és curt, no hi ha més ratlles; me n'havien encomanat una trentena, però vet-ho ací; qui ulls ha, que esguardi i qui oïdes té, que escolti. Els que no en tenen són els de sempre, com a màxim

irresponsables, disfressats d'adobadors, per no dir d'ascetes. Au, ja n'hi ha prou, fins els cinc venidors. Abans, però, permeteu-me que torni a la comparança del començament: que els joves i els més adults puguin admirar-se dels resultats dels cinc que vénen, car la referència era prenent com a models dels eixerits, puix que els que no ho són es torben més i fins i tot potser mai no entenen el pare; i com que els adobadors i ascetes són molt deixondits, don per segur que ho veuran. Quant als altres, vull dir els alienígenes, no s'ho paga ni girar-se darrere, al cap i a la fi sabem que si existissin no serien com nosaltres, malgrat que s'hi vestissin.

*Rector de la UIB

Part del futur campus universitari

ELS 10 ANYS ANTERIORS

Després d'una llarga etapa sense Universitat, i després d'esforços, treballs i estudis realitzats per un consorci d'entitats públiques i privades; després de les manifestacions d'estudiants i professors demanant un ensenyament universitari; després que la Comissió creada al 1977 fes un informe que fou molt ben rebut per la Junta de Rectors; després que el Consell de Ministres remetés a les Corts el projecte de llei de creació d'una Universitat en Seu a Palma, el Ple del Congrés de Diputats el 15 de març de 1978 ratificava la creació de la nostra Universitat.

Aquesta Universitat obria el seu procés amb una Comissió rectora presidida pel Dr. Antoni Roig, un pressupost de 199.000.000 de pts, 3.917 alumnes i 214 professors.

El primer Rector fou Antoni Ribera que dirigí l'època pionera d'implantació dels estudis universitaris. Aquests primers anys de la nova Universitat foren difícils i amarats de problemes tan greus com els presupostaris, els de la gran mobilitat de professors i la minsa oferta acadèmica.

El desembre de 1982 fou elegit Rector el dr. Nadal Batle i Nicolau, reconfirmat pel Claustre Constituent de 1984 i reelegit de bell nou el 1987.

La promulgació de la Llei de Reforma Universitària l'any 1983 obre noves perspectives de desenvolupament i d'autonomia universitària. La LRU definí la Universitat com un instrument eficaç de transformació social al servei de la llibertat, la igualtat i la dignitat humanes, i simultàniament

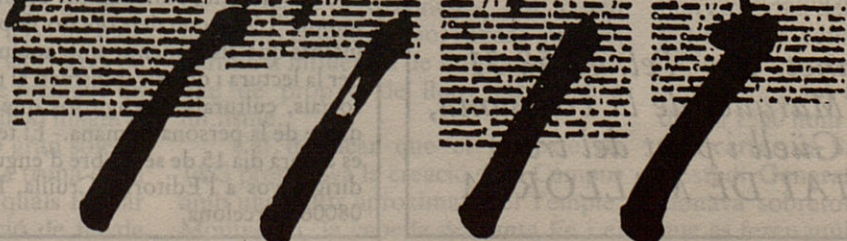
possibilitava una estructura de docència i recerca per un cantó i un arrelament més fort a la pròpia societat per l'altre. Seguint aquest ordre d'idees es redacten els Estatuts de la nostra Universitat que foren aprovats pel primer Claustre Constituent a l'any 1985. Aquests estatuts són una eina valuósíssima perquè defineixen la personalitat, finalitat i autonomia de la Universitat amb una capdavantera perspectiva de futur. Els Estatuts fixaren des del mateix nom de la Universitat (Universitat de les Illes Balears) fins a les seves plurals missions (ensenyament, recerca, difusió dels sabers, etc.) accentuant el fet essencial de ser una Institució lligada a la realitat històrica, social i econòmica de les nostres illes.

El creixement des de 1978 fins ara, (estudiants: 1978« 3.917; 1988« 7.448; professors: 1978« 214; 1988« 271) ha estat molt important, especialment d'ençà 1983. Els projectes de la ubicació de les Facultats foren variats: la Sapiència, la Real, Son Malferit, Son Moix i el Seminari. Finalment Son Malferit fou seu provisional de la Facultat de Filosofia i Lletres i l'antic convent dels Paüls a la Ctra. de Valldemossa de la Facultat de Ciències.

Després de nombrosos estudis i debats doble la viabilitat de reabilitar edificis singulars com S'Escorxador o la Misericòrdia per edificis universitaris, s'arribà a la conclusió que la millor solució era crear un Campus Universitari. Gràcies a la Direcció General de Programació i Inversions del MEC i amb l'ajut del Govern Balear, s'adquiriren 90.000m. al km. 7.5 de la ctra. de Valldemossa, devora la primitiva Facultat de Ciències. El pla d'urbanitza-

«EL MIRALL» amb el suport:

fundació congrés de cultura catalana

ció del Campus té un ritme incessant: la Facultat de Filosofia i Lletres fou ocupada al 1983, l'ampliació de la Facultat de Ciències l'any 1980 i la Facultat de Biològiques aquest mateix any. Actualment han començat les obres de la Facultat de Dret i l'aulari polivalent.

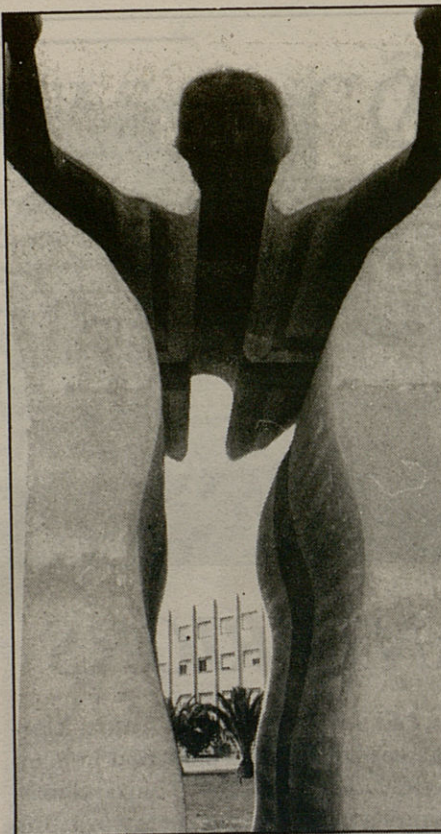
Ara els estudis que es poden realitzar a la Universitat de les Illes Balears són:

Ciències Químiques, Ciències Biològiques, Ciències Físiques, Ciències Econòmiques i Empresarials, 1r curs d'Informàtica.

La llicenciatura de Dret.

Les especialitats d'Història, Geografia, Història de l'Art, Filologia Hispànica, Filologia Catalana, Psicologia, Filosofia i Pedagogia.

A les escoles Universitàries estatals de Formació de Professorat d'EGB i a la de Ciències Empresarials i Informàtica s'hi poden estudiar les especialitats de: Ciències Humanes, Ciències, Filologia i Pre-escolar a la primera; i Comptabilitat, Finançament i Informàtica a la segona.

Les escoles Universitàries Adscrites són la de Formació de Professorat d'EGB "Alberta Jimenez" amb les especialitats de Ciències Humanes, Ciències Humanes, Ciències i Filologia; l'Escola d'Infermeria i la de Treball Social.

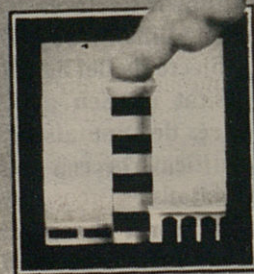
Finalment hem d'esmentar l'Escola de Turisme que s'ha fet realitat pel conveni entre la Conselleria de Turisme del Govern Balear i la Universitat de les Illes Balears.

També cal dir que la nova estructuració Universitària es reflecteix en un valor pràctic d'ús: la Universitat de les Illes Balears comença a ser una empresa pública, eficaç i competitiva que ofereix un conjunt de Serveis per la societat il·lenca. Aquests serveis són: el de Normalització Lingüística, el de Càlcul i Informatització, el Secretariat de Publicacions i Intercanvi Científic, el de Recursos Audio-visuals, el de Biblioteca i Documentació, el Laboratori d'Anàlisis i Assaigs, i el Secretariat d'Encontres.

SALA DE BINGO REAL CLUB NAUTICO

*Bisbe Massanet, 15 - Tel. 41 58 51
(cap de cantó Marquès de la Font Santa,
entre Bar Güell i pont del tren)
07005 CIUTAT DE MALLORCA*

CONCURS LLIBRE INFANTIL EL VAIXELL DE VAPOR

1 9 8 8

LA FUNDACIÓ SANTA MARIA I L'EDITORIAL CRUÏLLA, han convocat el V^è Concurs del Llibre Infantil "EL VAIXELL DE VAPOR", dotat amb un Primer Premi de 400.000 pessetes i un altre per al finalista amb la meitat d'aquest import. L'objectiu del concurs és promoure una literatura per a infants que els fomenti, amb autèntica qualitat literària, el gust per la lectura i que els transmeti al mateix temps valors humans, socials, culturals o religiosos que ajudin a construir un món digne de la persona humana.- El termini d'admissió d'originals es clourà dia 15 de setembre d'enguany.- Per a més informació, dirigiu-vos a l'Editorial Cruïlla, Balmes 245, Tel. 237 63 44, 08006 Barcelona.

LA UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

ANTECEDENTS I HISTÒRIA

LLUÍS PIÑA

L'antecedent més remot de la Universitat de les Illes Balears el trobarem en un dels primers actes del regnat de Jaume II de Mallorca, que donà suport a la idea de Ramon Llull sobre la creació d'un Col·legi de Missioners. Per això, cap a l'any 1275 atorga una renda anual de 500 florins or amb càrrec a l'erari reial i adquireix una alqueria, Miramar, prop de Valldemossa, on s'institueix el Col·legi, que aprova, a petició del rei, el Papa Joan XXI mitjançant butlla expedida a Citerbo el 16 de novembre de 1276.

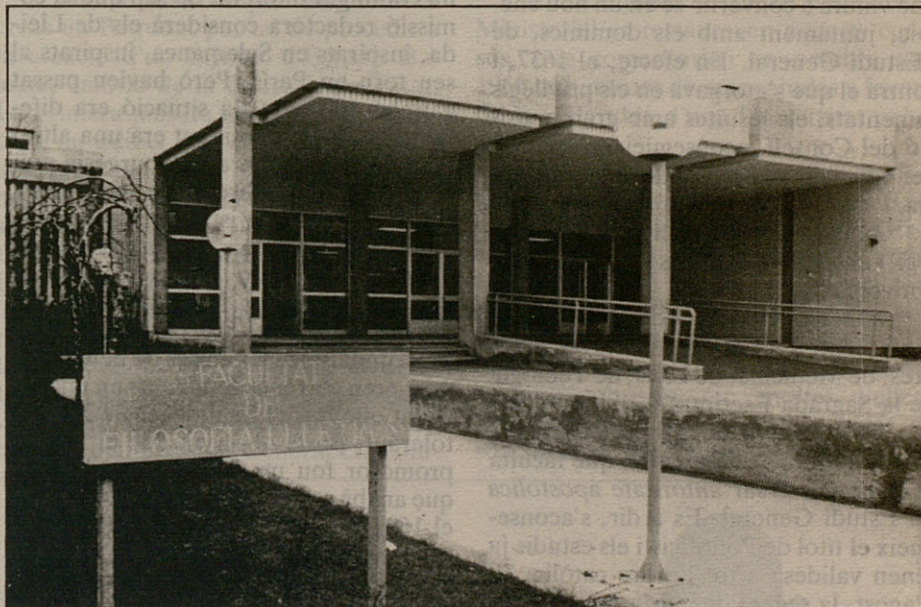
Posteriorment Ramon Llull crearia l'Escola de Randa, així com d'altres a la Ciutat de Mallorca, "on abans havien tingut una sinagoga els jueus", és a dir, on els jesuïtes establirien llur casa i col·legi de Monti-sió el 1561, rival un temps de la Universitat i primer establiment de l'Institut, hereu de la primera Universitat.

Durant tot el segle XIV, i malgrat repetits atacs, que es concentren en la falsa butlla de l'inquisidor Aymerich floriren a Mallorca els estudis lul·lians, amb els quals cal destacar els deixebles de l'ermità fra Pere Roselli, que continuaren les tradicions de Miramar, Randa i Monti-sion i preparen el naixement de l'Estudi General, precedent proper de la Universitat ja al segle XV.

En els orígens de l'Estudi General Lul·lià cal esmentar els noms del doctor Llobet, insigne lul·lista barceloní, que obtingué diferents reials cèdules d'Alfons V el Magnànim que aprovaren la doctrina lul·lista, entre les quals cal destacar la del 25 de gener de 1449, i que ensenyà amb gran èxit a Mallorca cap a 1446-48, on també dedicà els esforços a exaltar la memòria del Mestre Lluminat.

Els noms de Beatriu de Pinós i Agnès Pax Quint mereixen que se'n faci esment a part. Vídua la primera del seu cosí germà Francesc de Pinós, que fou ajusticiat a la presó el 1464 després de la insurrecció catalana, dedicà la seva vida a l'ensenyament lul·lista a Randa, i després restaurà, mitjançant donació testamentària, la càtedra lul·lista de Monti-sion el 1484.

La segona, Agnès de Pax Quint, dotà amb cent lliures mensuals la institució d'una càtedra lul·lista a la ciutat de Mallorca el 1481, i es reservà el dret de designar mestre, càrrec que recaigué en el català Pere Daquí, en la lliçó inaugural del qual, pronunciada amb gran solennitat el mateix any des de la trona de la catedral, alguns, entre els quals Pomar Fuster, hi veuen la fundació de fet de l'Estudi General.

La fundació de dret és establerta pel privilegi de Córdova del Rei Catòlic de 31 d'agost de 1483. Ara bé, seguint els usos autonòmics de la Corona d'Aragó, el Rei es limita a recollir les peticions transmeses pels Jurats de Mallorca a través del seu enviat Francesc Axartell, i els autoritza a erigir una Universitat on s'estudiïn totes les Arts i les Ciències: li concedeix els mateixos honors que té la de Lleida, fundada el 1300, i proposa aquesta com a model de funcionament. Cal notar que el rei només autoritza; els qui l'han de crear, dotar i n'han de regular el funcionament són els jurats, els quals també han d'aconseguir del Papa la categoria d'Universitat, que no s'aconseguirà fins ben entrat el segle XVII, a causa sobretot de les intrigues dels dominics, que veuen heretgia i condemna, i abans que res, pèrdua d'influència de l'ordre, en tot el que de prop o de lluny faci olor a lul·lisme.

Cal destacar que el projecte de 1483 proposava la creació d'un Campus amb uns límits aproximats del Temple, Monti-sion, la capella de Santa Fe i el llenç de la Mirada del Mar; es proposa-

ven també com a residència d'estiu els paratges de Miramar.

Les intrigues dels dominics, així com la manca de numeraris per a la dotació de càtedres, fan que el procés institucionalitzador sigui lent i discontinu. El privilegi del Rei Catòlic de 1503, confirmatori de l'anterior, frenarà una mica les intrigues, però el 1526 l'enviat del Consell, Malferit, ha de promoure de l'Emperador el privilegi de Sevilla, confirmatori dels anteriors. Un nou enviat a l'Emperador, el canonge Genovard, el 1527 intentarà frenar els atacs de la Inquisició contra mestre Arnau, que "fa en doctrinar los fills de la terra e no reb salari de la Universitat", i aconseguir la supressió de franquícies en el pagament d'imposts dels funcionaris de la Suprema, i informa del mal estat de la hisenda del regne a conseqüència de la guerra de les Germanies.

Durant tot el segle XVI, i malgrat que el 1540 hom comprà una casa a l'actual carrer de Sant Roc com a seu de l'Estudi General, que fins llavors funcionava sobretot a Monti-sion, sabem que es feren múltiples gestions, però el privilegi de 1484 "may era posat en exe-

cució", segons deliberació del Consell de 31 de gener de 1585. Nova deliberació el 1597, establiment d'un pla d'estudis i d'una dotació econòmica i una nova súplica al rei perquè al moment d'aprovar la proposta faculti els jurats per sol·licitar al Papa que concedeixi llicència de graduació, tot aprovat per Felip II pel privilegi de l'Escorial de 24 d'octubre de 1597.

El 1561 el Consell cedeix als jesuïtes la capella i les edificacions adjacents de Monti-sion, on funden un col·legi que vindrà a convertir-se en un nou enemic, juntament amb els dominics, de l'Estudi General. En efecte, el 1637, i contra el que s'atorgava en els privilegis esmentats, els jesuïtes amb gran oposició del Consell, aconseguixen facultat per concedir graus de Filosofia i Teologia.

Amb el temps renunciaran al privilegi, i el 1668 les càtedres s'agreguen a la Universitat.

El segle XVII és el del definitiu assentament. Es van creant noves càtedres: de Medicina, de Lleis, de Teologia de la Sagrada Escripura, d'Arts, etc.

El 1673 hi ha dues fites decisives: 7 d'abril, butlla de Climent X que facultava el bisbe per crear *autoritate apostolica* un Estudi General. Es a dir, s'aconsegueix el títol de Pontificia i els estudis ja tenen validesa a tot l'ordre catòlic; 20 d'agost, la regent dona Mariana d'Àustria autoritza el transvasament de 6.000 lliures del pressupost de fortificació a la dotació dels catedràtics.

El 1691, sota l'impuls del Consell i del bisbe Alagón, es constitueix la comissió que ha d'elaborar els Estatuts, que aproven el Consell i el bisbe el 1693 i promulga Carles II el 1697.

Cal fer notar que els dominics intentaren aconseguir l'oposició del virrei i que el jesuïta pare Garau, de trista memòria, al seu torn intentà aconseguir de

El 1275 Jaume II atorga la renda de 500 florins per adquirir l'alqueria de Miramar.

l'arquebisbe d'Aragó el manteniment dels privilegis de l'ordre.

Encara que el privilegi de 1483 posa com a model els estatus de Lleida, els de la Universitat de Mallorca tenen un contingut diferent. Se sap que la comissió redactora considerarà els de Lleida, inspirats en Salamanca, inspirats al seu torn en París. Però havien passat gairebé 400 anys, la situació era diferent. La classe dominant era una altra. Així com el 1300 era una burgesia puixant composta sobretot de mercaders, el 1691 era una aristocràcia assentada en els seus privilegis. D'altra banda, el Concili de Trento havia dogmatitzat una religió que en la doctrina lul·lista era investigadora i oberta. El temor del criptojudaisme i les ànsies de netedat de sang eren corrents dominants en una societat que fins al final del segle XV era tolerant. Basta observar que el 1483 el promotor fou un lul·lista autodidacta, que arribà a capellà del Rei Catòlic i que el 1691 la comissió redactora la formaren tres nobles i un membre de la Inquisició. El marquès de Bellpuig, el comte de Montenegro i els doctors Dezcallar i Bernardí Bauzá.

De tot això en resulta que, encara que es conserva la denominació de "Lul·liana" i es conserven els estudis de la doctrina lul·lista, s'extingeix la professió d'ortodòxia trentina al professorat i la netedat de sang per graduar-se, es nomena canceller el bisbe, el Rector el designa el Consell i no el designen els alumnes per elecció, etc.

Els estatus consten de trenta títols, i regulen les diferents facultats: Teolo-

gia, Cànon i Lleis, Medicina, Arts i Filosofia, aquesta darrera amb quatre càtedres de Filosofia: lul·lista, tomista, escotista i suarista; els càrrecs: canceller, Rector, oficials, etc.; la provisió de càtedres per oposició i fins les festivitats eclesiàstiques, amb obligació de professors i alumnes de combregar el dia de la festa, lul·lística per excel·lència, de la Immaculada.

Per fi Mallorca té una Universitat. Però les penúries econòmiques continuen durant tot el segle XVIII. A més, s'ha de contribuir amb dos mil reals a les guerres italianes de Felip V. Durant cinc anys la Universitat ha d'abandonar l'edifici del carrer de Sant Roc, ocupat per l'exèrcit (1715-20).

Amb l'expulsió dels jesuïtes, gran part dels seus béns, entre els quals l'edifici i l'església de Monti-sion, tornen a les seves mans, amb la qual cosa a finals de segle la situació millora una mica.

El pla d'estudis, regulat als Estatuts, després de molts estira-i-arronses, se centralitzà el 1807 amb el pla del marquès de Caballero, pla que tampoc no s'acceptà, per la qual cosa les Corts de Cadis intentaren dictar un nou pla el 1811. El retorn del "desitjat" implicà de tornar al de 1807. El trienni liberal implica l'intent de tornar al no publicat pla de 1812. Finalment la Universitat s'adapta al de 1824 distat en reacció absolutista.

Cal esmentar que el 1772 se suprimí, per acord majoritari del Claustre, el qualificatiu de "lul·liana".

Els darrers anys de la Universitat a causa dels problemes de la guerra de la Independència i de la restauració ferrandina, foren de vida lànguida, motivada per l'estat general de penúria i incertesa del país. La Universitat ja no es recuperà fins que arribà l'ordre fatal de 1830 que suprimia la Universitat de Mallorca i agregava les illes al districte de Cervera. Les autoritats insulars s'escan-

Mallorquidea

«Prêt a porter»

Velázquez, 6 tel. 722198
Avda. Compte de Sallent, 12 · Blanquerna, 3
tel. 756745 - PALMA

dalitzaren, però no serví de res. Només es concedí l'agregació a València, ja que el viatge fins a Cervera era més costós. El 1840 es cregué, gràcies a un dels molts pronunciaments del regnat d'Isabel II, en una possible restauració de la Universitat. En efecte, la Diputació la creà de nou i malgrat que no arribava l'aprovació de Madrid es començaren els cursos, però el Decret de la Regència de 13 d'agost de 1842 la suprimí definitivament i es transferiren els seus béns i efectes a l'Institut Balear.

L'esmentat Institut, creat a 1835 per la "Sociedad Económica de Amigos del País", fou dels primers que funcionaren a Espanya. En un principi tengué un caràcter estatal. A 1856 es creà l'Escola Industrial agregada al mateix Institut. Aquest adoptà el nom de Ramon Llull, es considerà hereu de la Universitat, s'establí a Montis fins a l'any 1916 que es va poder traslladar a la seva ubicació actual i va ser l'únic de l'illa fins que a Inca s'obrí un col·legi a 1870. L'edifici del carrer Sant Roc, que durant molts d'anys fou seu de la Universitat, va seguir destinat a diverses activitats culturals i fins 1936, que va restar totalment inservible per efecte dels bombar-

Beatriu de Pinós dedicà la seva vida a l'ensenyament lul·lista a Randa.

deigs. L'ànsia d'Universitat pròpia motivada entre d'altres pel desig d'evitar als nostres estudiants els gravosos desplaçaments a la península, havia perviscut.

Tot això motivà que l'any 1969 es creàs un Patronat per tal de procedir a la creació d'un Institut d'Estudis Balears, embrió de la futura Universitat. La primera mesura adoptada fou construir un edifici de bell nou, una volta destruït l'antic. I la constitució d'una mena de Col·legi Universitari, on molt aviat s'hi restaurà la Càtedra Ramon Llull adscrita a la Facultat de Filosofia i Lletres de la Universitat de Barcelona, la qual ostentava la tutela de la nova entitat. En record dels inicis de l'antiga Universitat, es va dir Estudi General Lul·lià, en el patronat del qual hi figuraven, entre altres, la Diputació, l'Ajuntament, etc. L'estudi General era com-

post de cinc seccions on s'intentava aplegar totes les pautes de la cultura. Arqueologia i Art, Filosofia, Lul·lisme, Dret, etc.

Ja a 1951 es concedí dispensa d'escolarització als alumnes oficials de la Universitat de Barcelona, matriculats a l'Estudi, es començaren els primers cursos de Dret i els comuns de Filosofia i Lletres. Els esmentats cursos foren suprimits a 1957 quan desaparegué quasi per complet l'ajuda econòmica d'Ajuntament i Diputació.

El 2 de juliol de 1967 i per Ordre Ministerial es restauraven aquests cursos, que començarien en octubre de 1968, mitjançant diverses ajudes a favor de la vella idea d'una Universitat pròpia.

El que hi ha a continuació ja és història de la Universitat de les Illes Balears. Però abans cal fer menció a l'Estudi General Lul·lià que acollí tota quanta activitat cultural va poder, tenint en compte la precarietat dels seus medis. Joventuts Musicals, cursos d'Idiomes, cursos per als estrangers, associacions culturals, etc. moltes d'elles avui dia formen part de la Universitat, o són sota del seu Patronat.

International House

Activitats socials i culturals
Viatges d'estudi

Centre oficial dels examens per a professors
de la Universitat de Cambridge i del Royal
Society of Arts.

Cursos d'Anglès
Cursos d'idioma i metodologia per a
professors

Centre oficial d'examens de la Universitat
d'Oxford.

Pg. Mallorca, 36 - Telèfon 72 64 08 PALMA DE MALLORCA
Barcelona - Girona - Mataró - Palma de Mallorca - Reus
Sabadell - Tarragona - Terrassa - València

EL PATRONAT D'ESTUDIS UNIVERSITARIS

ROMÀ PINYA

M'han demanat que parli del Patronat d'estudis Universitaris, del qual vaig tenir l'honor d'ésser Secretari General. Permeteu-me, amb la brevetat exigida per l'ordre de l'acte, unes breus pinzellades expressives sobre què fou i què representà aquella institució.

Fent un viratge de 180 graus en la política universitària mallorquina, els sectors dirigents de la qual -intel·lectuals i polítics-, en tot quant duïen de segle s'havien mostrat indiferents i fins i tot contraris a una Universitat per a les illes, l'Ajuntament de Palma, presidit per Gabriel Alzamora, en una històrica sessió de dia 10 d'octubre de 1968, va acordar *fer-se ressò i portaveu de l'aspiració unànime de tots els sectors de la comunitat balear per a la creació d'una Universitat*. Aquest esdeveniment, la interpretació del qual omet perquè em falta temps, juntament amb la restauració i posada en marxa de l'Estudi General Lul·lià, és una fita indefugible a la nostra història recent, per captar en tot el seu significat què va significar la creació posterior del Patronat.

Amb la *moció Alzamora* prengué forma una voluntat de futur, però es va fer evident la indiferència de l'Administració Central cap a aquesta voluntat. El documentat estudi, elaborat tot d'una després de la moció, amb el títol de *Planificación de las aspiraciones y necesidades de estudios universitarios, técnicos superiores y de grado medio en*

Baleares, fou rebut amb reserves pel Ministeri d'Educació, que va manifestar a l'Ajuntament de Palma el desig que s'atengués amb caràcter prioritari la necessitat de cobrir la manca de 10000 llocs d'Ensenyança General Bàsica que aleshores patia la capital de les illes. Com és ben sabut, l'Ajuntament va realitzar un esforç inaudit, mitjançant aquell gran executiu que fou Gabriel Tous, i va dotar la ciutat de 13960 nous llocs escolars en menys de cinc anys; però l'Administració Central va continuar sense atendre les nostres necessitats de tenir ensenyament universitari, i va oblidar completament les illes en la política universitària preconitzada als plans de desenvolupament econòmic i social. D'aquí ve la creació del Patronat Econòmic d'Estudis Universitaris de Balears, com a instrument d'acció directa de les illes, experiència única en el panorama nacional.

Què fou el Patronat? Jurídicament parlant, un consorci d'entitats de Dret Públic -Ajuntament i Diputació Provincial- amb el fi exclusiu de promoure els estudis universitaris a les illes, obert a l'esforç de tota la societat balear, a títol de socis o ens col·laboradors, d'entre els quals tenim el deure de destacar el paper capdavanter de la Caixa d'Estalvis de les Balears "Sa Nostra". Però des la seva perspectiva real, al marge del marc jurídic imprescindible, el Patronat era un equip d'homes il·lusionats, amb una enorme capacitat de maniobra i d'a-

tracció social: -aquell comitè executiu amb noms que seria indigne oblidar com Carlos Blanes, Rafael Alcover, Gabriel Tous, Miquel Duran i Antoni Roig. Sense aquesta capacitat no s'entendria la llarga nòmina d'individus i entitats econòmiques i culturals -ultrapassaren el miler- que s'adheriren al Patronat, després d'una campanya publicitària eficaç i aportaren recursos econòmics, en una experiència que no té parangó a la història de les nostres illes.

Dificultats del Patronat? Moltes, i totes derivades precisament de l'Administració Central. Recordem la negativa inicial al reconeixement d'exempcions tributàries a favor del Patronat, disposada per resolució de la Direcció General del Contenciós de l'Estat de 18 de maig de 1974, qualificada pels mitjans informatius com de *cop de maça a la Universitat*; la reacció, jurídicament impecable, del Servei d'Assessorament i Inspecció de les Corporacions Locals, oposant-se que els ajuntaments de les Balears ajudassin a l'ensenyança superior, ja que aquesta era competència de l'Estat; i la retallada dels estudis de Filosofia i Lletres, només rectificada amb la intervenció directa de S.Mg. el Rei Joan Carles I, aleshores Príncep d'Espanya, en la seva primera visita oficial a Mallorca, a finals de l'any 1973.

Èxits del Patronat? Diguem-ho sense miraments, perquè és veritat: la consecució de la Universitat Balear, que arribaria com a fruit madur l'any 1978. Per assolir-ho, el Patronat va haver d'anar davant, amb una inversió de 104 milions -milions de llavors- cosa que va permetre l'adquisició del Campus primitiu i l'edificació de la Facultat de Ciències, inclosos material de laboratori, mobiliari, etc, i la dotació del 50 % fins i tot de les despeses del professorat, en conveni amb les universitats de Barcelona, que en un acte de vertadera generositat, reduïren els seus recursos econòmics per ajudar els centres universitaris de Palma, que tenien adscrits.

Podríem contar moltes més coses d'aquells anys. Només vull, això sí, recordar i donar testimoni del fet que la Universitat de les Illes fou un objectiu assolit contra vent i marea, gràcies a l'esforç solidari d'uns homes i d'unes institucions, conscients que no hi havia altre recurs, que avançar pel desert en una marxa cap a una terra promesa; una marxa que els anys, amb l'esforç continuat d'avui, esperem que demostrin que sí que valgué la pena.

Parlament llegit en l'acte commemoratiu del 10è aniversari de la UIB.

Obertura del curs acadèmic, presidida per D. Antoni Roig

Celebrar el desè aniversari de la creació d'una universitat pot semblar com a mínim estrany quan molts de centres universitaris tenen antiguitat centenària. Però paradoxalment, per aquesta juvenesa que té la UIB, cal ésser sensibles i conscients de l'epifànica tasca d'arrelament realitzada pels pioners i la tasca de creixença i desenvolupament que es fa ara.

En primer lloc recordarem breument els singulars antecedents històrics que, en forma d'institucions parauiversitàries, produïren una atmosfera cultural propícia a l'ensenyament, la divulgació i la recerca dels sabers de cada època.

Ramon Llull és la primera figura històrica de la nostra cultura que intenta conjuminar els coneixements del seu temps; la fundació del Col·legi de Miramar (Valldemossa) i de l'Escola de Gramàtics (Randa) són dos fruits que marcaran la influència del sistema lul·lià dins el Renaixement. Al segle XV, Beatriu de Pinós i Agnès de Quint, fent importants donacions econòmiques per a escoles i càtedra lul·lianes, fan possible que el 1483 el rei Ferran autoritzi un Estudi General Lul·lià, que tindrà una vida atzarosa i irregular i culminarà el 1697 amb la creació de la Universitat Lul·liana, que va durar fins el 1829. La necessitat d'una Universitat pròpia no va desaparèixer; per la qual cosa la reconstrucció de l'Estudi General Lul·lià (1950), la creació de la Càtedra Ramon Llull (1959) i l'establiment dels "cursos comuns" de Filosofia i Lletres (1968) són les passes que duren a la creació d'un Patronat i d'una Comissió Promotora que, del 1972 al 1978, aconseguiran impulsar el clima necessari de col·laboració entre institucions públiques, privades i ciutadanes de les Illes per tal d'aconseguir una "Universitat amb seu a Palma

La nova universitat que va sorgint

Xe ANIVERSARI DE LA UIB

CAP A LA UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

GABRIEL MESQUIDA

de Mallorca" Els primers anys de la nova Universitat foren difícils i amaratats de problemes tan greus com els pressupostaris, el de la gran mobilitat dels professors i la minsa oferta acadèmica. Cal dedicar aquí un memorable record als professors d'aquests primers temps que impregnats, gairebé enardits d'entusiasme i dedicació aconseguiren suplir les deficiències de tota casta (estructurals, d'estudis, d'espai, etc.). La promulgació de la LRU (1983) obri noves perspectives de desenvolupament i d'autonomia universitària. La redacció i l'aprovació d'uns estatut propis (1985), fita fonamental, fan esclatar una deu d'entusiasme d'aquesta darrera època que ve

marcada per la nova estructuració universitària i l'aprovació, el disseny i la realització del Campus universitari.

El camí que va des de la "Universitat amb seu a Palma de Mallorca" a la Universitat de les Illes Balears té un valor emblemàtic essencial que s'ha de reflectir en un valor pràctic d'ús: la UIB ha d'ésser una empresa pública, eficaç i competitiva, que ha de crear i difondre tota casta de sabers al servei de la societat illenca, una comunitat que, tot i que de bell antuvi no va capir la significació de l'autogovern, ha avançat notablement en la comprensió i en l'abast dels sentiments de poble que vol seguir els seus propis destins.

A la Mar Mediterrània, Arxipèlag de la cultura de la mar, les illes Balears són un meravellós escenari. La seva creació, el 1983, és un símbol de la unitat i de la cultura de les Illes.

Jaume Mesquida

VINYES I BODEGUES A PORRERES (MALLORCA) Tel. 971/647106

VENDA DIRECTA A LA BODEGA

LITERATURA

ELS SIGNES NO-LINGÜÍSTICS DE "DINS UN GRUIX DE VELLUT" D'ALEXANDRE BALLESTER

JERONI SALOM

La consideració del teatre com a fet exclusivament literari fa algun temps que es va deixant de banda. S'ha comprovat que era una concepció massa simplista del fet teatral. Ha estat sobretot la Semiòtica la que ha introduït noves maneres d'enfocar l'estudi i l'anàlisi del teatre (1). Una d'elles, entre moltes altres, és la importància concedida als aspectes no-verbals del text dramàtic, els quals, dit sigui de passada, comencen a ser estudiats seriosament pels lingüistes (2).

Tadeus Kowzan (3) va proposar un sistema de tretze signes no lingüístics presumiblement presents en un text dramàtic. En el nostre treball intentam aplicar la proposta de T. Kowzan a l'obra *Dins un gruix de vellut* (*Facem comèdia*) (1973) d'Alexandre Ballester, tot tenint presents, però, les consideracions d'Antonio Tordera (4), el qual aporta algunes precisions importants respecte de T. Kowzan.

Volem fer constar que la nostra intenció és fer un treball essencialment descriptiu, sense cap altre propòsit interpretatiu. Som conscients que elegint només una part concreta i mínima de la teoria semiòtica (5) empobrim, d'una banda, el text d'A. Ballester i, de l'altra, el mètode mateix escollit. Es tracta, però, d'una simple provatura i els objectius que ens hem proposat són molt modestos. El treball duu implícit una forta dosi de tasca mecanicista i l'estil, anomenem-lo així, se'n ressent força, per la qual cosa demanam, anticipadament, desculpes al pacient lector.

Un objectiu ocult plana sobre les línies que segueixen: reivindicar l'obra d'A. Ballester. Pensam que al seu teatre no es mereix la llosa de silenci que, des de fa alguns anys, li ha caigut a sobre. L'home que, segons Jaume Vidal Alcover és "un dels talents més dotats per al teatre -per a escriure'l i per a posar-lo en escena- del nostre món català (6), es trobi absent del nostre món cultural, això és damunt l'escenari, és un luxe que la cultura catalana no es pot permetre per més temps.

És un fet notori que a la societat mallorquina la cultura no li interessa; almenys, com diria Josep Pla, a les seves classes responsables. És somniari

truites pensar que, de cop i volta, es posarà a reconèixer autors i obres, quan mai no ho ha fet. El que resta únicament són els lectors individuals; tant de bo el nostre treball servís precisament per això: perquè qualche lector anònim s'interessi i llegeixi l'obra d'A. Ballester.

ELS SIGNES NO VERBALS

1) TO.

Dins un gruix... és una obra que es caracteritza per un to que podem considerar "normal"; hi abunden un seguit d'unitats suprasegmentals (interrogacions, exclamacions...) que ens allunyen del to "normal" del discurs.

En l'acotació de l'acte I, per exemple, observam que "se sent, fortíssim, un crit de dona, allà dalt. Sorolls confusos. El crit de dona, allargat.

Una portada." (12). També se senten "Veus. Renous. Crits. Corregudes. Portades." (13).

En el diàleg ens trobam amb el mateix fet; l'entonació ens situa dins l'ambient tens, crispat, en què es desenrotlla l'acció. Adalgot, el dictador d'Albopàs, és en qui millor s'exemplifica el to general que predomina en l'obra; vegem-ne algunes mostres: -Filemó (darrera la mampara)- ¿Millorar la raça? Només els forts, Monsenyor!

-Adalgot (Id.)- Sí! Només els forts! Només els forts viuran a Albopàs! (...)

-Filemó- I, per damunt de tots, el Megarca Sereníssim Adalgot III!

-Adalgot- Sí, per damunt de tots, jo! Tots els qui passin d'un metre cinquanta seran cremats! (...). Cremats!

Sí, tots els qui passin l'alçària d'un metre seran cremats.

-Filemó- ¿Un metre, Monsenyor? (...)

-Adalgot- Sí, un metre! Encara et diré més: tots els qui passin de cinquanta centímetres d'alçada seran cremats. "(40-41)

I ja geirebé a punt de morir "Adalgot crida, tan fort com pot. La remor es talla en sec. Silenci angumiós. Adalgot agafa la pedra i torna cap al tron. (...). Adalgot fa un esternut." (83)

Mitjançant el to, per tant, es poden extreure indicis, pistes, que ajuden el lector a descobrir el sentit de l'obra.

2. MIMICA. GEST.

La mímica té una presència més aviat escassa. Hi ha alguns personatges que "ronquen" (17) o "xiulen" (18). A més d'aquests moments insignificants, els efectes mítics de l'obra se centren en l'actuació del grup de còmics a l'acte III, els quals realitzen dos mims (96-97) i (102-103). La gesticulació dels personatges és molt diversificada. No hi ha gests característics que ens puguin singularitzar algun personatge. Es podria dir que, com R. Alberti a *El adefesio*, A. Ballester en les acotacions de la seva obra "hace referencia a estados de ánimo que el actor puede expresar mediante el rostro o el gesto o utilizando todos los recursos expresivos del cuerpo". El que A. Ballester acota "son rasgos significativos de los personajes por los que estos se van definiendo" (7).

Adalgot sens dubte és el personatge més complex quant a la gesticulació. Així "fa un gesti imprecís" (15) o es mostra "emmurriat" (15) quan Filemó li recorda la promesa que havia fet de

El maquillatge i el pentinat no tenen gairebé cap funció dins l'obra d'Alexandre Ballester

no tornar a foradar amb un filaberquí les panxes de les cambres.

Els bramuls constants del tirà (28-30-31-32) ens mostren la part inhumana, l'animalització gairebé del personatge, mentre que, a punt de morir, manifesta tenir ganes de plorar (84), que ens presentaria l'aspecte més humà i entranyable. El plor, d'altra banda, és el que caracteritza Sibil·la, la neboda del dictador i de la qual està enamorat, a qui fa hereva universal, però que no accepta de cap manera la usurpació del poder per part d'Adalgot:

"Sibil·la- Adalgot, pobre Adalgot! Aquest cop no enviaràs ningú a les calderes, perquè el teu poble fa vint anys que fa comèdia. Fa vint anys que el teu poble aprèn de fer comèdia. ¿Com vols que no en sàpiga fer? Adalgot, l'únic que sap fer el teu poble és comèdia! Fa pena el teu poble (plora). El teu poble fa riure, Adalgot (esclata en plors)." (47-48)

Sibil·la veu en el plor del poble el símbol del rebuig de l'estat de coses a Albopàs:

"Sibil·la- A Albopàs tothom plora, Adalgot. ¿No t'hi has fixat mai? Tothom plora, a Albopàs. Pels carrers, per les cases, tothom plora. Ploren sempre." (46)

És molt significatiu el gest dels qui fugen d'Albopàs, els quals van "sempre muts, tristos, com si fossin fora d'aquest món" (60). La negació de la personalitat en el règim polític d'Al-

bopàs troba el seu correlat objectiu en l'absència gestual, en la mesura que considerem que el fet de no parlar és una greu mancança de l'home. A. Ballester molt encertadament ha sabut reflectir aquest fet en la seva obra.

3. MOVIMENT.

El moviment de l'obra és molt ràpid. La quantitat elevada de personatges, 26, ens pot donar una idea aproximada de la dinàmica de l'acció. A l'acte primer, per exemple, s'hi poden comptabilitzar unes 14 accions dramàtiques diferents i 8 entrades, explícites, de personatges.

El dinamisme de l'acció dramàtica potser s'expliqui pel caràcter tradicional de l'estructura de l'obra; tot fent una comparació amb la novel·la es podria considerar *Dins un gruix...* una obra d'estructura episòdica, que es caracteritza per la successió, en un ordre temporal lineal, d'escenes i episodis a l'entorn d'uns personatges.

4. MAQUILLATGE. PENTINAT.

No tenen gairebé cap funció aquest dos signes dins l'obra d'A. Ballester. No hi descobrim cap referència al maquillatge. Quant al pentinat tan sols observam que Colàgula, dona d'Adalgot, "va ben pentinada" (30) i que Gobert, l'escrivà d'Adalgot "porta perruca empolvorada" (47), en una mostra més de presència d'elements grotescs a l'obra.

5. VESTUARI.

En general es pot afirmar que el vestit defineix el personatge. Un signe, en principi extern, és susceptible de poder donar informacions sobre la psicologia d'algun personatge. És interessant destacar que Adalgot proposa

SUPERKANSAS

Carrer Major, 27 - Telèfon 58 16 18

FELANITX

una espècie de "teoria del vestuari" que coincideix, a grans trets, amb el que l'obra postula en aquest aspecte: "Adalgot- (...) La gent no s'hauria de vestir mai. El vestits no són més que una disfressa. ¿Què et creus? ¿No t'impressiona el nostre Purpurat, el bon Nounat, amb la seva doctrina? Doncs imaginar-te'l fent un sermó en calçotets. No el creuria ningú." (86) Sibil·la, per exemple, es caracteritza per la senzillesa en la manera de ves-

La mímica té una presència més aviat escassa. Els efectes mímics de l'obra se centren a l'acte III.

tir; duu un "vestit blanc, curt, i sandàlies" (43), en contraposició evident amb Colàgula, la qual "lluïa un vestit llarg, farcit de lluentors. Va molt enjoiada" (30).

Adalgot mai no apareix vestit amb el vestuari que pel seu càrrec li correspon; al contrari, vesteix amb

molta sobrietat. Evidentment s'ha de veure en això la ironia i el sarcame que respira tota l'obra. El vestuari és un altre recurs usat per A. Ballester per desqualificar el dictador davant els ulls del lector-espectador. Al llarg de l'obra va vestit "en camisa de dormir, llarga fins als peus. Porta corona al cap i un filaberquí a la mà" (12); a l'acte III, a més de la camisa de dormir, duu "sobre les espatlles, sense passar, un capot de campanya. Corona al cap. Calça xinell" (81).

No necessita cap comentari el fet que "dues o tres dones i dos o tres homes" que fugen d'Albopàs vagin "tots (...) vestits amb robes fosques." (58)

6. ACCESSORIS.

Els accessoris estan sempre en relació amb Adalgot i compleixen la mateixa funció que el vestuari: ridiculitzar el personatge.

L'accessori més important és la corona, símbol del poder d'Adalgot; quan no la duu posada no es considera com a tal. No sorprèn, per tant, que, davant les acusacions de Filemó per

haver fet la malifeta amb les cambres, Adalgot defugí les responsabilitats afirmant que en aquell moment no duia la corona (15). Malalt, ficat dins el llit, rodejat dels servidors, el primer que fa quan es desperta es posar-se la corona (28). En un moment de l'obra apareix amb una lira a la mà i "una corona de llorer al cap" (35), amb la qual cosa el grau del grotesc arriba al màxim.

La resta d'accessoris contribueixen a desacreditar encara més el personatge; l'orinal, que provoca un "gest de fàstic del cambrer, que tapa l'estri amb un pedaç blanc i, molt digne, surt, bací en l'aire, per la dreta" (18); la immensa banyera (39) dins la qual Adalgot pren el darrer bany de la seva vida i la caldera on fa tirar, a tort i a dret, ciutadans d'Albopàs (73).

7. IL·LUMINACIO.

La il·luminació té com a funció primordial ressaltar algunes escenes, les que més intensament han d'ocupar l'atenció dels lectors o, millor, dels espectadors.

BIBLIOTEQUES MUNICIPALS

HORARI: Feiners de 15 a 21 hores
Dissabtes de 10 a 14 hores.

SON RAPINYA: C/ Lago Bañolas, s/n. (edif. Col·legi Cardenal Despuig)

SON XIMELIS: C/ Cabo Blanco, s/n. (edif. Col·legi Anselm Turmeda)

RAFAL VELL: C/ Ripoll Palou, 9 (edif. Centre cultural)

GENOVA: C/ Barranco, 2 (edif. Col·legi de Génova)

ESTABLIMENTS: Plaça Immaculada, 3

SANT JORDI: C/ Bauçà, 31 (edif. Centre Cultural)

ARENAL: Plaça G. Rul·lan Garcias, 5 1er pis

COLL D'EN RABASSA: C/ Bailén, 38 (edif. Col·legi del Coll)

BLANQUERNA: C/ San Joaquin, 9

SON GOTLEU: C/ Regal, 105

SA INDIOTERIA: Gremi Tintorers, s/n.

POLIGON DE LLEVANT: Ciudad de Querétaro, 3

MOLINAR: Xadó, 7

BIBLIOTEQUES MUNICIPALS

AJUNTAMENT DE PALMA

A l'acte I és il·luminat solament el llit on jeu Adalgot; a l'acte II les fites de la frontera d'Albopàs són il·luminades "per un fanal de llum esmorteïda" (49), de manera que quan arriben els còmics han d'encendre mistos (60) per poder distingir clarament el nom del país on han arribat. El to predominant de la il·luminació és més aviat fosc, el qual té un matís connotatiu evident. La destrucció definitiva d'Albopàs, d'altra banda, ve precedida d'una gran tempesta que produeix una "vivíssima llum dels llampecs" (99), cosa que ens fa adonar de la connotació negativa dels signe llum en l'obra d'A. Ballester.

8. MUSICA. SO.

La música i els efectes sonors s'adeqüen a la perfecció dins l'estructura i el significat de *Dins un gruix*...

Quant a la música només s'escolta l'himne d'Albopàs (68) quan són llegides les noves lleis que s'ha inventat Adalgot, o qualche marxa militar (67) i, per variar, es deixa sentir "una música molt moderna, estrident" (92). La música, com es veu, és de molt baixa qualitat; cap altra cosa es podia esperar del megarc de Albopàs.

Els efectes sonors contribueixen a concretar l'ambient en què es desenrotlla l'obra. Gairebé sempre trona (77-99), plou o llampega (101). La mort d'Adalgot, com no podia esser d'altra manera, coincideix amb un "gran tro i soroll d'aigua abundant" (106).

9. DECORAT.

El decorat dels actes I i III és el mateix: la cambra d'Adalgot dins el palau

d'Albopàs. L'acte II transcorre a la frontera del país. Hi ha un contrast molt accentuat entre els dos decorats. Si el primer es caracteritza per l'exuberància ornamental ("fa l'efecte d'un barroquisme excessiu" (II) el segon ve definit per la senzillesa, el despullament decoratiu; els únics elements que s'hi distingeixen són: "un rètol amb el nom d'Albopàs", "un taulell i un fanal de llum esmorteïda" i "banderes i penons d'Albopàs" (49). El decorat dels actes I i III és, per damunt de tot, grotesc; es mesclen, amb un notori malgust, elements decoratius "de l'antigor tradicional i de coses d'una actualitat feridora" (12): un llit amb cobricel i canelobres de plata es mesclen amb un telèfon.

10. TEMPS.

A. Tordera (7) considera que s'hauria d'incloure entre els signes no-verbals el temps, signe de complexíssim tractament. Seguint les seves indicacions hem fet un seguit d'observacions

Els efectes sonors contribueixen a concretar l'ambient en què es desenrotlla l'obra

sobre el temps de *Dins un gruix*... observacions molt elementals, tot deixant per una altra ocasió un estudi més detingut del tema.

Les referències temporals són molt escasses; només en una ocasió se'ns diu que l'acció transcorre en l'època actual (10); les referències implícites són també mínimes; la més important és la que addueix Sibil·la mitjançant la qual ens és permès saber al-

guns aspectes del passat, molt més gloriós, d'Albopàs.

Per les informacions temporals disperses al llarg de l'obra es pot deduir la durada de l'acció, creim que es pot afirmar que l'obra dura poc temps; és d'una temporalitat reduïda. Segurament unes poques hores, les que dura l'agonia d'Adalgot.

NOTES

1) Veg. l'article d'A. Patricia Trapero Llobera, "Aproximación a la semiótica teatral" dins "Revista Caligrama. Revista Insular de Filología, núms. 1 i 2, vol. I, Pàgs. 129-145. Una aplicació pràctica de la teoria semiòtica es pot veure a Ana Patricia Trapero Llobera i José Servera Baño, "Algunas consideraciones sobre el espacio en el montaje de *Lucas de Bohemia* del Centro Dramático Nacional (C.D.N.)" dins *Revista Caligrama. Revista Insular de Filología* núms. 3 i 4, vol. 2, pàgs. 221-260.

2) Veg. Sebastià Serrano, *Signes, Llengua i Cultura. Cap a una epistemologia del silenci*. Ed. 62 (Llibres a l'abast, 154), Barna, 1980, pàgs. 91-119.

3) Veg. Tadeusz Kowzan, *Littérature et spectacle*. Ed. Mouton, Le Haye, París, 1975.

4) Veg. Antonio Tordera Sáez, "Teoría y técnica del análisis teatral" dins A. A. V. V., *Elementos para una semiótica del texto artístico. Poesía, Narrativa, Teatro, Cine*. Ed. Cátedra, Madrid, 1978, pàgs. 157-199 i *Texto y representación. Historia crítica de la semiótica teatral*. 2 vols. Tesi doctoral. Universitat de València. Departament de Literatura Espanyola. Hem usat la quart part de la tesi "Hacia un método de análisis teatral; propuesta y aplicación a *El ade-fesio* de Rafael Alberti." pàgs. 804-944.

5) Els signes no lingüístics són un aspecte de l'anomenat "nivell semàntic". En els llibres citats en la nota anterior es poden veure explicats els tres nivells que propugna la Semiòtica per analitzar un text dramàtic el nivell sintàctic, el semàntic i el pragmàtic.

6) Veg. Jaume Vidal Alcover, *Síntesis d'Història de la Literatura Catalana*, Edicions La Magrana (Els Orígens, 5), Barna, 1980, vol. 2, pàg. 215.

7) Veg. Tesi doctoral, pàg. 857

Les cites de l'obra d'Alexandre Ballester provenen de la següent edició: *Dins un gruix de vellut (Facem comèdia)*, Ed. Moll (Les illes d'or, 105) Palma de Mallorca, 1973. Els números entre parèntesi remetent a les pàgines de la citada edició.

CLÍNICA DENTAL

DR. FRANCESC A. PÉREZ PASTOR

Metge Estomatòleg

Pròtesis dentals

CONSULTA: Hores concertades

Av. Arquitecte Bennàssar, 16-1r.-1.ª - Tel. 29 26 39 - PALMA

COMUNICACIÓ

La definició del model de Televisió de les Illes Balears, coordinat amb l'espai comunicatiu de Catalunya i del País Valencià, amb llengua pròpia comuna, és una tasca inajornable de les nostres institucions, i sobretot del Parlament Balear. I no únicament per principis de coherència política, ja que és evident que les comunitats amb llengua diferent del castellà tenen en la seva promoció i defensa una tasca consubstancial al concepte mateix d'autogovern, ja que es el seu principal senyal d'identitat com a poble, sinó perquè així es desprèn de tota la lletra i l'esperit de la llei positiva. Vegem-ho.

La nostra CA té competència exclusiva en matèria de normalització lingüística, objectiu permanent, a més a més, dels seus poders públics. I el Tribunal Constitucional va deixar ben clar, a l'estiu de l'any 1986, que la cooficialitat s'estén a tots els poders públics radicats al seu territori (Administració Central, Autonòmica, Local i Institucional). Hi ha una obligació de tots aquests poders d'anar-se adaptant a la situació de bilingüisme, la qual cosa vol dir sobretot, per entendre'ns, acceptar plenament l'ús hegemònic o exclusiu de la llengua pròpia, si el ciutadà ho desitja. La regulació de la cooficialitat, i per tant de l'ús del català, és únicament competència del Parlament Balear: així es va fer per unanimitat el 29 d'abril de 1986, quan es va aprovar la Llei de Normalització Lingüística, text molt acceptable, però encara sense desplegament normatiu. I contra Estatuts i Lleis Orgàniques, que són els que fixen aquests criteris, no hi valen Lleis ni disposicions de rang inferior.

La nostra Llei de Normalització dedica un dels seus quatre grans apartats als Mitjans de Comunicació. No és estrany si es té present que una llengua no es consolida si està absent d'aquests mitjans, i sobretot de la TV: alguns diuen que fins i tot no pot sobreviure. Per això s'estableix que el Govern Balear ha de promoure el coneixement i desenvolupament de la llengua i cultura catalanes, especialment des de la nostra perspectiva pròpia, a tots els mitjans: i garanteix els drets dels ciutadans a ser informats en cata-

LLENGUA I MODEL DE TELEVISIÓ A LES ILLES

MATIES OLIVER (aparegut a D.M. dia 28-4-88)

Dia 30 d'abril es realitzà a Palma la primera reflexió conjunta, a càrrec de reconeguts experts de l'àrea lingüística catalana, sobre, per iniciativa de l'Obra Cultural Balear i amb el patrocini del Consell Insular de Mallorca. Sembla doncs oportú assenyalar unes fites de referència que puguin ajudar a valorar la importància de l'envit.

la tant com en castellà. Aquí és on es detecta més clarament la manca d'un model de TV propi de les Illes Balears, dins la nostra àrea lingüística. Sense que l'Ens Públic RTVE faci públic el seu model, allà on hauria de dir la seva el Consell Assessor, tot i que cal reconèixer l'esforç normalitzador del seu Centre Territorial (amb greus mancances d'altres tipus), i la importància de la recepció de TVE-Catalunya, que caldria completar amb un veritable eix Sant Cugat-Aitana-General Riera. I quan sembla que el Pla Tècnic de les Televisions Privades, que determinarà les seves cobertures, es dissenyarà més per raons orogràfiques que no lingüístiques i culturals, ignorant els principis legals ja esmentats i fins i tot el deure constitucional

d'especial respecte i protecció a les llengües cooficials, i sense que s'hagi previst l'obligació d'ús d'aquestes llengües a una part significativa de la seva futura programació.

Dins el mitjans de comunicació, així, els audiovisuals, i la TV en primer lloc, com a instrument de major influència com a font de formació, informació i entreteniment de la immensa majoria dels ciutadans, exigeix un estudi a fons del nostre Parlament, com a representació màxima del poble de les Illes, al seu nivell propi pels Consells Insulars. Les aportacions del Seminari de l'Auditorium poden ser molt interessants i d'altres n'hauran de seguir.

Sembla evident tanmateix que, si bé és molt important la recepció dels

José Melià i Maties Oliver

canals de TV en català d'altres comunitats (després del gran èxit de TV3 a les Illes, seguiran prest TV4 i la Televisió Valenciana, perquè els ciutadans les reclamen, i ho preveu la Llei de Normalització), el paper que pot arribar a jugar TVE-Balears, caldrà completar el mapa televisiu, i posar-lo en marxa si pot ser abans que l'allau de televisions privades, per cable, per satèl·lit, vídeos comunitaris i altres tecnologies no deixin gairebé lloc als canals en català, i possiblement en dues direccions:

1) Cap a un canal de TV propi, d'àmbit insular o interinsular, que emeti a la franja horària de màxima audiència diàriament, ni que sia un temps molt limitat, i que es pot engegar de diverses maneres (Convenis amb TV3, TVV, TVE i/o aprofitament de la infraestructura de les més professionals de les Televisions Locals de Mallorca), tan bon punt hi hagi una decisió i una voluntat polítiques fermes. No podem ser l'única CA d'Espanya amb llengua pròpia d'accés a la TV per reflectir la nostra realitat i problemes específics, si volem reconstruir, enfortir i consolidar el nostre país;

2) Cap a un canal de l'àmbit de tota l'àrea lingüística catalana, que promogui el necessari standar formal en el qual s'hi reconeguin tots els que parlen la mateixa llengua i dediqui especial atenció a l'actualitat de tota aquesta comunitat cultural, tot incorporant-hi la gran riquesa lèxica, morfològica, sintàctica i expressiva de les seves terres. Tasca que per molts de motius mai no podran enllestir els Tercers Canals pel seu únic compte.

MINORIES: QÜESTIÓ DE SIGNIFICAT

ALFONS MARTÍ

Sovint anomenam o sentim parlar de "minories", de "bilingüisme" i d'altres mots, el significat dels quals és dubtós, però el sentit ja no ho és tant.

Vull demostrar que quan es parla de "minories" no es fa referència a un "significat" sinó a un "sentit" que forma part de tota una ideologia històrica.

En principi, és un terme traïdor o eufemístic: aquesta comunitat és una minoria perquè són menys que els altres (la majoria) i, per tant, són un grup en extinció irremediable, però del qual encara se'n troben exemplars. Això és incert: és en el joc de forces socials on es decideix el futur. Si un grup manté el monopoli de mass-media, escola, administració, etc. i el seu llenguatge és instal·lat a "dalt", guanyaria terreny a l'altre, per una pura raó de domini i necessitat.

És a dir, el joc brutalment desigual mena a la minorització efectiva.

És clar que dir "minoria", com que és una part en el sentit que he esmentat al començament, vol dir grup en extinció, residual, que fa nosa. Entenguem-nos: una gent que no s'ajusta als plans dels Importants, del "Destino" (o de Déu ?).

Bé: això és un sentit de la Història que hi és (encara ?) i hi serà per ara i que ha estat comú a marxismes, liberals i tutti quanti. D'on surt? Arranca d'abans de la Revolució Francesa i creix i triomfa amb les llums: es fan uns estats amb desig de progrés però fets només

per uns quants en benefici de tothom.

Per tant, tothom s'ha d'adaptar a ells i no a l'inrevés. Els francesos decideixen que un idioma europeu (més ben dit, quatre) són inútils, portadors de superstició, bruts i antics, i que cal eliminar-los.

Cal fer en sèrie el "citoyen français", perquè així farem més planer el govern dels homes (Richelieu i tot s'hi avingué quan un pic li'n parlaren!).

Doncs bé: això s'escampà arreu d'Europa i el món (colonialisme interior i exterior). Aquest discurs, és totalitari i brutal, però com que és la base de l'Estat i la força el legítima, triomfa.

Els europeus que no són com els notables ciutadans, alts, de llengua no rústica (la seva és l'única que no ho és), són residus que s'han de destruir.

Així com els europeus forts destruïren mig món, destruïren també Europa, tractant els que no s'ajustaven als seus plans d'inviabils.

L'intent de destrucció de comunitats senceres d'europeus han creat "minories", cosa que planteja un problema: si continua tot igual, s'extingiran. Molt bé. Si per contra, es posen en pla d'igualtat amb els "altres", no. Però si s'han d'extingir deu ser perquè els altres són superiors i és clar, "el peix gran es menja el petit"... Però, el francès i l'espanyol (idiomes d'imperions respectius), com s'expliquen la seva reculada davant l'anglès a Amèrica? Tal volta és un altre misteri de la naturalesa (o un desig diví, és clar).

BASAR DEL LLIBRE

Llibreria d'ocasió

Carrer del Sant Crist, 4 - Tel. 71 11 55

(devora la Pl. sta. Eulàlia)

07001 PALMA

PAPERS PINTATS I PINTURES. MARCS I MOTLLURES

Casa
Domar
Flores

ARTICLES PER A ARTISTES

Sant Miquel, 77 - Tel. 72 14 83

07002 PALMA DE MALLORCA

Enric Canals, director de TV3

DEBAT SOBRE LLENGUA I MODEL DE TELEVISIÓ

JOSEP ESCARRÉ, enviat especial del diari AVUI (Publicat a l'edició del diari AVUI de dia 7-5-88)

CIUTAT DE MALLORCA ha estat fa pocs dies la seu d'un polèmic encontre a l'entorn del tema *Llengua i model de televisió*, títol d'un seminari organitzat per l'Obra Cultural Balear. Durant aquesta trobada van presentar ponències l'advocat i escriptor mallorquí Josep Melià; Lluís de Carreras, expert en temes de ràdio i TV i membre del consell d'administració de la CCRTV; el sociòleg i també escriptor Josep Vicent Marquès; el senador per Girona Francesc Ferrer i Gironès, i, finalment, Enric Canals, director de TV3.

Cadascuna d'aquestes persones ha abordat la problemàtica des d'una òptica diferent, però al llarg de les ponències van sorgir alguns temes comuns, com el de la legislació actual sobre televisió, que en general es va considerar insuficient, o crítiques a la sentència del Tribunal Suprem que obliga TVE Catalunya a emetre informatius en català i castellà.

Crítica al marc legal

Enric Canals, director de TV3, va abordar el tema *La TV de Catalunya, present i futur. El rol social i lingüístic de TV3*. L'actual legislació sobre TV:

«Totes les lleis de TV dels últims anys han arribat tard, estan mal fetes, són dolentes i no s'apliquen o no s'arribaran a aplicar.» Canals es va referir també al model de TV que se'ls havia encarregat: «TV3 havia de ser una televisió que intentés col·laborar al procés de normalització lingüística de Catalunya i, al mateix temps, havia de ser un TV pública amb elements de servei i revitalització cultural». El director de TV3 va dir que el canal autonòmic era un model de TV de penetració ràpida, que ha servit perquè per primera vegada la llengua catalana arribés a cadascuna de les llars dels Països Catalans.

Canals es va mostrar molt satisfet per l'èxit que TV3 estava aconseguint a les illes Balears i al País Valencià, i va agrair l'esforç que havien fet tant l'Obra Cultural Balear com Acció Cultural perquè les emissions poguessin arribar a aquests indrets. Pel que fa a les televisions privades, Canals va afirmar que no creia pas que arribessin abans de dos anys, i que calia fer-hi front a partir de quatre premisses: amb la creació, per part de les televisions públiques, d'estructures empre-

sarials modernes; evitant que els treballadors esdevinguin funcionaris de la TV; que no s'identifiquin les televisions públiques amb un instrument del poder, i que es facin programes de qualitat, però per a un públic molt ampli. Pel que fa a TV4, el futur segon canal de TV3, Canals no es va mostrar gaire explícit, tot i que va dir que es podria posar en marxa 3 o 4 mesos després que es prenguéssin la decisió política.

D'altra banda, Josep Melià va presentar un ponència titulada *El marc legal, social i polític de les televisions en llengües minoritzades*. L'advocat va dir que «falta una ruptura amb una tradició que va configurar la ràdio i la TV, no com un mitjà de comunicació convencional, sinó com un servei públic, monopolitzat gairebé sempre per l'Estat i centralitzat». Melià està convençut que existeixen un model lingüístic i un model d'organització territorial que no s'avenen, i aquest fet es fa clarament palès en el cas de la TV. «De tota manera -afirma l'advocat-, dir que aquest model és un derivat del franquisme seria històricament inexacte, perquè l'organització de la ràdio i la TV com un servei públic monopolitzat és una tradició quasi unànime a tot Europa».

Melià també va fer referència al buit legal que envolta la situació de l'àudio-visual, i com a exemple va citar el cas dels vídeos comunitaris, que durant molt de temps han funcionat sense cap regulació. Pel que fa a la sentència de Tribunal Suprem sobre els informatius de Sant Cugat, Melià es va mostrar taxatiu: «És una solemne estupidesa. Sembla una sentència feta en un tribunal de Washington o de Moscou sobre un tema que ha tingut lloc a Namíbia. A més, aquesta sentència conté el disbarat de considerar que hi ha territoris bilingües, mentre que la realitat és que les que són bilingües són les persones». Així mateix, l'advocat va comentar, irònicament, que seria una gran innovació tecnològica que Sant Cugat acongués emetre els informatius en català i castellà de forma simultània.

Defensa d'una TV valenciana

El sociòleg Josep-Vicent Marquès va parlar del tema *Societat i model de TV. El cas del País Valencià*. Tot i que Marquès, amb el seu habitual to càustic, va fer una hàbil disseció dels defectes de la TV, es va

mostrar defensor d'una TV valenciana: «Cal potenciar la indústria audiovisual. La idea d'una TV valenciana suposa la lluita contra l'alegre derrotisme valencià. A mi m'interessa una TV valenciana per veure si la població valenciana és capaç de fer una TV valenciana». De tota manera, Marquès va matisar les seves afirmacions dient que la TV ha de ser un agent emissor més i no pas un element destinat a satisfer necessitats específiques. El sociòleg es va atrevir també a fer un pronòstic sobre la futura TV valenciana: «Sortirà amb unes expectatives molt favorables i aviat vindrà una ressaca fortíssima. Penso que la TV valenciana es juga molt més que TV3, perquè aquesta comptava amb el suport d'un ampli sector de públic».

El senador Francesc Ferrer i Gironès es va referir al tema *Per una TV nacional, més enllà de TVE i els tercers canals*. Ferrer va dir que la llengua era un element essencial de la TV, ja que servia de tret diferenciador, posat que les imatges poden ser les mateixes. Ferrer va insistir en el fet que la TV era una eina fonamental per

Josep-Vicent Marquès, sociòleg

aconseguir la unitat lingüística i per arribar a un model de llengua que recuperi expressions de cadascuna de les variants lingüístiques. En aquest sentit, Ferrer i Gironès va criticar TV3: «No cerc que sigui una TV nacional, sinó un TV local de Barcelona. Jo no veig notícies de València, les Illes o Perpinyà, que és molt a prop d'on visc jo. En canvi, veig notícies d'Extrema-

dura o del Nord. Els personatges que hi surten són típicament espanyols, no veig persones de l'àmbit mallorquí o valencià. I, fonèticament, no aprecio les tonalitats dels diferents territoris».

Finalment, Lluís de Carreras va presentar una ponència titulada *Les CC.AA. en matèria de ràdio i TV. Una proposta de futur*. Carreras, després de fer una ràpida panoràmica de l'actual situació legal en matèria de ràdio i TV, va donar a conèixer un projecte que, sense modificar cap text legal, milloraria la situació actual. Així, va recomanar l'existència d'una TV d'àmbit estatal, però que hauria d'estar al servei de les comunitats autònomes mitjançant les desconexions, així com la creació d'una canal de TVE només per a Catalunya. Així mateix, va demanar independència per als tercers canals, que no s'haurien de sotmetre a la xarxa d'ones de l'Estat. I, finalment, Carreras va demanar la legalització de les TV locals, de les privades, anul·lant la llei que s'acaba d'aprovar, i que les emissions per cable i satèl·lit es posin a disposició de la societat i no del poder públic.

CONFERÈNCIA - COL·LOQUI de MARCO MARCHIONI

*Elements d'identificació de la comunitat
i el treball socio-cultural*

Estudi General Lul·lià

PALMA

20 de juny, a les 20 h.

AJUNTAMENT DE PALMA

EXCURSIONISME

Itinerari

Carretera C-710 Km. 15,900
(entre Lluç i Pollença) - Mossa - Coll
dels Ases - Pas d'en Segarra - Portell
de la font del Nespler - El Cosconar -
Font de l'Hort - Sementers de Mossa -
Carretera C-710 Km. 15,900.

Horari

20 min.	Carret. C-710. Km. 15,900
25 "	Mossa
10 "	Coll dels Ases
30 "	Cooó de la Balma
55 "	Pas d'en Segarra
25 "	Portell de la font del Nespler
50 "	El Cosconar
30 "	Font de l'Hort
30 "	Camí dels sementers de Mossa
	Carret. C-710. Km. 15,900

Total: 4h. i 35 min.

(Temps aproximat de marxa, sense enir
en compte les aturades)

ORIENTACIONS DE CAMÍ

Partim del quilòmetre 15,900 de
la carretera C-710 (Pollença-
Andratx), situat a uns tres Kms. de
Lluç en direcció a Pollença. Aquí és
on es troba el camí de Mossa; a l'es-
querra de la carretera anant cap a Po-
llença. A la dreta també trobam un
altre camí, el de Son Alzines.

El camí de Mossa és la típica via
ampla de possessió. Transcorre suau-
ment entre oliveres i conreus. Prest

LA VOLTA AL PUIG ROIG

GASPAR VALERO I MARTÍ

començam a veure les cases, encara
allunyades i elevades sobre un turonet
que forma part dels contraforts sud-
occidentals del puig Caragoler de Fe-
menies. Deixam un camí a la dreta
que condueix a Mosset i un altre a la
nostra esquerra que transcorre pels se-
menters de Mossa i que serà per on
tancarem el circuit en acabar l'excur-
sió.

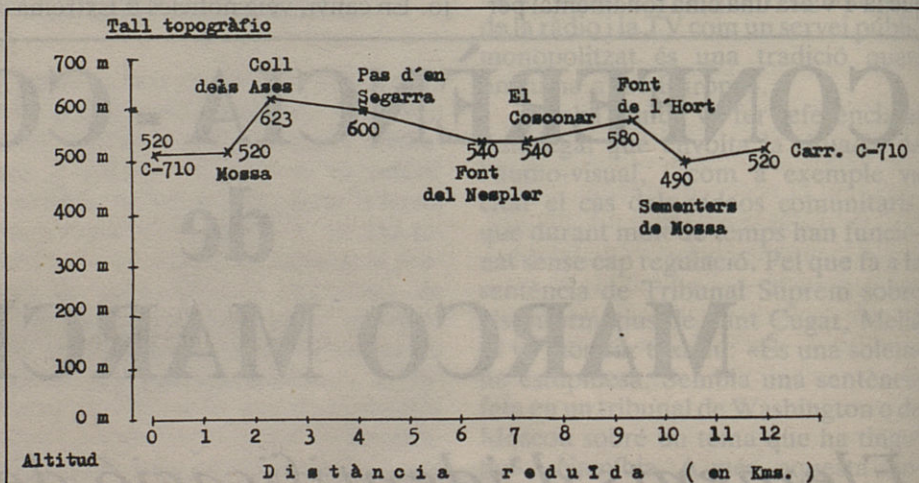
Després d'una lleugera pujada
arribam a les cases de Mossa, a una es-
planada on s'hi troben una era i un pou
vora la casa. L'edifici, orientat al sud,
no és un gran casal, però manté la per-
sonalitat de les construccions de mun-
tanya. Destacam el gran arc central
que separa els dos aiguavessos.

Per darrera la casa, cap a l'esque-
rra, parteix el camí de muntanya que
ens dirigirà cap al coll dels Ases. És

una pujada ràpida, pràcticament l'úni-
ca de l'excurió, on el camí s'enfila a
vegades adoptant agosarades solu-
cions tècniques, com quan va encin-
glerat sobre un marge de paret seca,
capaç de despertar el vertigen de qual-
sevol vianant.

L'arribada al coll dels Ases ens
descobreix una nova panoràmica: Per
una banda ens posa en contacte amb el
massís del puig Roig, i per tant, amb
l'objectiu bàsic de l'excurió, i per
altra banda, ens situa a la vessant
nord, que és el mateix que dir amb vis-
tes a la mar. El puig Roig se'ns mostra
esquerp i deforestat, dominat per la
roca nua i cantelluda i per fermes ca-
rritxeres.

A la dreta, mirant el mar, queda
el puig Caragoler de Femenies. Al
front i al fons, podem intuir el curs del

Oms, 50-b P. O. Box 696
07003 PALMA DE MALLORCA
Balears

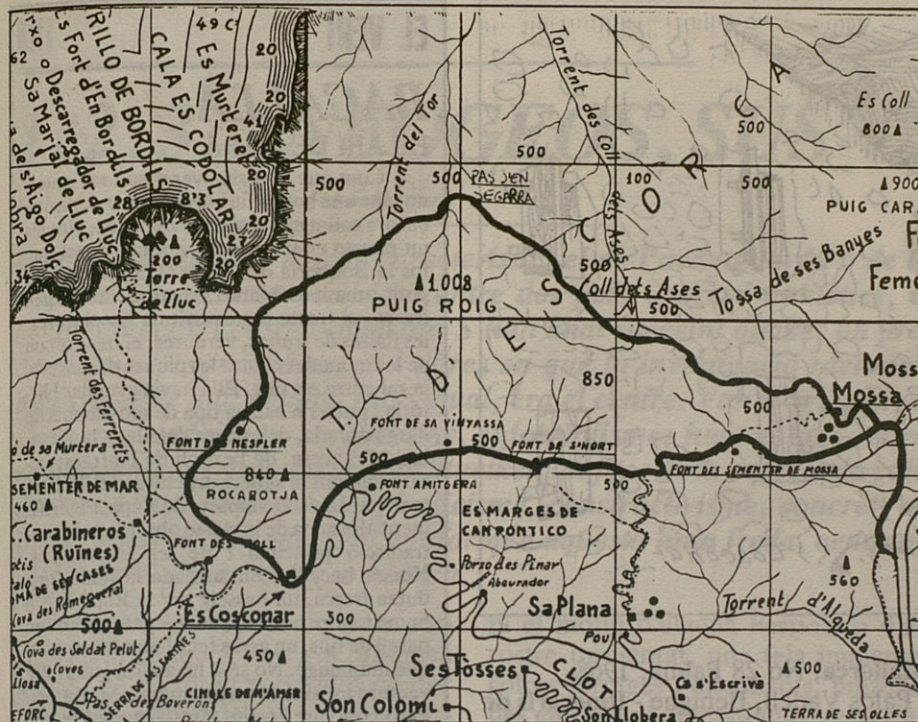
Carles III, 2-b
EIVISSA
Balears

Plaça del Príncep, 4
MAÓ - MENORCA
Balears

Tels. (9)71/71 13 46* - 72 38 42*
Tx. 68705 - 68714 bima E

Tels. (9)71/31 24 72 - 27
Tx. 69318 - 69015 bima E

Tel. (9)71/36 70 13
Telèx 69434 bima E

Croquis de la volta al Puig Roig. Extret del Mapa General de Mallorca, de Josep Mascaró Pasariu

torrent del coll dels Ases, típic torrent de vessant nord de la serra mallorquina, a la força curts i de cabals irregulars, però excepcionals en quant a les seves formes geològiques i situats en els indrets més esquerps i salvatges de l'illa.

Continuam la marxa, ara ja pel coster del puig Roig, per un camí amb la mateixa tipologia que el que anam seguint des de Mossa. Té poc més d'un metre d'amplada, pedregós pel reblit no sempre consolidat i amb les voreres marcades per pedres més amples o amb treball de marger, vertadera enginyeria popular, quan les irregularitats o el desnivell del terreny obliga a fer-ho així.

Deu minuts més envant del coll, trobam un abeurador d'animals, en forma de petita bassa quadrangular, en part treballada en la roca que s'alimenta de l'aigua que surt per un petit degotís -no arriba a font- que neix dins una reduïda cavitat. És l'anomenat cocó de la Balma. Val la pena remarcar el topònim i recordar que la paraula cocó designa un clot natural obert en la roca dins el qual es posa aigua, generalment de pluja, però també del curs d'una font o del mar. Per altra part, balma és una cova no gaire fonda, amb un clar espai buit davall la roca superior que sobresurt.

Avançam per aquest paisatge fe-

réstec i aspre, i tal vegada per això fermós i atractiu. El camí, aferrat al coster, intenta allunyar-se dels fondals i barrancades que cauen en timba cap a la mar. Així arribam al pas d'en Segarra, un punt on la paret davalla en picat sobre el camí, que ha d'adoptar forma de cornisa per superar l'entrebanc. Trobam també en aquest indret restes d'antics corrals o sestadors d'animals. La vista ara arriba fins al morro de la Vaca, i en lleuger descens, la direcció de la ruta s'orienta cap al sud-oest. Poc més envant i als nostres peus apareix la cala Codolar i el morro d'en Bordils, promontori aixecat verticalment des del mar, al capdamunt del qual s'hi troba la torre de Lluc, vella talaia de defensa de finals del segle XVI, avui en ruïnes, i que formava part del cinturó de torres de vigilància que envoltava Mallorca. Si gaudim de bons temps i de bona vista, podrem veure les torres veïnes de Can Palou i, més al fons, potser només intuïble, la torre de na Seca.

Aproximadament a una hora de camí del pas d'en Segarra, arribam a un portell que ens indica que a uns trenta metres més amunt es troba amagada la font del Nespler. És aquí on començam a caminar en direcció sud i podem ja veure les ruïnes del quarter dels carabiners, caserna abandonada, possiblement durant els anys

quaranta, i que vigilava estratègicament una zona de dur contraban. A la nostra dreta deixam el camí que va cap al quarter i a la font del Poll. Poc més envant veurem la font del Poll, però no hi davallarem per raó de temps. Ara la vista ens descobreix la formidable fondalada que forma el torrent de Pareis, amb el torrent del Gorg Blau -La Fosca- i el torrent de Lluc que se junten a l'Entreforc.

Ben aviat veurem les cases de Cosconar. No es pot negar que ens trobam davant una petita meravella i una bona mostra d'enginy popular i d'adequació arquitectònica al medi. Es una verdadera casa troglodita. S'aprofita una gran balma que es tanca amb una sola paret que fa de façana. La tècnica es repeteix per fer altres estances, com estables o sestadors. Una bona cisterna ens servirà per apagar la sed i alegrar un petit descans ben meregut.

Des de Cosconar continuam pel camí de carro de la possessió, ben ample, i que ens duria a Lluc pel clot d'Albarca. Però ben aviat ens desviam, just abans de la primera volta, cap a l'esquerra, d'on surt un tirany poc visible al principi que, sense perdre altura, s'aferra al coster del puig Roig, com durant tota l'excursió, però ara ja per la vessant sud. La nostra vista domina ara la vall de Son Colom i just després el clot d'Albarca i, més amunt el puig de Massanella amb el Galileu davant i més lluny el puig Tomir.

Passam per un pinar on es confon el camí i arribam a una paret transversal amb una barraca d'estil de roter. A un racó vora la paret s'hi troba la font de l'Hort, avui desvirtuada per una lletja canonada negra.

Continuam vora la paret per damunt la font sense perdre altura. Ara anam per una contrada de marjades i oliveres, mantenint la direcció est. Trobam aviat un portell que ens situa dins l'alzinar de Mossa. Recentíssimament ha estat molt destruït per una excessiva tala. Una de les pistes forestals nova ens davalla al camí de carro que passa entre tanques de conreu i oliveres. Prest veim les cases de Mossa, més elevades que el nostre itinerari. No cal arribar-hi, ja que el camí conflueix amb el camí de Mossa més aprop de la carretera, sense necessitat de passar per la possessió. Poc més envant, per zona ja coneguda, arribam a

El Cosconar. Dibuix de Herbert Heinrich

la carretera, al mateix punt de partida, on acabam l'excursió.

Si voleu més informació podeu consultar:

- García Pastor, Jesús - "Volta del puig Roig". Dins Rutes Amagades de

Mallorca, No 28 Palma, 1968

- Palos Vadell, Benigne - Itineraris de Muntanya (pp 121-123) Palma: Moll, 1983.

- Heinrich, Herbert - Doce Excursiones Clásicas por la Isla de Mallorca. Palma: Moll, 1987.

EL VERÍ

BACALLÀ

HILARI DE CARA

Com que les primaveres són tan cruels no tenc una botiga de bacallà. Una dona que encara estim moltíssim en volia una. Només un puesto en un mercat, no importava que fos la Boqueria o l'Olivar. Un mercat més petit, una bata blanca, el córrer de l'aigua fresca, el tracte extrovertit de les placeres, les flaïres de fruites, verdures, el fresc renou de les monedes contra les piques de marbre, la sal entre els dits. Ella havia estudiat Història i potser n'estava tipa de moviments de llarga durada, dels preus del blat a la Revolució Francesa, de l'expoli de l'infraestructura damunt la superestructura, del 18 Brumari de Lluís Bonapart, de l'èpica eternament ajornada de la classe obrera, de la contradicció principal i de les secundàries. Només bacallà i en acabada la feina, una dutxa fresca, un passeig per la Rambla, un home tendre per a dormir plegats, potser un parell de fills, un arròs fet a l'aire lliure qualche diumenge. No sé si ho aconseguirà. Per ventura tot això és un poc massa. Massa vici. Però com que l'estim tantíssim voldria que l'hi sortís bé. Llàstima que jo no pugui. Jo voldria esser una glòria local, que em cridasin per fer els pregons de les festes de Santanyi, escriure la Història de Búger. L'ambició em mata. Sobretot a les primaveres.

FAJAS REINA

José Tous Ferrer, 1 - Tel. (971) 71 6033
07002 Palma de Mallorca

dona
corseteria

J. Masdeu

Colón, 20 - Tel. (971) 71 65 58
07001 Palma de Mallorca

ESPECIALISTES EN ARTICLES
DE MUNTANYA, CAMPING I ESQUI

**ES
REFUGI**

Pl. Palou i Coll, 10 (Banc de s'Oli)
Tèlèfon 71 67 31
07002 CIUTAT DE MALLORCA

QUARS
llibres tècnics

C/ REINA ESCLARAMUNDA, 13
07003 PALMA - TEL. 72 64 96

1, 2, 3... NEOGEOS, SUS

JAUME TORRES I ESTRADÉ

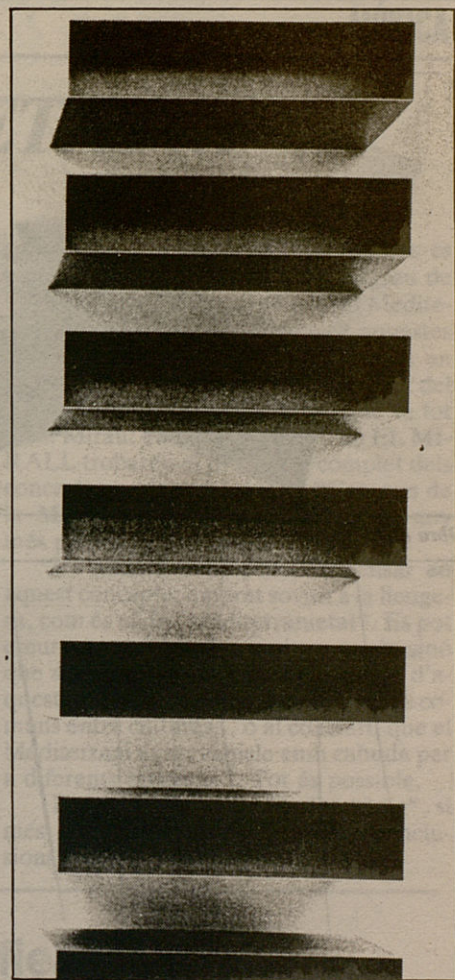
L'art del segle XX, el més característic, el de l'avantguarda o de la modernitat, ha anat oscil·lant entre dos pols, gairebé antitètics, el càlid-subjectiu i el fred-objectiu. S'han anat succeint onades on predominava l'expressió del jo i altres en què la investigació racional, allunyada de tota petjada individual, era el centre. Van Gog, expressionisme, dadaisme, surrealisme, informalisme, hapennings, environnements, performances constitueixen les fites de la trajectòria càlida. Cezanne, cubisme, neoplasticisme, constructivisme, concret, cinètic, minimal i conceptual conformen aquesta línia freda, centrada sovint en l'abstracció geomètrica.

Després de l'època de les avantguardes històriques (fins a la 2a guerra mundial) i de tot el període posterior en què s'aprofundeixen els diferents camins encetats abans (etapa que es podria allargar fins als setanta), hem arribat a uns moments en què no es rebutja l'avantguarda. En els vuitanta, institucions, museus i capes importants de la població accepten, freqüentment sense entendre, els nous llenguatges de la modernitat. Es fa difícil, per tant, avui parlar de l'artista rebel, investigador de novelles formes, realitzador de propostes utòpiques. Més aviat es converteix en un productor d'objectes estètico-comercials construïts amb l'estil de l'Acadèmia post-avantguardista.

En aquests vuitanta el creador sols segueix, de vegades, les modes que el cansanci, els canvis de gust i fins i tot la planificació comercial elaboren i llancen al mercat. El neoexpressionisme, imperant fins ara, ha estat la moda càlida, subjectiva d'aquesta dècada. La fredor del conceptual, el camí sense sortida a què havia arribat, el paper desenrotllat per alguns crítics, els interessos de les galeries impulsaren l'esclat del neoexpressionisme, el retorn a la pintura, al color, a l'expressió pura i nua dels dimonis personals. Un seguit d'antològiques (die Brücke, Munch, Transavantguarda italiana, Auerbach, Nous Expressionistes Alemanys, Kokoschka) han donat la saó necessària al terreny perquè cresqués i florís l'estil. Ben aviat ha esdevengut la moda de l'estètica del regalim. La recepta és fàcil: s'aga-

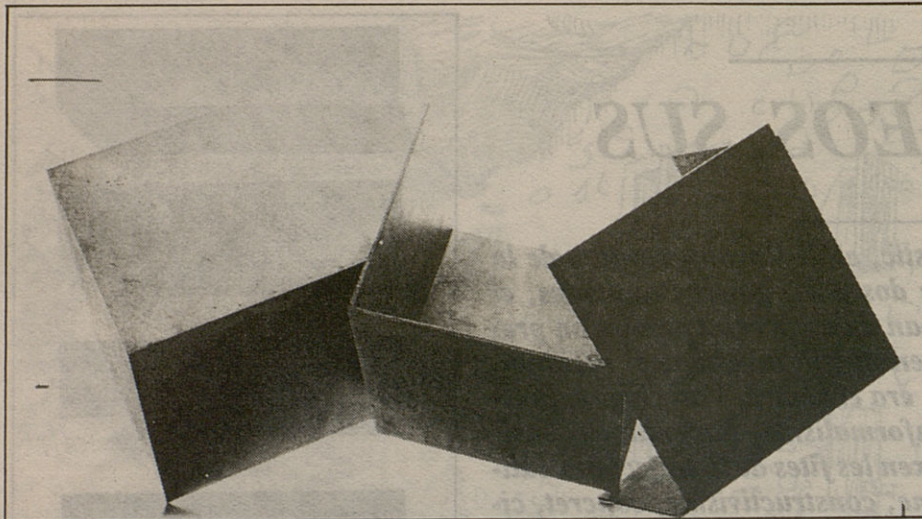
fa el motiu d'alguna bestiola o d'un rostre turmentat, una tela immensa, colors ferotges i dissonants, pinzellades emotives i dramàtiques, certa deixadesa i descurança, es remena i es trempa amb un bon roi de regalims i degotissos.

La reiteració de la recepta, l'esgotament de l'estil, el cansanci de l'espectador, la necessitat de canvi són símptomes que estam veient aquests darrers anys. Cal l'aparició d'una nova moda de signe contrari, per tant, freda i objectiva. en la neogeometria que ens envaeix. Ja el 1987 "La Caixa" muntà a Barcelona i Madrid una exposició, "L'art i el seu doble", organitzada pel crític Dan Cameron, on poguérem contemplar les noves directrius de la plàstica de Nova York, centre de l'art actual: abstraccions neogeomètriques, propostes neoconceptuals, descontextualitzacions neoduchampianes d'objectes industrials. Res nou, reinterpretacions, reelaboracions, però des de l'òptica de l'estètica freda, analítica, racional. En el 1988 un reguitzell d'antològiques han confirmat el canvi. La Fundació March ha exposat l'obra de M. Rotkho que amb la nua combinació i superposició de camps i bandes de color, prenyat de sensualitat, crea ambients quasi sagrats. La Caixa de Barcelona ha presentat una mostra sobre el Grup Zero i artistes propers: el buit blau de Klein, les construccions cinètiques de Tinguely, Soto, Uecker, Bury. La Caixa de Catalunya i Balears en els seus locals de Barcelona ha exhibit l'exposició de l'artista especialista Lucio Fon-

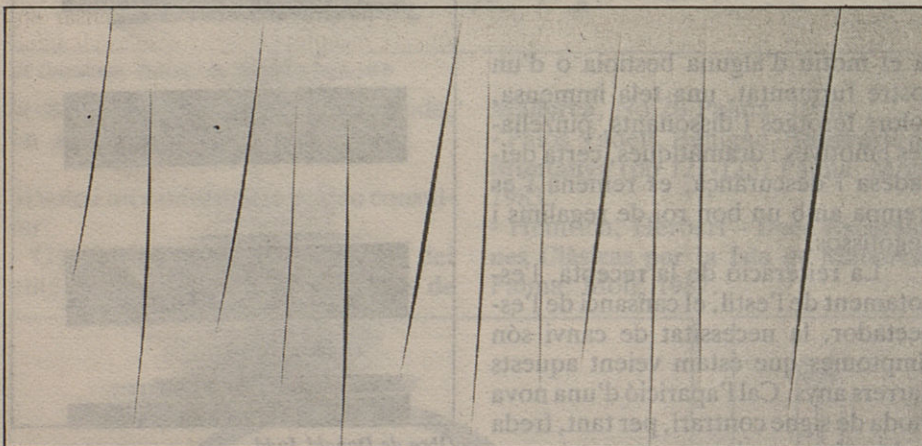

Obra de Donald Judd

tana que sols amb sobris forats o fins talls arriba a l'expressió del drama existencial humà, a composicions de refinada sensibilitat i a investigacions sobre l'espai real/fictici. La mateixa institució en la seu madrilenya ha exposat un interessant i complet muntatge de l'escultor basc Oteiza, autor que examinà febrilment el volum, el buit a través de formes geomètriques, especialment la caps-cub, i que un cop aconseguí el 1959 l'expressió última amb la peça "Unitat mínima" decidí callar i deixar la praxis artística. Sàvia decisió. Carl André i Donald Judd, minimalistes americans dels anys seixanta, han envaït els espais del Palacio de Cristal de Madrid i de la Fundació Miró de Barcelona. Rengleres de planxes d'acer, quadrades, industrials, despersonalitzades, sense la més lleugera calidesa humana, sense el consol de la més petitona anècdota referencial, travessen el trespòl del Palacio de Cristal. Qualcú no s'atreveix a trepitjar l'escultura sagrada. Una al·lotia, ignorant o agosarada,

Obra d'Oteiza

Obra de Lucio Fontana

s'hi passeja per damunt cercant l'obra perduda. Peces d'alumini, nues, prismàtiques, seriades, pintades uniformement amb un industrial color lloro, s'enfilen per les parets de la Fundació Miró. La Col·lecció d'Art Minimal dels Panza di Bluio també es presenta aquests dies en el Reina Sofia de Madrid. Més enllà de l'interès històric i estètic d'aquestes exposicions, indub-

table, hom no pot deixar d'ensumar massa coincidències, d'entrellucar el llançament de la nova moda. Atzar? cansanci? planificació?

Alguns dels més importants pintors, sortits de les files del neoexpressionisme, també han experimentat uns canvis que els apopen a ribes més serenes i ports més quadriculats. La sèrie de flors de José María Sicilia,

que es pot veure ara el Palacio Velázquez de Madrid, no deixa de ser una reflexió sobre la pintura mateixa amb l'ús dels elements mínims, color, textura, i un referent reduït gairebé a un quadrat. La darrera mostra de Miquel Barceló a la Casa de la Caritat de Barcelona incloïa uns estranys paisatges, llunànics, quasi neogeomètrics, de cràters-òvals amb pals-rectes. La nova escultura que està empenyent amb força aquí i allà, s'allunya de la figuració expressionista d'un Jaume Plensa o d'un Leiro. Susana Solano, Cristina Iglesias, Angeles Marco, algunes de les més interessants artistes del moment, creen íntims i amagats espais interiors, s'apoderen dels materials més inusuals com plàstics i cautxú, s'apoderen dels sòtils, trespols, parets, sempre amb un estil una mica distant, reflexiu i geometritzant.

El canvi de gust està arrelant, s'està imposant una nova estètica, acostada al pol fred-racional de l'art d'aquest segle. El perill radica, però, en la conformació d'una nova moda, la neogeomètrica del trianget i el quadrat. En els anys vint el neoplasticisme i el constructivisme elaboren una abstracció geomètrica amb un rerefons místic i/o social. Després ha derivat en una investigació de tipus lingüístico-formal. Avui corre el risc de caure senzillament en el decorativisme. Potser el artista sols li queden els recursos del distanciament, de la cita, de la ironia, de l'eclecticisme. Potser la pintura ha arribat a un cul de sac sense sortida, ha esgotat totes des possibilitats. Queda l'escultura, la publicitat, el còmic on podem trobar signes de revitalització i creativitat.

Comença la cursa. 1, 2, 3 ... neogeos, SUS.

«EL MIRALL» amb el suport:

fundació congrés de cultura catalana

**Llibreria
Jaume de Montsó**

Passatge Joan XXIII, 1-B

«Los Geranios»

Tel. 72 19 31

07002 PALMA DE MALLORCA

SOBRE LA MEDITERRANITAT...

PERE ESTELRICH I MASSUTÍ

Diuen els científics (la Ciència no és sempre amiga de l'espècie humana ja que assenyala les veritats), diuen els científics que el Mediterrani està trist. No ho diuen, és clar, amb aquestes paraules més pròpies de poetes que de rigoristes. Més bé utilitzen altres termes manys literaris, emperò tan fidels a la realitat. Així, ens comuniquen els resultats de les anàlisis de contaminació de les aigües mediterrànies, de les proves de salinitat... resultats sempre en desventatge per a l'enriquiment de la Vida en el fons.

El fet, doncs és aquest: el Mediterrani perd bona part del seu encant, que tant i tant ha contribuït a escriure les planes de la història de tots els temps. De veritat que poques aigües han estat testimoni tan directe d'aventures. Les ones d'aquest mar ben bé podrien escriure la lletra menuda dels esdeveniments, des dels seus orígens, fins quasi ahir mateix. Al Mediterrani anaren a parar les pregàries faraòniques del vell Egipte, per ell també sofrien l'en-

vestida de les onades les naus d'Ulises i d'Heracles, i més tard Roma també triomfà al seu entorn... Per què seguir? Seria massa llarga la llista d'herois i de pobles que s'han sentit mediterranis.

I amb la biologia d'aquest mar, es destrueix també l'essència, el caràcter, el tarannà... dels pobles mediterranis. Aquests pobles enriquits amb la saviesa ancestral i amb la fantasia dels mites.

I, que és, en definitiva, ser mediterrani?

Diria que tenir la sang amb sal de mar, els peus replens d'arena de la costa, la pell morena del sol. Ser mediterrani és sentir-se hereu de la riquesa d'un passat viscut i escrit. Ser mediterrani és compartir, més enllà de les fronteres dels estats uns tup-tups corals (que ve de cor). Ser mediterrani és fugir de la soledat que la individualitat provoca per a beure en els estímuls que la col·lectivitat fa nèixer.

I és que el Mediterrani és molt més que un mar. Es una idea, un projecte... un

sentiment. I aquesta mediterrانيتat es perd. Amb la ignorància (la més greu de totes les malalties) els pobles del Mediterrani van morint. Poc a poc, aquestes branques d'un mateix arbre, cerquen en va una nova essència en solitari, fugint del sentir comú. (I us demanareu a què ve tot això. Mirau: en aquest número de EL MIRALL trobareu el programa complet dels concerts que formen el cicle "Cançons de la Mediterrània 88", organitzat un any més per l'Ajuntament de Ciutat.

La mostra m'ha portat a pensar en aquest concepte, emprat sovint a la lleugera, com és el de "Mediterrانيتat". Es pot creure que el Mediterrani no uneix sinó que allunya; es pot dir que a l'entorn d'aquest mar no existeixen denominadors comuns entre cultures... o al contrari, que el Mediterrani és un vehicle amb cabuda per a diferents tarannàs... Tot és possible.

Les "Cançons de la Mediterrània", si més no, poden ajudar a treure conclusions.

L'ART A L'ABAST DE TOTHOM Litografies, Gravats Xilografies, Bibliofília

Obra de:

MAGÍ BALETA · MIQUEL BARCELÓ · JOAN BENNÀSSAR · ENRIQUE BROGLIA · MIQUEL BRUNET · RAMON CANET · PEP CANYELLES · MARIA CARBONERO · PEP COLL · ANA COMELLAR · CRISTINA ESCAPÉ · JOAQUIM ESCUDER · SOL FÀBREGA · ESPERANÇA GARCIA · JOAN GOMILA · ELLIS JACOBSON · RAFEL JUAN · ALEIX LLULL · MIRÓ LLULL · JULI RAMIS · J. CARLOS REGO · MANOLO REY · JOAN RIUTORT · ROCA FUSTER · HORACIO SAPERE · TOLO SEGUÍ · FEDERICO SOBERATS · ANTONI O SOCIES · ALICIA VELA · LUIS VIVES · XAM

EDICIONS **6a** OBRA GRÀFICA S.A.

Puresa, 8

Telf. 72 57 61

07001 PALMA

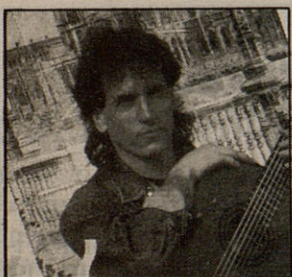
Estic interessat a rebre informació sobre l'obra editada, amb especials condicions de subscripció.

Nom _____
Adreça _____
Població _____ Telèfon _____

EDOARDO DE ANGELIS ITÀLIA

Romà, nat l'any 45, Edoardo és un músic que tant es dedica a la composició com a la interpretació o la producció. Considerat un dels principals punts de l'escola romana de cantautors, als seus temes es troba quelcom entre personal i ja sabut. "Una storia americana" o "Cantare in italiano" del seu àlbum "Cammina cammina" ja són més que suficients per poder calibrar la qualitat d'aquest romà que tant s'estima la terra que el va veure néixer. El 68 fa la seva primera experiència al cabaret "Folkstudio" de Roma. Coccianti, Mighi, Venditti, De Gregori, formen el seu entorn. A més de "Cammina cammina" ha publicat "Il paese dove nascono i limoni", "Il tuo cuore è casa mia", "Piccola storia di libertà", "Edoardo de Angelis", "Una storia americana", "Ancora meglio di Garibaldi", "Cantare in italiano", "Mia madre parla a raffica", "... Tot un mostuari de l'estil de De Angelis, que es troba a "Cammina cammina", una recopilació de les seves cançons més significatives. La crítica italiana diu que Edoardo De Angelis ha escrit alguna de les peces més significatives de la música del país.

DAVID BROZA ISRAEL

David Broza és un israelià que passà nou anys a Madrid. Un temps que li serví per conèixer la música que es feia. De bell nou al seu país, volgué donar-la a conèixer tot fent-ne les seves pròpies versions. El primer cop que a l'Estat Espanyol es tengué notícia de David Broza fou l'any 83, quan alguns diaris publicaren la notícia que un cantant israelià aconseguia enorme popularitat interpretant cançons de Joan Manuel Serrat. Però quan en realitat arriba la seva veu és amb l'àlbum "Poetas en Nueva York" (Leonard Cohen, Lluís Llach, Víctor Manuel, etc.) interpretant "Tu infancia en Mentón". Federico García Lorca -conegut a Israel tant com Cervantes o Shakespeare- és el poeta que, amb "Tu infancia en Mentón", li dona la possibilitat de, per primer cop, fer la música d'una cançó. La composició és un camí que pensa seguir. Reconegut admirador de l'obra de Joe Jackson, Peter Gabriel, Stink, Talking Heads..., David Broza ens du la música d'un país pròxim i llunyà, conegut i desconegut. Mediterrani sempre.

MARINA ROSSELL CATALUNYA

Nada al Vendrell (el Tarragonès), Marina Rosell entrà al món de la cançó i ben aviat conquerí el cor del públic per la calidesa de la seva veu i per una manera d'estar a l'escenari que fa que els espectadors en siguin còmplices i admiradors. El 1977 "Si volieu escoltar", el seu primer treball, ja és una magnífica tarja de presentació d'una cantant molt singular. Les seves "versions" de cançons populars catalanes són molt celebrades. I quan el 78 edita "Penyora..." hi ha una cançó que obté un altíssim nivell de popularitat: "La gavina". Amb deu anys només ha publicat cinc discs, però no ha passat desapercebuda. "Barca del temps" és la seva última producció. Ha tingut una acceptació i nivell de vendes difícilment aconseguible al nostre país. Lluís Llach l'acompanya a "Quan tothom viurà d'amor" i Maria del Mar Bonet a "Fantasia". Hi ha temes bellíssims, com "Barca del temps", poema de Salvador Espriu dedicat a Bartomeu Roselló-Pòrcel.

MARIA DEL MAR BONET MALLORCA

Nada l'any 47 a Ciutat, Maria del Mar Bonet ens presenta el cas de l'artista que, pujant lentament, sempre es manté en un alt nivell de qualitat. Intentar resumir la seva vida musical es convertiria en una llista interminable de llocs i dades, de crítiques favorables, de comentaris elogiosos. Una carrera que, amb els anys que ja dura, no ha fet sinó començar. Ara mateix, és quan mostra una activitat més esplendorosa: encara perduren els sons del magnífic disc "Anells d'aigua" i apareix "Gavines i dragons", considerat el millor que mai hagi enregistrat; s'edita el llibre "Secreta veu", poemes i dibuixos que desdobren una nova dimensió de la cantautora; actua amb el "Nederlands Dans Theater", que ha muntat una obra amb coreografies sobre cançons seves i que presenta a Holanda, amb la col·laboració de la pròpia cantant i el seu grup. Ella, que mai ha oblidat Mallorca i les seves arrels, sorprèn amb la facilitat que es llença, per a sortir-ne victoriosa, a noves experimentacions, a col·laboracions impensables. I, s'arrisqui o no, sempre hi ha una autenticitat, una vibració que connecta amb l'espectador.

HARIS ALEXIOU GRÈCIA

Haris Alexiou comença en el món de la cançó el 1970. De llavors ençà, amb 22 discs d'impacte i col·laborant amb els compositors i els poetes grecs més importants, ha arribat a ser la gran cantant de la cançó grega. Haris Alexiou, amb una veu fascinadora i d'una sensibilitat única, canta a la vida, a l'amor, a l'home del carrer, tot conquistant l'afecte del públic, que la considera la veu més genuïna de Grècia. Ha actuat als teatres més importants de Grècia, EUA, Canadà, Rússia, França, Austràlia, Suècia, Anglaterra i Alemanya, sempre davant un públic entusiasta i ha estat molt ben acollida per la crítica de la premsa internacional. El seu gran èxit es deriva, en gran part, per l'habilitat única que té a l'hora d'interpretar tant el folk popular o tradicional com les cançons contemporànies, imprimint a cada gènere el segell personal, el segell d'una gran cantant.

OMAR ZULFU LIVANELI TURQUIA

Aquest home, nat el 1946, és el màxim esponent de la música turca i, segons "Billboard", el primer músic turc que ha traspassat les fronteres del seu país. La seva discografia té més d'una dotzena d'àlbums que han pujat als primers llocs de popularitat a Turquia. Ha col·laborat amb gent de la talla de Mikis Theodorakis i Mania Farandouri. Ha escrit la música de nombrosos films, entre els que cal destacar "Yol", dirigit des de la presó i premiat a Cannes. És un artista fortament lligat amb el passat, present i futur del seu poble. Lluitador democràtic, ha sofert la persecució i l'exili. També interessat per la novel·listica, la seva obra "Arafatta Bir Cocuk" assolí deu edicions en ben poc temps. Arrelat a la cultura viva del seu país, crea una obra actual que s'aprofita de tot el que troba autèntic. Ha musicat lletres de Federico García Lorca, és admirador de Paco de Lucía i del flamenc. Estima l'obra de Lluís Llach, que és conegut dins els ambients progressistes turcs. La seva música viva, mediterrània, pont del passat al futur, és talment un tros de la Turquia més autèntica i actual.

ABDERRAHMANE DJALTI ALGÈRIA

Nat a Alger ara fa vint-i-nou anys. Abderrahmane Djalti és un dels cantants més coneguts del seu país. És tan popular que passeja amb ell pels carrers d'Alger és estar sempre aturat. Tothom el reconeix. Se'n parla com a representant del nou "look" de la cançó algeriana, com si fos un nou Brian Ferry. Al seu país és un ídol i, com a tal, la gent l'estima i segueix els seus passos. Fa una música situada dins el "rai", un estil amb els orígens a la música beduïna i que ha anat evolucionant fins a un estil totalment actual. Els Germans torki, un grup molt reconegut i que aviat ha d'en registrar en solitari, formen el seu grup d'acompanyament habitual. El futur d'Abderrahmane Djalti és present, magnífic. Enfront de músiques anglosaxones que dominen bona part del nostre panorama musical, ell és una aportació molt pròxima, que ha de donar molt bons resultats. La música d'Abderrahmane Djalti és viva, actual, vibrant. Neix a Algèria, a dues passes d'aquí.

CARLOS CANO ANDALUSIA

Nat a Granada ara fa 41 anys, Carlos Cano és un cantant bent sinular que ha passat de les composicions pròpies a les còpies. Als 21 anys comença a cantar a la lluita democràtica i a les reivindicacions d'Andalusia. Reconeix que el descobriment de Blas Infante i de Gardia Lorca són dues fites importantíssimes de la seva vida. Afirma rotund que "interessa massa la cultura de fora, quan sembla que la pròpia dona vergonya". Li agrada quan una cançó sembla que se li escapa, com si ja no fos seva. És el que ha succeït amb "Habaneras de Cádiz" i "María Portuguesa", que les sent viure per elles mateixes, com si no li pertanyessin. La seva no és una Andalusia típica i folklòrica, i si ara interpreta algunes còpies tradicionals, "és un reconeixement públic de les fonts de la meua cultura. No vull fer discs d'homenatge a res ni a ningú; m'ha tocat la sort i la desgràcia d'assistir a missa i repicar: Componc, som autor...". La veritat és que ha fet renèixer unes còpies que Concha Piquer havia llançat al cor de molt gent. La veritat és que, entre Granada i Cadis, Carlos Cano és tota Andalusia.

BALTASAR SAMPER, MELODIA LLUNYANA

JOSEP-LLUÍS CAROD-ROVIRA (publicat al diari "Avui", dia 3-5-88)

El 3 de maig de 1988 naixia a Ciutat de Mallorca el músic Baltasar Samper i Marquès, ara fa, doncs, cent anys. Joaquin Sampere, el seu pare, era cantant d'òpera, i el seu germà Julià, beneficiat de la catedral, va ser l'organista de la Seu fins a la seva mort, el 1979. En aquest ambient familiar no és estrany que se sentís atret per la música, sent ja un al·lotell. A Palma, començà la seva formació amb Antoni Noguera i Balaguer, al Saló Beethoven, a l'Associació Bach o en els Festivals Chopin.

El 1907 arribà a Barcelona i es convertí en deixeble d'Enric Granados, gràcies al qual esdevingué un gran pianista i també professor de l'acadèmia que tenia el seu mestre, en absència del qual Sampere en duia la direcció. Al costat de Felip Pedrell aprengué composició, harmonia i instrumentació, però, sobretot, quedà marcat per l'empremta nacionalista del músic tortosí, el qual l'encoratjà a aplegar tota riquesa musical del folklore mallorquí.

Quan ja adquirí un cert prestigi adoptà el nom artístic de Samper, per tal de no ser confós amb un còmic d'anomenada. A Barcelona despleguà una activitat intensíssima fins als anys de la guerra i s'identificà plenament amb el moviment nacionalista cultural i polític, que amb una força puixant s'estenia arreu del país. Col·laborà amb l'Orfeó Català, escriví una biografia de Lluís Millet, prengué part en l'adjudicació dels premis musicals Patxot i Concepció Rabell i fou premiat, ell mateix, a la Festa de la Poesia i de la Música.

L'obra del Cançoner Popular de Catalunya el designà per recollir el folklore de les illes, entre el 1924 i el 1929. Tot sol, o bé acompanyat per Miquel Ferrà, Josep M. Casas i Ramon Morey recorregué Mallorca i, amb Andreu Ferrer, Menorca, per aplegar-hi melodies populars, danses i instruments característics. Continuava, així, la tasca començada pel seu primer mestre, Antoni Noguera. El 1924 s'incorporà també als treballs organitzatius i administratius de l'Obra, treballant en l'extracció de material en cèdules per estudiar i classificar les cançons.

El 1928 va ser homenatjat per

l'Associació Bach amb un concert a Palma i a Sóller, en el qual ell mateix acompanyà al piano la veu de Mercè Plantada, cantant poemes de Sagarra, M.A. Salvà, M. Ferrà, etc. Per Mallorca i Catalunya va fer nombrosos concerts que ajuden a augmentar la seva consideració. A la capital catalana, dirigí l'Orquestra de Cambra i va ser, també, director artístic de Ràdio Associació de Catalunya. El 1932 va rebre un homenatge públic, en el transcurs del qual Lluís Millet llegí un breu assaig sobre la catalanitat de Mallorca i de l'obra de Samper, Lamote de Grignon li oferí una cançó i A. Pons i Guitart un poema.

Samper va ser també un crític musical de gran prestigi que desenvolupà la seva tasca amb rigor, reflexió i atenció cap a les noves manifestacions musicals. Durant anys sostingué la secció musical de *La Publicitat* i

col·laborà en un seguit de revistes especialitzades com la *Revista Musical Catalana*.

Com a compositor, l'obra més coneguda de Samper són les *Dues suites de cançons i danses de l'illa de Mallorca*, estrenada el 1929 al Liceu, dos anys després a París per l'Orquestra Lamoureux -on fou presentat com a «gran artista català»- i interpretada, més endavant, per la Simfònica de Filadèlfia i l'Orquestra Pau Casals. Samper mateix dirigí l'orquestra del mestre vendrellenc i també un concert d'homenatge al desaparegut Xavier Gols, de qui estrenà uns *Preludis rurals*. La seva suite Mallorca s'interpreta el 1931 als festivals Chopin i sembla tenir el seu origen en la música de fons sol·licitada per a un dels primers projectes cinematogràfics de l'illa.

Altres produccions que completen la seva obra són el *Ritual de pagesia*,

per a petita orquestra i piano, *Variacions sobre un tema original* i *Balada*, per a piano, *L'Estiu*, *Cançó trista*, *Jocs de nins* i *Cançó de s'Espadar*, corals, *Plors*, *Excelsior*, *L'amor de les tres germanes*, *Cirerer florit*, *Sonets de Shakespeare*, *La cançó de les ones*, *Cançons franciscanes*, etc, cançons originals, a més de multitud de cançons populars musicades per ell.

Arrenglerat amb la generació que volia donar una dimensió universal a la música catalana, l'obra de Samper es troba a mig camí de l'impressionisme francès i de la cultura popular mallorquina. Pertanyia als Compositors Independents Catalans, grup dels vuit que integraven, ultra Samper, altres set músics aixoplugats sota l'Ateneu Barcelonès: Mompou, Gerhard, Blancafort, Gibert-Camins, Toldrà, Lamote de Grignon i Grau.

Acabada la guerra, després d'una

estada a Tolosa i a París, es desplaça a Mèxic per establir-s'hi definitivament. Allà continuà l'exercici de la docència musical i dirigí el departament d'Investigacions Etnico-musicològiques de l'Instituto Nacional de Bellas Artes. Mogut pel seu interès per la cultura musical del poble, recollí gran nombre de cançons dels indis mexicans de tal manera que es convertí en un autèntic expert i revaloritzador de la música indígena. Dirigí l'obra *Investigación folklórica de México*, obra cabdal del folklore musical mexicà. Va fer algunes incursions al món del cinema -el 1945 fou premiat per la música que compongué per al film *La Barraca*- però tot i que encara signà alguna obra com a compositor, aquesta faceta entrà en devallada durant el seu exili.

Fidel a les seves conviccions nacionalistes, Samper milità a Acció Catalana i, a l'exili americà, dirigí l'Or-

feó Català i el Consell de la Comunitat Catalana de Mèxic, entitat que defensava la superació del marc autonòmic, el dret d'autodeterminació i la idea de Països Catalans. Allà col·laborà a *Lletres* i *La Nova Revista*, publicacions catalanes de la diàspora, a *Occident de Barcelona* i envià donatius als *Quaders de l'exili*, la més combativa de les publicacions de l'exili català.

Mort a Mèxic el 25 de febrer de 1966, fa dos anys rebé el reconeixement públic que es mereixia al nostre país, en ser-li concedida la Medalla d'Honor i Gratitude de l'illa de Mallorca pel Consell Insular. La seva ciutat natal l'ha recordat no fa gaire amb un concert. Però el millor homenatge no serà altre que la divulgació de la seva obra.

Josep-Lluís Carod-Rovira és escriptor i vice-president de la Universitat Catalana d'Estiu.

COLONIALS I ULTRAMARINS

VINT ANYS NO ÉS RES

ROBERT MOSQUERA

In memoriam Enrique Tierno

Diuen que el maig francès ha entrat a la fi als museus. Fa poc temps s'han subhastat amb èxit pancartes, pasquins, fins i tot alguna llamborda amb taques indelebles de sang parisenca. I el cas és que els qui llavors els brandaven ara els compren, en un gest patètic per recuperar el temps perdut, o tal volta amb la secreta intenció d'eliminar qualsevol prova comprometedora, qualsevulla objecte delator. Han criat cabells blancs, tenen més responsabilitats, i sospiten que els seus fills viuen preocupats per Le Pen, no desdenyen Chirac i, per fi, acaben votant Mitterrand. **C'est la vie!**, pensen probablement.

Aquí les coses foren menys heroiques en aquell temps, però el transcurs dels anys dirimeix qualsevol diferència, i ens aboca al pragmatisme sempre, sense repòs. Fins i tot els feixistes adolescents de fa vint anys, fraguistes fermíssims més tard, centristes *in pectore* poc després, són ara meritòris pel socialisme d'allò que és

possible. Verstrynge no entrà mai a París -en aquell París, ja ens entenem-; Maravall, tampoc. Conegueren món, sí, estudiaren a l'Europa inaccessible, i sense saber-ho forjaren plegats aquest destí asèptic, aquesta realitat desmesurada que no reconeix en el 68 cap rostre amic, però que encara és capaç de desempolsegat la iconografia més gastada d'aquell maig davant qualsevol biògraf innocent. Per suposat, han oblidat -perquè mai no se n'assabentaren molt bé- que aquí el 68 tingué alguna cosa més que esporàdics avalots estudiantils i el nom d'un torturador reputat, Melitón Manzanos, mort a mans d'ETA per aquelles dates. Ells eren a fora, mentre es fundava el Partit Socialista de l'Interior i d'altres pagaven amb la presó la seva gosadia. Es veu que corrien temps menys heroics però, sobretot, més vulgars i amb una insuportable olor de col.

Vint anys no és res, deia Garidel. Només la distància que hi ha entre l'obscuritat i la nocturnitat.

SOBRE UNA EXPOSICIÓ...

PERE ESTELRICH I MASSUTÍ

El centre de Recerca de Documentació Històrica Musical de Mallorca, ha participat al Primer Congrés de Dansa Catalana d'Arrel Tradicional, celebrat a Sant Cugat del Vallès el passat mes d'abril. Hi ha assistit a nivell d'observador, és a dir sense prendre part en els debats, sinó com a simple curios i recercador del fet musical nostre.

Per altra banda, el Centre, i a proposta del Consell Insular de Mallorca, ha visitat l'exposició que sota el títol genèric de "El flabiol i el tamborino a la dansa de Catalunya i de les Illes" es muntà paral·lelament al congrés. Amb la idea de portar aquesta exposició a Mallorca, el Centre es posà en contacte amb el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya el qual l'ha ofert al Consell Insular.

Ara, la cosa queda en mans dels dos organismes oficials i cal suposar que es posaran d'acord quant a la distribució de les despeses. Seria realment deplorable que per una simple qüestió econòmica els interessats mallorquins no poguéssim veure l'esmentada exposició, que toca tan d'aprop temes de la nostra cultura tradicional.

Si aquest enteniment es du a terme podrem dir que s'ha obert un nou camí de possibilitats. Quantes coses no queden a mig camí per qüestions polítiques i econòmiques?

BALANÇ D'UNA TEMPORADA D'ÒPERA

ARMAND GARCIA

Ha passat un temps des la clausura del cicle operístic, dedicat íntegrament a Verdi. I amb l'equilibri que proporciona la distància, voldria fer un resum en aquestes planes del que ha suposat per a tots.

Hom ha d'agrair als que han fet possible que "Nabucco" i "Rigoletto" arribassin al Teatre Principal. Pens que mai no s'han de posar traves quan es vol servir a la Cultura, més enllà d'opinions encontrades i partidismes.

D'entrada sé positivament d'un grup de persones que han realitzat enormes sacrificis: els components del Cor del Teatre. I el mèrit es torna gran si es mesuren les remuneracions econòmiques, pràcticament nul·les. D'acord que no és aquest el cor de l'**Staatsooper** vienesa ni el de l'Scala de Milà, però poc a poc i sota les directrius dels qui el porten ha assolit una maduresa que permet intuir-li una no molt llunyana "Aida" o fins i tot algun títol wagnerià.

"Nabucco", el primer títol, tal vegada fou escollit a causa de la popularitat que el seu "Va pensiero" ha agafat darrerament (de totes maneres he d'apuntrar que aquest redescobriment del càntic com a himne de llibertat no és del tot correcte; Verdi no ho va pretendre). I "Rigoletto", hi haurà qui pensarà: massa Verdi. No, Verdi mai

no és massa per l'amant de l'òpera.

Però, com ha estat aquesta temporada? Totalment digna. O més encara: una molt bona temporada, sempre que ens oblidem d'edicions discogràfiques perfectes. La veritat de l'escenari sol ser, quasi sempre, bona perquè almenys, és autèntica, encara que a Ciutat no disposam de tota la infraestructura dels grans teatres mundials perquè l'Òpera no és cadena hatelera rentable ni bloc de ciment. És única i exclusivament Cultura.

Si ens toca parlar del que ha estat positiu i negatiu del cicle, evidentment només ens referirem al primer. El segon quedaria com a "retocable". A "Nabucco", s'aconseguí un muntatge tipus "grand òpera". L'escenografia de Giuseppe Izzo podia ser tot el convencional que es volgués, però era creïble. Diria el mateix de "Rigoletto". I hom pot dir-me: sí, però és el mateix "Rigoletto" que veren els nostres avis. I responc: aleshores ells veren un bon muntatge.

Hem de subratllar la mà mestra del "registra" Giuseppe Giuliano, amb molta experiència (Roma, i altres grans centres) ajudat per Pere Noguera. Amb ell, el nostre món líric ha guanyat una batalla important.

Musicalment, la joventut del mestre Fabiano Monica anava a favor

nostre. Provenint del Conservatori de Milà destil·là sang, suor i llàgrimes per tal d'embastar l'acoplament d'uns músics totalment dijuns de fossat i de Música escènica. Aquest és el gran "taló d'Aquiles" i no per manca de voluntarisme. Fa por pensar en títols mozartians, per no parlar de Richard Strauss o Wagner.

El tema de l'orquestra és digne d'atenció per part dels responsables. Se m'ocorre el suggeriment de propo-

MÚSICA PER A TOTHOM

PERE ESTELRICH I MASSUTÍ

Com cada any per aquestes dates, amb la primavera, Felanitx s'omple de Música. Des de fa dotze anys, la Setmana de Música de Felanitx és un esdeveniment esperat pels melòmans de la ciutat centenària. Enguany també ha estat així. El cicle ha arribat i les vetlades s'han succeït al llarg de quasi bé quinze dies. Així, doncs, la Setmana s'ha convertit en quinzena.

Quines característiques defineixen aquesta manifestació? Per damunt de tot manca d'elitisme. La Setmana felanitxera és i vol ser totalment popular. D'aquesta manera els concerts són gratuïts i adequats a l'educació musical de l'auditori, cada vegada més satisfet i cult.

Per altra banda, el Patronat Local de Música (sota el qual recauen les tasques organitzatives) intenta donar sortida als intèrprets felanitxers: estudiants, aficionats... oferint-los l'oportunitat d'actuar en públic. Enguany, per exemple, la Setmana ha inclòs dues vetlades protagonitzades pels "Joves felanitxers estudiants de Música". D'aquesta manera es combinen aquestes actuacions amb les més selectes, portades de Ciutat o de fora Mallorca.

Val la pena reivindicar esdeveniments com aquest. Des d'aquestes planes volem donar l'enhorabona als que ho fan possible.

sar molts més assaigs i lectures prèvies.

En canvi, amb els cantants, Fabiano Monica va estar sempre compenetrat, responent-li al límit de llurs possibilitats. Gabriela Cegolea, veu important, hermosa, de línia elegant, no logrà superar la prova, deixant un estrany regust, en el rol d'Abigail. En la part vital del Summe Sacerdot, Konstantin Sfiris no acabà de rendir el que aquesta duríssima part exigeix del baix. Tal volta degut a una inoportuna laringitis. Sfiris té un bon material vocal i la seva joventut permet profetitzar-li una carrera brillant. Juan Galindo és un baríton que posseeix una bella línia de cant, al qual es pot acusar, però, d'una manca de personalitat escènica i vocal. Verdi exigeix molt dels barítons i precisament fou amb el "Rigoletto" del dia 2 d'abril de Franco Bordoni, el moment amb el qual la Temporada tocà més alt. Poques vegades s'haurà admirat a Ciutat una prestació com la seva.

Carmen González (Gilda) és una de les anomenades veus "de natura". Les quals han de lograr desprendre's del continu contacte amb la sarsuela (que no s'enfadin els admiradors del gènere, compartesc amb ells en bon grau aquesta admiració). De totes maneres aquests "defectes" no restaren interès a la soprano. De Silvia Corbacho, mezzo, basti dir que tant Fenena de "Nabucco" i Maddalena de "Rigoletto" són personatges molt per sota de les seves possibilitats. Cada nit repetí l'èxit, així com l'Sparafucile de Giorgio Pappas, ja conegut a Palma degut a "Il Trovatore" de l'any passat.

Arribam al tenor José Antonip Sempere. Una veu que aconsegueix cantar un "Duca di Mantova" com ell ho fa ha d'arribar a inscriure el seu nom als grans cartells. En un altre comentari el vaig qualificar de "veu lluminosament mediterrània" i ara hi afegiria el mot italià "squillante", in traduïble. Sempere afronta els aguts i sobreaguts amb facilitat sorprenent a

la vegada que posseeix un timbre i un sentit exactes. El jove tenor aconseguirà ser el digne successor dels mítics Gayarre, Fleta, Làzaro, o el actuals Kraus, Carreras, Aragall... Aquest ha estat un dels punts jubilosos de la Temporada i un dels motius pels quals ha valgut la pena organitzar-la.

Les veus locals (Coll, Llabrés, Aguilera, Pérez Llorente...) juntament amb el tenor català Josep Bros varen estar a l'altura dels personatges secundaris. I no qualific a pedro Fuentes com a segona part, ja que el seu Ismaele de "Nabucco" correspon a un "primo tenore", que ell soluciona molt dignament.

Hem tengut, doncs, Òpera amb majúscules. Seguir-hi és tasca de tots. Per suposat dels qui tenen en la mà organitzar-la però també dels que ens anomenam amants del gènere. Siem un poble ansiós de conèixer la bellesa, senyors: la Temporada d'enguany ha acabat, la de l'any que ve ens espera desafiant.

TROBADA AMB LA CIÈNCIA JULIOL-1988 8ª EDICIÓ

2^{on} i 3er curs BUB, COU, 2^{on} i 3er curs FP, segon grau i CES

"A L'ESTIU L'AVENTURA DE LA MAR"

1er torn: 3 al 9 juliol

1. "L'enigma de l'Aiguamoll".
Resum: Avaluació de la fauna.
Lloc: "Parc Nacional dels Aiguamolls de l'Empordà" (Baix Empordà).
2. "Duna".
Resum: Les dunes: diversitat de formes de vida i adaptacions al medi.
Lloc: Torredembarra (Tarragona).
3. "Fer-se el suc".
Resum: Turisme: condicionants socio-econòmics.
Lloc: L'Estartit (Baix Empordà).
4. "La pista de l'arena".
Resum: L'equilibri de les costes.
Lloc: Sant Carles de la Ràpita (Montsià).

2^{on} TORN: SETMANA 10 A 16 DE JULIOL

5. "Qui vulgui peix que es banyi".
Resum: Biologia de la pesca.
Lloc: El port de la Selva (Alt Empordà).
6. "El realisme de Neptú".
Resum: Geologia marina.
Llocs: Banyuls (Rosselló) i Blanes (La Selva).
7. "Lat. 39°34'N, Long. 2°38'E".
Resum: Aplicació de l'astronomia a la nàutica.
Lloc: Mallorca.
8. "Llamp de llamp".
Resum: Meteorologia.
Lloc: Mallorca.

3er TORN: SETMANA DEL 17 AL 23 DE JULIOL.

9. "Guaiteu com rallen".
Resum: Lingüística.
Lloc: Mallorca.
10. "Llobarros a "Go-Go".
Resum: Productivitat marina.
Lloc: Sant Carles de la Ràpita (Montsià).
11. "Una mar de ...? No, gràcies".
Resum: Contaminants marins.
Lloc: Roses (Alt Empordà).
12. "Proa al futur".
Resum: Disseny assistit per ordinador -CAP-.
Lloc: Vilanova i la Geltrú (Garraf).

SOL·LICITUD INICIAL I INFORMACIÓ

OBRA CULTURAL BALEAR

Es tindrà en compte l'ordre d'entrada de la sol·licitud.

Despeses

- La CIRIT subvencionarà totes les despeses d'organització, direcció tècnica, materials, etc. i part de les despeses d'allotjament.
- El mallorquí participant a les trobades de Mallorca es farà càrrec de les despeses de desplaçament d'anada i tornada al lloc de la trobada i hi afegirà 6.500 ptes. com a ajut a les despeses.
- El mallorquí participant a les trobades de Catalunya aportarà 10.000 ptes. per cobrir una part de les despeses d'allotjament i de desplaçament.

Assegurances:

La CIRIT subscriurà una pòlissa d'assegurances que cobrirà els accidents i la responsabilitat civil dels participants.

ANDRÉ DELVAUX

A PROPÒSIT D'UN CINEMA QUE VAIG ESTIMAR

JOAN TORTELLA

"Cita a Palma. Setmana de cinema històric. Has de presentar una pel·lícula. Salutacions. Jaume". El text del telegrama va despertar en la ment de l'home que escrivia ressons d'esdeveniments llunyans que suposava oblidats, locals hiponòtics i obscurs en els quals s'aïllava de la vida per enfortir el seu individualisme, hores del dia en què li passava pel cap d'ésser feliç. No, els paradisos estan fets per a perdre's. Quin altre, sinó, hauria d'ésser el seu destí?

"Rendez-vous a Bray. La Fougerei. 28 de desembre. Salutacions llunyanes. Jacques". Es el text del telegrama que rep Julien (Mathieu Carrière, des d'El jove Törless", inevitablement, contingut i exquisit protagonista del millor cinema literari que s'ha filmat a Europa), jove luxemburguès que viu en el París del 1917 com a crític musical, aïllat de la seva pàtria per la guerra i separat dels seus amics per la mobilització. La sorpresa del telegrama és total. El seu inseparable Jacques (Roger van Hool), que és al front del Somme, deu haver aconseguit un curt permís nadalenç. Julien parteix immediatament cap a Bray-la-Fôret, un poble perdut enmig de la planura, a pocs quilòmetres del front. Poc després arriba a La Fougerei, una vella casa de camp que sembla abandonada. Allí, només hi troba Elle (Ana Karina), una criada encisadora i enigmàtica, que sembla desconèixer la cita de tots dos amics. Comença una espera interminable. El temps sembla no passar, com si també volgués esperar un encontre que tanmateix no es produirà. Aleshores Julien recorda: els seus anys de felicitat amb Jacques, les seves aficions musicals i cinematogràfiques, el seu amor envers Odile (Bulle Ogier), polissona i innocent, i, finalment, la guerra i la separació que l'han enfrontat amb el dilema de l'egoisme o del compromís radical. De tant en tant els records s'interrompen amb la presència cada cop més pròxima d'Elle, adés encenent les espelmes, adés parant taula i, finalment, oferint una nit d'amor. A l'endemà, Julien retorna a París envoltat per les inquietuds d'una nova ofensiva bèl·lica i el presagi de la mort del seu amic. Ja és un altre home i aleshores comprèn el misteri de la cita a Bray.

El nucli del film el formen dos homes, dues dones i dues formes d'amor. Aquesta trama tan senzilla es complica intencionadament perquè Delvaux insereix en cadascun dels seus personatges un temps interior distint, i apareix així l'ambigüitat i la suggerència; també, el clima de suggestió que a poc a poc guanya l'espectador fins que el fa penetrar en la psicologia dels personatges. Per aconseguir aquest clima d'indentificació, Delvaux basteix la seva pel·lícula amb un estil musical i un ritme d'Andante. L'elecció del Preludi, Coral i Fuga de Cèsar Franck, que inunda completament una llarga seqüència, alguns dels Intermezzo de Johanes Brahms i el Nocturn de Jacques de Frédéric Devreese, que suggereix el tema de la joia i mort del fidel amic, constitueixen, ensems amb la imatge, l'estructura interior d'una pel·lícula en la qual el tema romàntic de presència i absència, record i oblit, són fonamentals. Aquesta compenetració entre imatge i música fan de "Cita a Bray" l'exemple més acurat de cinema de cambra. Delvaux també ha escollit els seus personatges d'acord amb un criteri de contrapunt melòdic. Mathieu Carrière i Roger van Hool representen dues actituds vitals contràries que, no obstant això, es

complementen. El primer interpreta en una línia d'austeritat expressionista recolzat en lleus matisos romàntics. Es digne de ressaltar la recreació que fa del pas d'una adolescència ingènua a una consciència d'adult. Al seu davant, hi contrasta l'actor belga, que, alhora que una aparença voluble, ofereix una fermesa desconcertant, la qual cosa reflecteix la seva verdadera maduresa. Aquest contrast s'accentua encara més entre les dues protagonistes femenines. A l'exuberància i frescor de Bulle Ogier, s'hi oposa l'experiència d'Ana Karina, en un paper difícil fet de silencis.

Entenc el cinema d'André Delvaux com a un possible antídoto contra la creixent vulgarització de la imatge i de la seva degradació mitjançant pràctiques audiovisuals caracteritzades per l'absència de rigor i una lamentable indolència. I crec que és així perquè Delvaux retrata amb Kantiana predisposició, com si fos la primera vegada, però, al mateix temps, sap que realment no és la primera vegada; que l'amistat, l'amor i la mort han estat temes constants del cinema i els films amb la consciència del present. En aquesta nova mirada, ansiosa de puresa, barreja d'allò més arcaic i més nou, hi veig el futur del cinema d'autor.

CRE-A-CCIÓ

Hiverneus sortia de la setena boira cap al raig infinit, d'un munt de blanc que enrojolava de fred els esguards.

Tenia costums peculiars. Com que estava molt tot sol, es mossegava les ungles i feia un renou esgarri-fós amb les dents. Era com un heroi de capa caiguda, solitari i granític.

Altres temps va posseir la terra. Però ara, llevat dels seus viatges al País de l'Impossible Retorn, on ell hi du el repòs, vegava sense destí i no era ben acollit enlloc.

N'Elisenda el va reconèixer tot d'una. Només els infants tenen el poder d'esbrinar els missatges més profunds que la gent gran, tal vegada per convenció, acostuma amagar.

Estava trist i cansat, n'Hiverneus. Els seus peus, crullats per les pluges. La seva espatlla, vinclada per l'esforç. El seu alé, gelat.

Feia molts d'anys que Hiverneus tenia una secreta il·lusió: posseir una flor. Però per on ell passava les flors s'amagaven astorades i àdhuc morien. No suportaven un esguard tan sever.

De vegades, se'l veia acompanyat d'en Bufavents. Però tal companyia no l'afavoria gens, doncs, al pas d'en Bufavents, no solament s'amagaven les flors, sinó que a més a més, queien les fulles que restaven valentes, llevat de l'heura, que aconseguia mantenir-se, aferrada en el mur.

N'Hiverneus rodava i rodava per tot. Plorava flocs que mantellaven els cims de blanc, i els seus dits eren com llances de cristall, que li obrien camí amb moviments secs i sincopats.

Qualque pic, n'Hiverneus baixava pesadament a la platja i quan endinsava el seu cos a la mar, un esglai gelat omplia l'aigua de ressons, i els peixos s'amagaven a les encletxes de les roques.

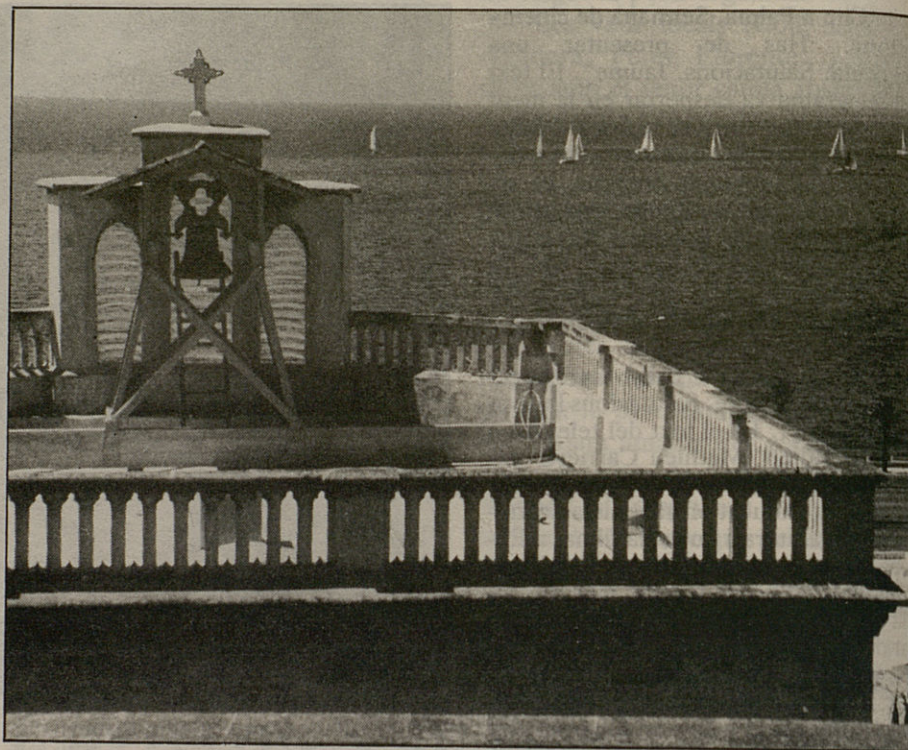
Per més que ho intentava n'Hiverneus, res més que el ferd aconseguia moure. Mai una flor consentí d'alegrar-lo. Mai ningú li oferí un cafè amb llet ben calent per confortar-lo.

Ell era tendre, però, i volia ser estimat.

Quan arribava el febrer, acom-

HIVERNEUS

MARIA VICTÒRIA SECALL

Fotografia de Vicenç Matas

plint una antiga costum, s'adreçava al bosc. Enfilava, sorrut, el camí dels llentiscles, fent tremolar totes les pedres, i s'asseia al rocam. Des d'allí fitorava els àgils peus de la Candelerà, l'al·lota de la Llum, corrent amunt i avall de la platja, i lentament alçava els ulls i se la mirava.

Si la veia plorar, baixava el cap i s'esmunyia, es vaint-se, fins a no ser res més que una gota d'aigua, dissipada pel sol, que ja començava a desvetllar-se. Perquè volia dir que el seu pas havia estat massa cru i l'havia entristida.

Però, si, altrament, la veia riure, sentia el seu permís per existir, malgrat la seva grisor, i continuava febrer endins, fins a trobar el cor de les flors d'ametller, que ja reventaven per tot.

N'Elisenda ho havia sentit dels llavis dels més grans:

"Si la Candelerà plora

l'hivern és fora.

Si la Candeleràriu

l'hivern és viu".

N'Elisenda estimava n'Hiverneus. Li agradava sentir-lo a les galtes i a les mans i per això mai volia dur guants.

Aquell vespre estava decidida a fer-lo feliç i va dibuixar-li una flor. La retallà i li donà.

-Té, Hiverneus, jo sé que tu en vols una i mai n'has poguda tenir cap.

N'hiverneus va plorar flocs, com sempre fa quan s'emociona. I els flocs van cubrir la flor que la petita amiga li havia donat.

Bufavents, que era un bon jan, va fer eixugar els cristalls de neu a l'instant, per tal que no s'espenyàs la flor, que restà a les mans d'Hiverneus, ferint de blancor els ulls de la nina, amb tacte suau.

I així va ser com n'Hiverneus va tenir la seva flor, que com ja sabeu és l'Edelweiss, la flor de la neu, que sempre l'acompanya.

LA MISTERIOSA "OLLA" DEL CASTELL DE BELLVER

MIQUEL FERRÀ I MARTORELL

El Castell de Bellver, a 144 metres d'altària, fet que justifica llargament el seu nom, fou edificat per ordre de Jaume II a començament del segle XIV. En fou l'arquitecte Pere Salvà, home de sobrada competència que ja havia treballat en la transformació gòtica de l'Almudaina.

La fortalesa, acabada el 1309, serví de residència d'estiu als Reis de Mallorca. Fou emprada com a presó de la família de Jaume III després de la mort d'aquest a la Batalla de Llucmajor el 1343. També Joan I s'hi allotjà el 1395, tot fugint de l'epidèmia que feia per terres de Catalunya gran mortaldat. Aleshores, el castell recobrà la seva funció festiva i va ser indret de jocs florals i balls de gala. Però la vida cortesana no tingué, entre aquells murs, llarga durada. Ben aviat el destí de Bellver es féu més i més tràgic. Allà els agermanats degollaren una bona partida de nobles i allà, també, foren reclosos molts d'aquells i altres enemics de l'Imperi. Més tard esdevingué tal bastió el calabós de Jovellanos, el dissortat ministre de Carles IV, el 1802, i també del savi francès Arago, més bé per motius de seguretat, el 1808. Presoners francesos de les tropes fidels a Bonapart deixaren sobre les parets els seus noms marcats a punta de cullera, amb altres dades misterioses de la seva captivitat. I el 5 de Juliol de 1817, el Lloctinent-General Lluís Lacy, detingut, encarcerat i torturat per haver conspirat amb els liberals contra Ferran VII, hi fou executat per un escamot d'a-fusellament.

Quasi sempre presó política, el castell, es conserva ja avui com a museu i monument, encara que els seus murs recordin empresonaments més moderns, a la guerra del 36. Un doble fossat rodeja la seva planta, noble i circular, on s'hi poden comptar set torrellons iguals, un per cada dia de la setmana. ¿Serà veritat que els presoners, mancats de calendari, fixaven cada dia els ulls en una d'aquelles torres, marcant així en la seva memòria el pas del temps? La torre del dilluns, la torre del dimarts... Una torre molt gran, la torre de l'homenatge, de

Torre del Castell de Bellver al peu de la qual hi ha l'"olla".

37 metres, domina tot el conjunt, lligada a la resta de l'edifici mitjançant un pont, també gòtic i ben aïrós. I és sota aquesta torre, a la part més baixa i fonda, on es troba el reduït que en diuen "L'Olla" i que té una certa forma de baldufa, sense finestres ni finestrons, per davall del nivell de l'aigua que omplia els fossats. Aquest hauria estat el més sever calabós de la fortalesa al qual només s'hi pot accedir per una estreta obertura a la part d'enmig del sostre. Altres han dit que no era sinó un aljub d'aigua de pluja. ¿Presó o aljub? Aquesta és la pregunta. Un es pot ima-

ginar amb angoixa, com podria esser la curta existència del presoner allà reclòs, quasi soterrat viu, dins la fosca total del reduït recinte, respirant una humitat terrible i un aire del tot enrarit, defecant a un racó, menjant la misèria que li davalaven amb una corda i una canastra. En aquelles condicions, la mort o la follia eren cosa apressada i segura. ¿Qui fou sotmès a tal suplici? Si l'Olla fou dipòsit per aigua i no calabós, sembla que mai no contingué el tal líquid que, per altra banda, hauria deixat senyals inequívocs. ¿Quin misteri oculta ja per a sempre l'Olla del Castell de Bellver?

LA MOGUDA PLANETÀRIA

ALLEZ
ENFANTS!

ANTONI GINARD

Quan es feia la campanya electoral francesa, teníem noves notícies dels avalots i les reivindicacions per a la independència cana-ca. Era un bon moment per cridar l'atenció i un bon contrapunt per al chauvinisme del j'ai perdu la plume dans le jardin de ma tante.

A Nova Caledònia, a l'altre cap de món, un grapat d'homes (que deuen ser d'aquella raça que els vells llibres anomenaven **aceitunada**) posen en qüestió la demagògia i la dominació francesa. Unes illes on la potència colonial hi manté els laboratoris i les bases nuclears.

Tot d'una després de les eleccions, semblava que Rocard hi volia enviar una comissió a parlar. Possiblement no s'aclarirà res nou i tot seguirà més a menys igual. El manteniment de la política exterior per tal de conservar la **grandeur française** costa a l'estat francès un "potosi" i una bona part de l'altre, però no hi ha indicis que es vulgui renunciar a ella. Les solucions de **monsieur** Mitterrand no diferiran massa de les que hagués adoptat Chirac. S'ho faran, diguem-ne, a la francesa.

No cal oblidar que el problema es desenvolupa a l'àrea que, diuen, serà el centre del món. Deu ser també per aquesta raó que el senyor González Márquez ha anat a veure com va la construcció d'avionets a Indonèsia i a rescatar **los últimos de Filipinas**.

Els nadius de la Polinèsia, que són pocs i d'unes illes petites, no tenen cap motiu per renunciar a les seves aspiracions i als seus drets. Per exòtica i llunyana que pugui semblar, la lluita nacionalista **cana-na** hauria de servir de testimoni i fer reflexionar front als estats centrals.

LLIBRES

CULTURA OBRERA I
MOVIMENT SOCIAL

(notes a propòsit del llibre d'Antoni Nadal sobre el primer de maig a Palma)

CARLES MANERA

És per ço que hom ha insistit, essencialment, en analitzar les formes de resistència legalitzades (com per exemple els sindicats) que no pas els mecanismes d'oposició clandestins (centres culturals, cooperatives, etc.). Una altra vessant d'estudi ha prioritzat la reconstrucció de les magnituds econòmiques que afecten directament la classe treballadora: salaris, preus, moviment vaguístic; es tracta, doncs, d'aplicar la metodologia de la història econòmica per establir unes variables que permetin comprendre les diferents respostes socials dels obrers.

Nogensmenys, altres investigadors han encetat una nova línia de recerca: la que intenta, a través de les pautes culturals dels treballadors, acostar-se a llurs formes de vida i a les fórmules de resistència quotidianes, al marge de les lluites laborals a les fàbriques o als centres de treball. Pens que és aquest el cas d'Antoni Nadal. L'autor s'ha endinsat en el món obrer mallorquí utilitzant un indicador distint: la posició dels treballadors davant la celebració de la seva festa, el primer de maig. El llibre, tot i que és força descriptiu, resulta novedós en el punt que ens interessa destacar: es presenten uns materials -al llarg de tot el text, però bàsicament en els apèndixs- que insinuen l'existència d'una cultura obrera a Mallorca, diferent de la cultura més intel·lectualitzada de l'època i, lògicament, distinta de la burgesa. Aquest fet cultural parteix, com el mateix A. Nadal suggereix, de la consciència de classe: el primer de maig és una jornada reivindicativa, i els treballadors, organitzats o no, la utilitzen per vertebrar protestes concretes o reflexions més generals. Ara bé, el primer de maig esdevé, a poc a poc, un dia festiu en el sentit més estricte del terme: es parlarà menys de reivindicacions i es dedicaran més les hores a l'oci (pescar, anar al camp, etc.).

Estam, doncs, davant un procés que no és únic i que ressalta algunes de les facetes genuïnes dels plantejaments culturals dels treballadors urbans mallorquins. I no és únic perquè la vessant lúdica -o d'altres no tan ocioses que desvelen la cultura obrera- ha estat una constant en el món obrer, i això ho han demostrat sobretot els historiadors anglesos i italians. Vull dir que al moviment social dels treballadors, que comporta combats reiterats per a un millor nivell de vida, mobilitzacions per millorar també les condicions als centres laborals, hem d'afegir les manifestacions de tipus cultural que indiquen aspectes poc determinats en les fonts diguem-ne *tradicionals*, i que sens dubte poden aclarir alguns dels factors de la lluita "clàssica" de la classe obrera.

En aquest sentit, la metodologia emprada per E.P. Thompson, E. Hobsbawm, G. Stedman Jones o L. Passerini, per citar tot just alguns dels més rellevants historiadors que s'han centrat en les expressions culturals dels treballadors, amb la finalitat de poder gaudir d'una eina renovadora per a analitzar el món obrer: estam davant d'uns estudis seriosos, amb fonaments teòrics molt sòlids, i amb unes perspectives de recerca que contemplen la documentació "oficial" -ja sigui de les entitats públiques com les dels propis obrers (partits, sindicats)- que palesa una visió acrítica, utilitzable al màxim, però que cal confrontar -o enriquir- amb la història oral -feta amb una metodologia científica- i amb l'anàlisi de les manifestacions més directes -i no tan mediatitzades per l'oficialisme- dels treballadors: cançons, poemes, escrits diversos, etc. A. Nadal s'ha decantat per aquesta forma

d'investigació, i la visió que ens ofereix no és la vida dels obrers ciutadans adscrits a un sindicat determinat. Ben al contrari, descriu les formes de conducta dels treballadors, sense delimitacions clares -tot i que els sindicats, com és obvi, apareixen en el seu estudi-, la qual cosa abona el que es deia més amunt: hi ha una cultura típicament obrera que urgeix conèixer amb major precisió.

Aquesta història popular, poc impulsada a Mallorca, però que té una llarga tradició a d'altres indrets europeus -Anglaterra, Alemanya, Itàlia-, suposa fer la història "des d'abaix", sota plantejaments gramscians de reconstruir la història nacional-popular. Hom pretèn descobrir el ritme de vida en les llars dels treballadors, com a un dels escenaris principals de la producció. Per exemple, H. Medick ha demostrat que, amb la reconstrucció del cicle vital de la classe treballadora domèstica i llurs privacions materials, hom pot comprendre la base, a la producció, de l'acumulació primitiva de capital; i és factible que l'obra de les historiadores feministes, centrada en la inter-relació de la família, el treball i el llar permeti esbrinar de quina manera es formaren les classes i la consciència de classe. Tanmateix, no hi ha dubte que l'atenció envers lo quotidià pot degenerar en un "catàleg d'objectes inanimats", com indica R. Samuel. Però llibres com el de R. Fraser (*Recuérdalo tú y recuérdalo a otros*, Ed. Crítica) sobre la guerra civil espanyola, demostren que, amb un tractament ambiciós, la comprensió de l'experiència subjectiva i de les relacions socials quotidianes pot plantejar qüestions teòriques importants.

Metodològicament, la història popular posa en dubte l'existent divisió intel·lectual del treball, de forma que ataca els monopolis professionalitzats del coneixement. Es tracta de "democratitzar" la investigació històrica. Ara bé, la temàtica de la història popular -i crec que el llibre d'A. Nadal pot ser un exponent a Mallorca, com ho són les investigacions etnològiques d'A. Ramis- s'ha de contextualitzar: hom ha d'emmarcar els subjectes d'estudi en un feix de coneixement generals -econòmics, socials, polítics. Cal extraure conceptualitzacions, disquisicions teòriques, que han d'ajudar a valorar les formes organitzatives dels treballadors illencs, mecanismes le-

ANTONI NADAL

EL 1r DE MAIG A PALMA (1890 - 1936)

QUADERNS «CULTURA FI DE SEGLE»

AJUNTAMENT DE PALMA

gals o il·legals, articulats en sindicats o desvertebrats, i s'ha de partir de les diferents disciplines de les ciències socials. Reconstruir els salaris dels obrers illencs és una tasca peremptòria, avui en dia, com fixar els preus dels queviures bàsics que havien de comprar, o determinar la tipologia de les vagues que protagonitzaren. Desvelar els paràmetres de l'economia mallorquina a les darreries del Vuitè i al llarg del present segle, és igualment un repte per al científic social. Però identificar les formes de vida de les classes populars, llurs indicadors culturals que les particularitzen, els problemes que transllueixen en llurs expressions més pròpies (rondaies, cançons, etc.), les pautes d'organització familiar, d'oci, d'adhuc d'amistat -recordi's els cafès com a imprevistos centres de discussió, on es

juga a les cartes, però també es parla de política i dels entrebancs quotidians -és igualment una línia de recerca a incentivar.

En definitiva, A. Nadal ha culminat un treball molt útil, inserit dins un plantejament renovador, que no hauria de concloure ací. L'autor ja ens havia ofert una excel·lent contribució -amb una línia similar a la del llibre que es comenta, tot i que amb major reflexió analítica- sobre la presència de Marx a la publicació "El Obrero Balear". Això ens confirma la continuació per un camí ja obert, per la qual cosa esperam que es perllonguin aquestes investigacions, bé en solitari, o bé col·lectivament, amb un projecte de recerca ambiciós que ajudi a desvelar el nivell de vida i les formes culturals de les classes treballadores mallorquines.

RETRATS DEL FOTÒGRAF NO ADOLESCENT

CLIMENT PICORNELL

De petit m'havien ensenyat dins el conreu de la meua mentalitat escrupulosa, que "veure" no era pecat. Era pecat "mirar". Em referesc, naturalment a veure o mirar determinades coses considerades pecaminoses. És a dir, si un "veia" però no hi aplicava atenció, no passava res, però si "veia" i a sobre "mirava", aquella càrrega de gust disparava la supossada lascívia. I això, era punible.

No sé perquè aquest pensament em redolava pel cap, després de la contemplació de les imatges del llibre PALMA, LA CIUTAT I LES OMBRES, captades per l'ull de Vicenç Matas. Voldria dir -molt millor- per la mirada de Vicenç Matas.

Supòs que el sedaç de la memòria, que ens ha fet tornar laxos i ens ha retirat els escrúpols, m'ha volgut retornar el plaer de la contemplació d'una

cosa que et fa passar gust. I m'imagín que així li deu haver passat al fotògraf. La mirada reposada, tènue de la seva particular manera de veure Palma. Un acostament a una altra percepció de la ciutat amb la complicitat que provoquen el blanc, el negre i les múltiples tonalitats de grisos. Fins i tot les coses vistes fugaçment, aquelles sobre les quals no hi podem mantenir l'atenció llarg temps, han quedat fixades per poder-hi tornar, una vegada i una altra.

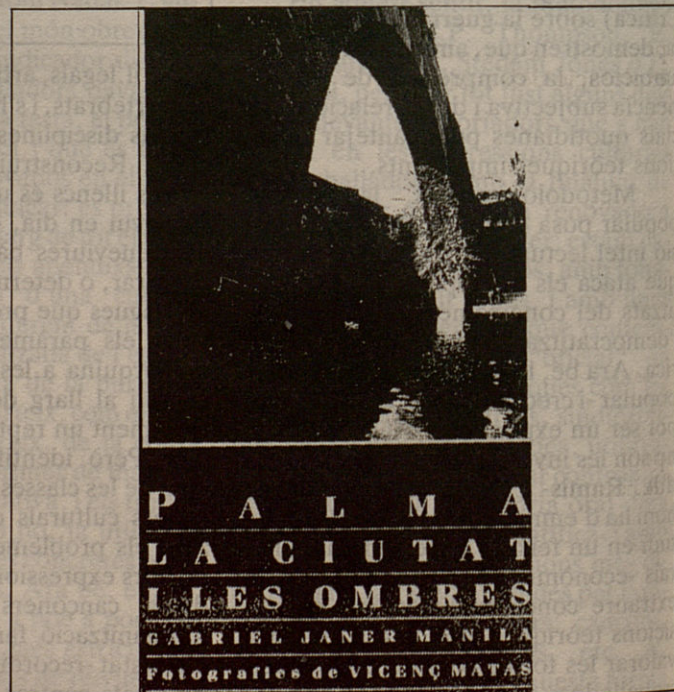
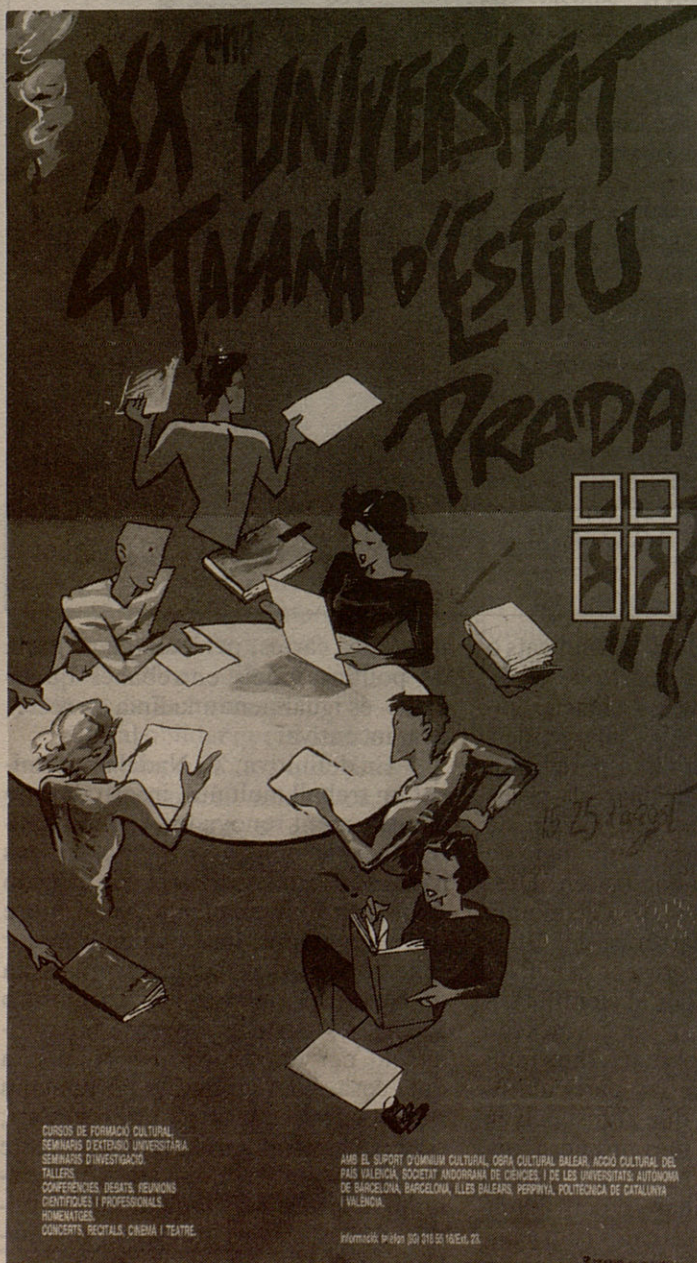
He de dir que conec Vicenç Matas ja fa anys i sempre l'he vist relacionat, estretament, amb el món de les imatges. Ara mateix això em fa recordar aquell personatge de la pel·lícula famosa que opinava que qualsevol cosa, això mateix "peut être du cinéma" i ho deia enquadrant amb els dits de les mans l'escena de la seva promesa enfadada amb ell: "Ça peut être du cinéma". Així la vida, la ciutat, les coses poden ser enquadrades per la particular visió de l'artista... provist d'una càmera de retratar.

Les escaletes del clarobscur, les escenes i les vistes de la

ciutat a gran-dia, les pedres antigues, els monuments contemplats amb un prisma especialíssim (vull recordar la plaça de la Llotja amb els al.lots jugant-hi), el contrapunt d'una acció (la façana de Monti-Sion, però amb la galleria plena de turistes), i els personatges, i aquí és on es decanta un cert gust del retratista per la gent marginal que habita la ciutat a l'ombra o al sol i que són, tanmateix, involuntaris actors del paisatge urbà. Com nosaltres mateixos.

Si, com pensa Vicenç Matas, la fotografia (part de la imatgeria icònica de la imatge) és una eina de coneixement, de relació i de retrobament de la realitat, vet ací -en aquest llibre- el seu exemple més aconseguit, lluny de fraccionaments, complet. Una bona mostra, gosaria dir que tot un corpus, del fotògraf ja madur.

Palma, la ciutat i les ombres. Textos de Gabriel Janer Manila. Fotografies de Vicenç Matas. Edita Caixa de Pensions de Catalunya i Balears. Obra editada en commemoració del 75è. aniversari de la presència d'aquesta institució a les illes Balears. Juntament amb les fotografies, l'obra d'uns textos escrits amb el mestratge habitual per Gabriel Janer Manila.

CRÒNICA DE GUINEA, DE MIQUEL FERRÀ*

GABRIEL SEGUÍ I TROBAT

Aquesta darrera novel·la del sol·leric Miquel Ferrà pot tenir, com tota obra literària de qualitat, una multiplicat de lectures, unes de les quals la sociocultural.

El protagonista de la narració, Robert Bisbal i Nfumu, és tot un paradigma de la complexa situació social i econòmica que suposà la colonització espanyola de Guinea. En efecte, Robert és fill il·legítim d'un terratenient, però és el símbol de l'encontre de dues cultures distants i sovint antagòniques. Ara bé, el cas de Robert Bisbal planteja un seriós interrogant: és possible la fusió d'aquestes cultures? Si analitzam acuradament l'obra, la resposta és negativa perquè, tanmateix, les arrels africanes de Robert l'estiren molt més que no les catalanes, fins al punt que aspira a convertir-se en redemptor del seu poble, com ha passat amb tants d'africans educats a l'europea. És, al capdavant, impossible l'europeïtzació d'Àfrica.

Som, també, davant el relat de la doble vida de colonitzadors: d'una banda, l'establiment, el cercle tancat dels colonitzadors: de l'altra, la vida real, els amors secrets, il·legítims, però que semblen omplir el buit afectiu d'homes que, més enllà de les apologies oficials, són simplement gent que ha anat a les colònies a cercar la peseta i res pus, amb la consegüent explotació dels nadius. En aquest sentit, topam amb la trègèdia d'homes que no poden treure a llum la seva amistança amb les nadieses perquè els ho impedeixen els tabús i els *bons costumes* d'una societat que permet la doble moral... però sense escàndols.

Fixem-nos ara en el pare de Robert. És l'exemple de com doblers poden trabucar la vida d'un home. Anarquista convençut i militant en la joventut, és deportat per un any a Guinea per voler instaurar al seu poble la república llibertària. Després de complir la pena, queda a la colònia i es casa amb una rica terratenient. Ja està fet d'ell: arriba tan enfora que, fins i tot, s'uneix a un escamot de dretans per donar suport armat als sublevats el 1936 contra la República. Tot home té un preu, en aquest cas ha estat un pol·lent hisenda.

Però el guix de *Crònica de Guinea* és la lluita contra tota casta d'explotació: econòmica i política, amb les premudes constants dels recursos guineans i la tirania dels colonitzadors i dels seus successors. És aquí on hem d'enquadrar el desig de redempció del seu poble que mou Bisbal a assassinar Macías, el dictador tan bon aprenent dels mètodes més que discutibles dels antics amos. També, però, una lluita contra l'expoli cultural d'un poble -d'Àfrica sensera- que és considerat salvatge perquè no té les mateixes coordenades culturals que Europa. En definitiva, és un tràgic esforç per recuperar la dignitat d'un poble a tra-

vés de la seva cultura, de refer la seva imatge del món i de la realitat. Nosaltres ja coneixem en carn viva aquesta història. A aquesta intenció responen les belles llegendes i dites guineans que brufen tot el llibre i que ens obren les portes d'una concepció de l'home ben distinta a la nostra.

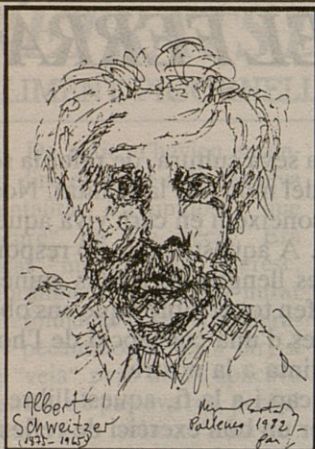
Al cap i a la fi, aquest llibre ens pot esser un bon exercici de reflexió i de contrast amb les nostres actituds enfront d'altres pobles de cultures diferents a la nostra, ja que parlam tant del genocidi cultural que pateix el nostre poble.

**Crònica de Guinea*, Miquel Ferrà.
LAIA/ El Mirall i el Temps. Barcelona 1988.

CRÒNICA DE GUINEA Miquel Ferrà

LAIA/El Mirall i el Temps

Albert Schweitzer

Ornista inspirat, de Bach opuscles.
L'essència musical que amb l'harmonia
la vida t'inunda i la teva obra.
Filòsof i teòleg i filèsof,
tu, meitat missioner, meitat científic,
perquè el treball mai no et dona fatiga,
reflexions d'amor al fons dels homes,
seguint la petja i els camins de Crist.
Et consol i la pau i l'esperança,
entra glos desamparats, tu repartides.
Als noranta anys, s'ha anirà l'arcada immensa
de la teva alba gràvida i fecunda,
que ha curullat de llum la força humana
del dolor, el patiment i la tragèdia.
Als noranta anys, la teva entesa pròvida
als germans de la terra, esdevé eterna
quan el doler de Déu, s'hi somriu l'anima.

Miquel Botas
Pollença, 1972. Bar.

"200 HOMES DEL MÓN"

P.E. i M.

El poeta, recercador i Amic Miquel Bota Totxo, ha publicat, no fa gaire, un llibre que m'atrevesc a qualificar d'original. Es tracta d'un personal homenatge a dos-cents personatges de la Història de la Cultura. Dos-cents noms de tots els temps i de diferents indrets. Tots protagonistes indiscutibles de les Arts, les Ciències, la Filosofia...

Així, apareixen al llarg del volum músics com Bach, Mozart o Philip Newman, pintors com Anglada Camarasa o Marc Chagall, poetes com Dante, Tagore, León Felipe, científics com Newton, Rusell, Pasteur ... i molts d'altres.

La distribució del llibre és la següent: un personatge per plana, dividida en dues parts: un dibuix del protagonista i un poema al·legòric a la seva tasca.

Coneixiem, des d'abans de la publicació, aquesta tasca de l'intel·lectual pol·lencí i de veritat que ens hi sentíem interessats. Sabem també, que queden més noms encara, arraconats dins carpetes o entregats com obsequi per l'autor a diversos amics. Seria interessant que, com ara aquests primers dos-cents, sortissin els altres públicament en forma de segon volum.

Hem de citar La Caixa d'Estalvis de Pollença com a patrocinadora de la present edició.

PALAU REIAL I ELS VINT-I-CINC ANYS DE L'OBRA

GABRIEL SEGUÍ I TROBAT

La revista *Palau Reial*, editada pel Consell Insular de Mallorca, publicat un monogràfic dedicat al vint-i-cinquè aniversari de l'Obra Cultural Balear*.

Després de la presentació del president del Consell i del de l'Obra, la intervenció de Josep M. Llompart en l'acte central de l'aniversari i una crònica dels inicis de l'O.C.B. per Miquel Fullana, que en va ésser el primer secretari, serveixen de pòrtic a les entrevistes a quatre ex-presidents de l'Obra: Climent Garau (1970-1978), Josep M. Llompart (1978-1983), Ignasi Ribas (1983-1987) i una a l'actual president, Miquel Alenyar, que signa també un article sobre les perspectives de futur de l'entitat. Quatre testimoniatges distins, però valuosos i palpitaris, que reflecteixen èpoques distintes d'una mateixa història de llums i ombres.

Després d'aquestes entrevistes, diguem-ne "oficials", tres articles que els donen relleu i acaben d'enquadrar-les en la història: *Al vent i a la cançó* (i viceversa), de Bartomeu Mestre, un interessant recorregut pels darrers vint-i-cinc anys de cançó a Mallorca; *Vint-i-cinc anys de literatura a Mallorca*, de Jeroni Salom i Manuel-Claudi Sanjos, una crítica i molt discutible valoració del darrer quart de segle de la literatura catalana a Mallorca, que pot fer moltes bòfegues, però que sens dubte serà una ocasió per al diàleg en un tema tan cabdal per a la nostra cultura; i *L'ensenyament del català a Mallorca*, d'Elisabet Abeyà, un balanç esperançador, però encara insuficient de l'ensenyament en català a la nostra illa.

Finalment, tres testimonis d'escriptors mallorquins ben coneguts de tots, testimonis tendres de qui tenen un paper molt important a jugar en la tasca de normalitzar la nostra cultura: *L'obstinada lluita*, de Gabriel Manilla; *Elegràica d'argent*, d'Antoni Serra i *El temps just de fumar una cigarrera*, d'Antònia Vicenç.

En definitiva, un interessant número de *Palau Reial* que mereix ésser llegit i meditat serenament i llarga perquè encara el futur és boirós i l'Obra Cultural Balear hi té, de segur, un important paper... per desgràcia.

**Palau Reial*, maig 1988/monogràfic-2

HIPOTECA DE CABÒRIES

RAFAEL CRESPI

A la llengua Catalana, massa sovint maltractada, oprimida... etc -no pretenc fer la llagrimeta de víctima i màrtir- sembla que li ha arribat l'hora de canviar el rol que la classe dirigent -la mateixa que l'ha maltractada, etc, li havia atorgat. A partir d'ara, el seu ús, encara minoritari i minoritzat malgrat el canvi de rol, no és patrimoni exclusiu dels rústics pagesos. Avui en dia esser de l'agre de la terra ja no és una xacra pecaminosa, vegeu sinó el hobby del nostre Honorable Cañellas, ni tampoc de "los obsoletos catalanistas" (sic).

La societat mallorquina ha assumit la seva llengua com un objecte de màrqueting -no m'atrevesc a dir-ne moda- i, així, de fa poc ençà, tot xampurrejant la normativa, hem vist aparèixer coses com "CAN JOAN DE SA GERRA, comidas típicas, especialidad: lomo con col i pam boli i jamón". El fet, si bé no és per esclatar-se fent mamballetes, tampoc no és del tot pernicios, simplement cal treballar perquè aquest ús es generalitzi no només cap el cartell anunciador, sinó que aclapari la resta de l'activitat comercial. Tota una tasca que s'hauria de fer a escarada!. El que és greu és que aquesta tàctica l'hagin assumida ara els polítics i la usin a balquena, a la tàctica no a la llengua; que emprin el català no com una contribució decidida a la normalització, a l'escarada que abans he esmentat, sinó que usin el català com una mena de vaselina per entrar-nos-el dolcet dolcet. Això és, usar el català per **Hipotecar-nos les Cabòries**. Vegem-ho un poc:

El Govern de la CA sembla que vol amagar el seu reaccionarisme i la ineptitud amb una actitud pseudo-populista-nacionalista i dins aquesta actitud hi ha, no sé si conscientment o no, un ús més espontani del català en les aparicions públiques, sense que això comporti un canvi en la seva política lingüística:

- L'ús del català en la seva tasca administrativa no passa de "Govern Balear, Conselleria de ..."

- El portaveu del Grup parlamentari d'AP és de parla castellana i no en diu ni mitja en català.

- Tampoc no s'han pronunciat en contra la sentència d'emetre en bilingüe els informatius de TV2. S'ha de tenir present que AP a les eleccions catalanes fa costat als postulats més espantolistes-reaccionaris. Tampoc aquí, no acaben de tancar el coll a que TV2 es rebi en català.

Això contrasta amb l'ús del català que fan en els mitjans de comunicació locals, fins i tot, Jeroni Saiz, un dia, al mercat de l'Olivar, en un programa en directe parlava als oients en català i, fora d'ona, mentre parlava amb la seva dona i amb el presentador, ho feia en castellà.

Qui també utilitza aquesta tàctica és Bahía Nova SA que per donar credibilitat als seus interessos especuladors en sacarineja el missatge oferint-lo en català. Crec que mai a Mallorca una empresa privada no havia fet tanta publicitat als diaris en català. Davant aquest fet hauríem de dir:

Salut i força i que la febre s'encomani prest, però en comptes d'**Hipotecar-nos les Cabòries**, que ens intentin vendre un escuraplats o la més fina íntima llenceria.

El CDS, que va d'enfant terrible, tampoc no ho té gaire clar. Molt de Xisco, molt de Toni, però sobre la sentència dels informatius de TV2 Catalana, no n'han dit ni pruna. Fins i tot, el seu líder de Castelló deia que el nacionalisme era una cosa anacrònica.

D'ençà que Paco, perdó, Francesc Obrador va de pre-honorable president per la vida, també se li ha girat una arruga de la llengua i ens parla un poc en català. Serà per començar-nos a Hipotecar les Cabòries o per rentar la cara als altres "estimados compañeros"?

Convendria demanar a tota aquesta gent una mica més de coherència lingüística i que aquesta coherència passi per l'ús exclusiu de la llengua catalana, per servir la llengua, i no per servir-se'n i dissimular-ne les mancances i febleses.

EDUCACIÓ

LA REFORMA DE L'ENSENYAMENT I EL REpte DELS CENTRE D'ADULTS: L'ANIMADOR SOCIO-CULTURAL (-LABORAL).

FELIP MUNAR MUNAR

Ara que tant sentim parlar de reforma i de noves estructures acadèmico-administratives, s'haurà de replantejar un altre cop la figura de "l'educant": qui ha de ser, què ha d'ensenyar, per què ha d'ensenyar i a qui.

A un mestre d'EGB no se li pot demanar que, a més, sia animador sòcio-cultural (en el sentit estricte, però, tota educació duu implícit el tret de l'animació); més encara: sòcio-cultural-laboral. No hi ha cap mena de disciplina al llarg de les carreres universitàries-magisterials que s'ho plantegin. Llavors, quin ha d'ésser el perfil d'aquest animador dins els Centres d'Adults? Aquí volem arribar.

El futur dels centres d'Adults roman ben clar i la seva actuació és indispensable; però encara no té del tot esbrinades les línies pedagògico-administratives, és a dir, sembla que la supressió del títol de Graduat Escolar ha de fer perillar aquests centres perquè l'únic que ofereixen és Graduat Escolar.

Però a l'anterior article ("El Mirall", núm. 14) sobre aquest tema donàvem prou compte que precisament el que no es feia era seguir la línia marcada per cert sector (l'anomenada "EPA dura"), caduc ja i fregant el camp de la nostàlgia, tant negatiu per a una educació activa i de canvi constant. Ofereixen en els Centres d'Adults un ventall força ample per tal de no romandre a compte del títol, és a dir, es porta a terme la vertadera animació sòcio-cultural-laboral.

Un animador té per funció facilitar l'accés als continguts culturals, suscitar l'interès i promoure la participació en les activitats sòcio-culturals. Aquesta animació pot anar encaminada a diversos camps: a) Artístic (dansa, música, cançó, pintura etc.) b) Intel·lectual (conferències, taules rodones, tallers, etc.) c) Social (promoció d'associacions, realització de fes-

tes, etc.) d) Pràctiques (artesanía, bricolage, etc.) i e) Lúdiques (acampades, gimnàstica, etc.). Això implica una sensibilitat escaient davant les necessitats humanes, l'alegria i el sofriment dels altres, una disponibilitat ampla, un lliurament constant a la tasca i, sobretot, a la gent, i a una acollida cordial a totes i cada una de les persones. L'animador ha de posseir una bona preparació teòrica (psicologia, sociologia, antropologia, pedago-

gia), un domini de tècniques i procediments (grupals, de comunicació, administratives, coneixement de la realitat, etc.), unes habilitats específiques (des d'expressió corporal fins a les noves formes de cultura àudio-visual) i, a més, l'animador ha de tenir força clars els trets bàsics per a comprendre la realitat de l'època i de l'entorn on viu (1).

L'Educador d'Adults ha d'ésser un animador social ja que ha de treballar dins un marc de projecte integrat, en un espai concret segons les necessitats i demandes d'una comunitat. A més de tenir una formació general i específica amb la qual pugui realitzar amb eficàcia i coherència els diferents programes, cal que sigui un animador social capaç d'integrar-se al medi on realitza la seva activitat, comproment-se amb la comunitat a la qual es dedica i ha de "treballar amb la voluntat de transformar la realitat sobre la qual actua" (2).

Cal rebutjar la idea que l'Educació d'Adults es converteixi en un sistema teòrico-pràctic tancat, amb la pretensió de donar respostes a tots els problemes futurs; així es convertiria, inevitablement, en una ideologia en el sentit marxista; si, en canvi, aquesta educació va encaminada cap a un futur de la humanitat incert, i que la nostra tasca diària ajuda a orientar-lo en el sentit revolucionari, podem escapar a les temptacions totalitàries. (3) La nostra tasca ha d'ajudar a preparar el futur però mai l'ha de voler predeterminar. I per dur a terme un programa de tal envergadura cal que s'eduqui en una posició "simètrica", cal que els ensenyaments siguin recíprocs i defugir la asimetria cultural dins el grup.

1- ANDER EGG, Ezequiel; *Perfil del animador socio cultural*. Ajuntament de Palma.

2- PALAZON ROMERO, Francisco; *Educación de Adultos: una tarea de animación*. Cuadernos de Educ. de Adultos, 2.

3-Idem.

CINEMA DE LA MEDITE RRÀNIA

JUNY

Dilluns, 27

GINGER Y FRED
de Federico Fellini

Dimarts, 28

YOL
de Ilmaz Güney

Dimecres, 29

VIVAMENT DIMANGE
de François Truffaut

Dijous, 30

RECUERDOS DE DOLLY BELL
de Emir Kusturica

JULIOL

Divendres, 1

DANIYA
de Carles Mira

AJUNTAMENT DE PALMA

CANÇONS DE & LA MEDITERRÀNIA DEL 7 AL 10 DE JULIOL

PARC DE LA MAR

Dijous, 7

Edoardo de Angelis

Itàlia

Marina Rossell

Catalunya

Divendres, 8

Haris Alexiou

Grècia

Zülfü Livaneli

Turquia

Dissabte, 9

David Broza

Israel

Maria del Mar Bonet

Manel Camp

Mallorca

Diumenge, 10

Abderrahmane Djalti

Alger

Carlos Cano

Andalusia

AJUNTAMENT DE PALMA

Amb la col·laboració especial de

CADIA DE BALEAR
SA NOSTRA

